yazko

somut

13 OCAK 1984
100 LİRA
Yıl: 3 Sayı: 50

HAFTALIK SANAT VE KÜLTÜR GAZETESİ

nasılsınız

Her savaş insanlığın ilerlemesini etkileyen o kötülük zincirine bir halka daha ekler. Ama savaşa başkaldıran bir avuç insan, savaşa yönelik genel protestonun sözcüsü olabilir... Kitleler, asla savaş düşkünü değildirler, yeter ki propagandayla zehirlenmiş olmasınlar.

A. EINSTEIN

Ozanımıza sahip çıkalım

Hasan Hüseyin'in bakım masraflarına katkıda bulunmak isteyen okuyucularımız için;
Türkiye İş Bankası Cağaloğlu şubesinde 2188 nolu hesap açtırılmıştır.

Zirve'den, Konsey'e

Zirve'den, Konsey'e giden yolu, aynı zamanda, kendi iç yapımızdan da geçirerek, dünyaya baktığımız zaman, görünen odur ki, Avrupa Konseyi ne ölçüde sıkıntılı ise, Türkiye'yi en üst düzeyde ağırlamaya hazırlanan İslam Konferansı da o ölçüde hoşnuttur.

Önümüzdeki günler, yoğun dış ilişkilerin tartışmalarıyla geçecek. Bir yandan İslâm Zirvesine ilk kez Cumhurbaşkanı düzeyinde katılıyoruz. Bir yandan Avrupa Konseyi'ne katılıp katılamayacağımız üstüne fal açmakla uğraşıyoruz. Oysa, her iki olay da, ülkemiz açısından büyük önem taşımaktadır. İslâm Zirvesi, en sonuncusunda Başbakan düzeyinde katıldığımız bir toplantıdır. Türkiye, şimdiye değin, kendi dış ilişkileri açısından, katılımını hep sınırlı tuttuğu toplantılara devletin başıyla katılmak gibi bir kararlılığa ulaşmıştır.

Hiç kuşku yok ki, önümüzdeki zaman dilimlerinde, bu katılımın olumlu ve olumsuz sonuçları kendini gösterecektir. Çünkü dış ilişkiler, dostluk ya da düşmanlık üzerine kuruluyor gibi görünse de, temelde, çıkarlar üzerine kurulmaktadır. Türkiye'nin çıkarlarında ne gibi değişim ve gelişmeler oldu ki, iki yıl öncesine kadar alt düzeyde katıldığımız İslâm Zirvesi, birden en üst düzeyde bulunulması gereken bir toplantı haline geldi? Soruyu yanıtlarken bütün bir geçmişin olaylarını kaba hatlarıyla da olsa gözden geçirmekte yarar var.

İslâm ülkeleri, İran Devrimiyle doruğa ulaşan bir İslâm uyanışını simgeleyecek biçimde ayrı bir dünyayı oluşturmaya ne zaman döndüler? Nasır'ın, Arap Milliyetçiliğini bayrak edinen çıkışından bu yana, emperyalizmin basıncı altında bölük bölük bölünmüş bulunan bir dünya, şimdi tam bir bütünlük mü gösteriyor?

Soruları çoğaltmak mümkün. Hemen saptanabilen durumun çok yavaş da olsa, bir bütünlüğe doğru yöneldiğidir. 1950'lere kadar, İngiltere, Fransa ve dolayısıyla kapitalist emperyalizmin boyunduruğu altında bulunan İslâm ülkeleri, ya politik ya da Afrika'da olduğu gibi askeri yoldan bağımsızlıklarını kazandıkça, kendilerini büyük bir boşlukta buldular. Bağımsızlık çok pahalı bir olgu idi... Kazanmak bütünüyle elde tutmak için yeterli değildi. Özellikle sömürülmüş olmanın ekonomik zayıflığında, kendi kaynaklarını bile kullanabilmekten yoksun kalındığı gerçeğiyle karşılaşılıyordu.

Emperyalizm, oyununu baştan oynamıştı. Sömürge ülkelerinin insan değerlerini alt düzeyde tutarak, bağımsız kaldıkları zaman bile, kendisine gereksinim duyuracak bir boşluğu üretebilmişti. Bağımsızlığını kazanan İslâm toplumları, çağdaş uygarlığın en büyük nimeti, maden ve enerji kaynaklarına sahiptiler ama, bunları ne yapacaklarını bilemiyorlardı. Özellikle petrol, yeraltında hangi göleti oluşturursa oluştursun, çıkarılıp, insanlığın yararına sunulmadıkça, bir ekonomik değer taşımıyordu. Bunu yapabilecek olanlar da, belliydi. Özellikle yeni bağımsızlık kazanan ülkeler açısından belliydi. Kapitalist ülkelerin, maddi ve manevi birikimi...

Özellikle, politik yoldan bağımsızlık kazanmış görünen ülkelerin başındakiler, açık bir uzlaşma ile, petrol kaynaklarını uluslararası tekellerin çıkarına kullanmayı, en akılcı yol olarak görüyorlardı. İran Şah'ından, Libya Kralına, yeraltı üretiminden, dünya pazarlarında dolaşıma varıncaya, Amerikan - İngiliz ortaklıklarına peşkeş çekilmiş petrol, sonunda toplumların kaynamasına neden oluyordu. Libya'da, Kaddafi'nin gelişiyle, İran'da Şah'ın gidişi arasındaki zaman diliminde, Nasır'ın Arap Milliyetçiliği, bir İslâm akımı bilinçlenmesinin ateşleme gücüne dönüşebildi. Ne var ki, dünya pazarlarını tutmuş olan emperyalizmin gözünde, bütün bu gelişmeler sinek vızıltısı gibiydi. Petrol ambargosu ile birlikte, İslâm Dünyası kendi gücünün görkemini gördü. Kapitalist dünya da, bir gün başına gelebileceği...

İşte bu aşamanın, çeşitli dolaplar çevrilmesine neden olduğu günleri yaşıyoruz. İran devriminin ideolojik güç getirmesini engellemek telâşı, emperyalizmi Ortadoğu'da kanayan yeni yeni yaralar kaşımaya itti. Öyle bir çalkantı ortasındadalgalanılıyor kikim ne yanda, kim kime karşı belirsiz. Ürdün, dün top tüfek sürüp attıklarıyla, konfederasyonlar kurmaya hazırlanıyor. Filistinliler, topraklarına uzak ülkelere sürülüyor. İsrail, Ortadoğu'nun kabadayısı olarak sahnede görünürken, birden Beyrut üzerinde kesişen bir egemenlik alanları düzenlemesiyle karşılaşıyoruz. İki işgalci güç olarak, Beyrut'ta, karşı karşıya gelen İsrail ile Suriye anlamını yitiriyor. Süperdevletlerin yüzü bütün açıklığıyla ortaya çıkıyor. Ve uzlaşmalar topraktan üzerinden, kâğıt üzerine kayıyor.

TÜRKİYE VE İKİ MİHVER

Bu aşamada, Türkiye, yepyeni açmazlarla karşı karşıya... Yukarıda da değindiğimiz gibi, İslâm Zirvesine en yüksek düzeyde katılırken, Avrupa Konseyi'ne parlamenter ortamda katılamama ile karşılaşıyoruz. Olayları birbirinden kopuk ve ayrı görürsek, her biri üstüne bir masal uydurmak kolay. Birbirleriyle bağlantılarını ortaya koyduğumuz anda ise, durum kendi çıkarlarımız açısından aydınlanıverir.

Konuyu bir kez de şöyle irdelemekte yarar olur kanısındayız. Avrupa Konseyi, bizim de içinde bulunduğumuz pek çok toplumlar için çağdaş değer yargılarının göz kamaştırıcı örnekleriyle bezenmiş ülkelerden oluşuyor. Demokrasinin ve kültürün beşiği olan bu ülkelerin bir başka özelliği daha var. Kapitalizmin ve emperyalizmin de beşiği oluşları. Çağdaş dünyada, emperyalizmin en katı yüzünü A.B.D.ye kaptırmış olmaları, ne özelliklerini ne niteliklerini değiştirmez. Değiştirmediğinin örneği, çıkarlarını tehlikede gördüğü anda, başındaki hükümetlerin tandansı ne olursa olsun, askeri müdahalelerde duraksamamasıdır. Ancak, değer yargılarımızın oluşmasında ayrıcalıklı yerini korudukları sürece gözümüzde bambaşka anlamlar taşıdıkları da açık. O yüzden de, Avrupa Konseyi'ne karşı çıkışlar, çok büyük tepkiler getirmektedir. Oysa, yeryüzünde hâlâ daha geçerli olan ne yazık ki, kuvvettir. Ve bu kuvvetin niteliğini en kolay anlayacak olanlar da Avrupa Konseyi'nin sayın üyeleridir.

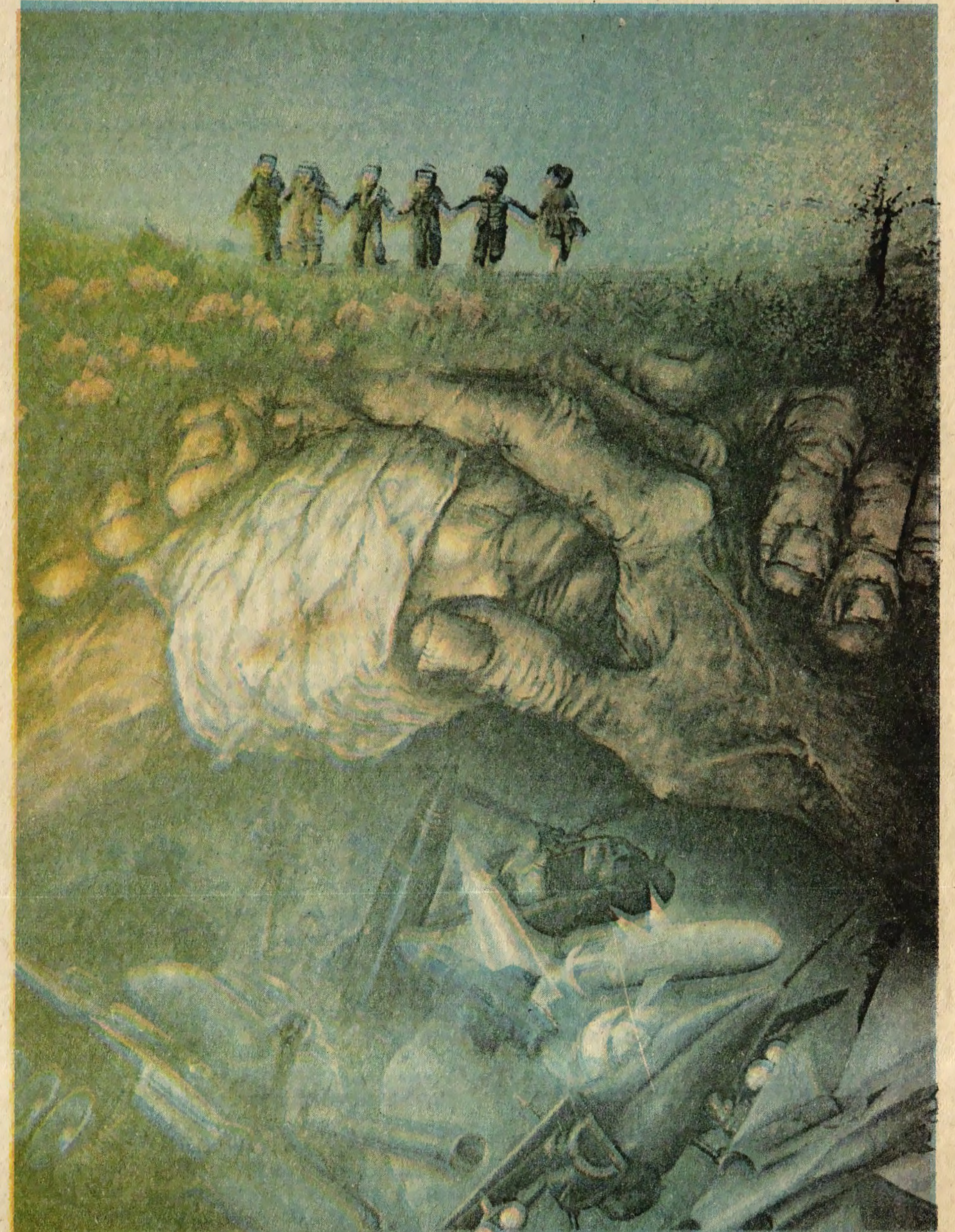
Üç yıldır, kendi tutum ve davranışlarıyla hiç bağdaşmadığını ileri sürdükleri bir askeri rejimi dışlamak için pek bir şey yapamayan Avrupa Konseyi, şimdi seçilmiş parlamenterler için, seçilmişlikleri konusunda binbir dereden su getirmeye çalışmaktadır. Herkes inansın ki, derelerden suları getireceklerdir. Ama, Türkiye, parlamenterlerini göndermek konusunda bir tereddüte düşmezse, aynı parlamenterlerle bir çatı altında oturmayı da sürdüreceklerdir. Türkiye boş bulunup gerilediği anda ise, yeni yeni istekler ve taleplerle karşılaşacaktır. Türkiye için bütün eleştirilerini, kanun yapıcılarının yüzüne yapmak en iyisidir. Ancak, onu dışlayarak yapılabilecek olanları da, kendi gecikmişliklerinin bedelini ödeteceklerini sanmalıdırlar.

Elbette bütün bu yazdıklarımız, demokratik gelişmemizin özellikle de Avrupa değer yargıları ölçülerine tam uyduğunu kanıtlamak amacını gütmemektedir. Demokratik oluşum çok sancılı, çok acılı ve çok kurbanı gerektiren uzun

Yerel Seçimler Mart sonunda

Oluşumu Türkiye Büyük Millet Mecilisinde fırtınalar koparan Yerel Seçimler yasası, bütün partilerin girmesine olanak sağlayarak çıktı. Gazetemiz yayına girerken, Cumhurbaş-

meyecek. Ozellikle bir efsane durumuna düşen eskiler, sonuçlar üzerinde yeni yeni yatırımlara girişmekten geri durmayacaklar. An-

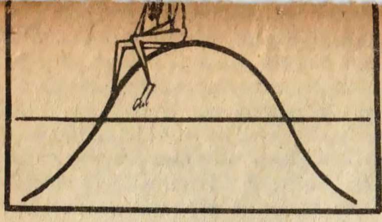

"Gömün Silahları" — İrfan Ertel, 130 x 190 cm, yağlıboya tuval (sanatçı, 19 Ocak'ta Taksim Sanat Galerisi'nde sergi açıyor.)

Yazarımız Şahap Balcıoğlu ÇGD ödülü aldı

Yazarımız Şahap Balcıoğlu, gazetemizin 15 Temmuz 1983 günü yayınlanan sayısın-

dığı "haber" dalında ikinciliği kazanan Hal-

"Söz çizginin"

Karikatür ustası Turhan Selçuk, 10 Ocak günü Maçka Sanat Galerisi'nde **"Söz Çizginin"** adlı karikatür sergisi açtı.

Otuz yıl sonra, ikinci kişisel karikatür sergisi açan Selçuk, Türk karikatürüne bir 'ekol' getirmiştir. Sergide 74 adet yapıt yer alıyor ve bunların çoğunluğu renkli karikatürlerden oluşuyor.

Uzun bir çalışmanın ürünü olan bu sergi, 28 Ocak 1984 gününe kadar sürecek.

kanlığınca incelenme aşamasında olan yasa, aynen kesinleştiği takdirde, 25 Mart'ta yapılacak seçimlerde, bütün partilerimiz boy ölçüşecek.

Bu konuda çeşitli varsayımlar ve anketler ortaya atılacak. Değişik tartışmalar yapılacak. 6 Kasım seçimlerinin dışında bırakılan partilerimiz, kendilerini güçlendirerek, o seçimlere girselerdi, ne yapabileceklerini ortaya koyacaklar.

Türkiye toplumunun seçimler sözkonusu olduğunda, suskusunun altında yatan gerçeği herkes bir kez daha görecek. Çoktandır namusu sağlanmış bulunan sandık, açıldığında, bütün varsayımların gerçeklik ölçüsünü herkese kanıtlayacak.

Kimi partilerimiz, 6 Kasım sonuçlarıyla yeniden güçlenecekler. Bunların başında da özellikle iktidar olmayı başaran Ana-P. gelecek. Bu halkımızın iktidara olan tutkusundan değil, değişimi gerçekleştirme isteğinden böyledir değerlendirmesi, hiçbir zaman akla gel-

çıkmanın gücünü de kanıtlayan bu durum, muhalefet için aynı ölçüde açıklığa kavuşmayacak.

Toplum, muhalefetteki bölünmeye daha yatkın olduğu. gibi, bu muhalefet solu temsil ediyorsa, özellikle parçalanmakta güç bulduğu inancındadır. Ama, seçimler parlamento içindeki muhalefete, 6 Kasım primini bir kez daha tanırsa, gelecek siyasal gelişmeler, başka bir görünüm kazanacaktır. Parlamento dışındaki sol parti, içindekine göre daha güçlü bir oy potansiyeli ile çıkarsa, meclisteki sol partinin işi iyice güçleşecek. Anayasa gereğince parti değiştiren milletvekilinin parlamenter yaşamı sona erdiğine göre, Halkçı Partisi milletvekilleri çok zor bir sınavın içine atılacaklar. Partilerinin milletvekili kalsalar, sürekli güçlenen bir başka sosyal demokrat partinin oylarını erittiğini görecekler. İstifa edip, başka partiye geçseler, milletvekillikleri sona erecek... Bunu engellemenin yolunu, partilerin birleşmesinde bulacaklar.

Bu istek de, alışılmış particilik geleneklerimiz açısından büyük çalkalanmalar getirecek. Yönetimdekilerin her zaman aynı özveri içinde bulunmaları kolay değil. Üstelik zamanı kullanma olanakları da bulunursa, karar vermek büsbütün güçleşir.

Yok, parlamento içindeki sol parti gücünü kanıtlarsa, parlamento dışındaki için durum daha kolay. Tek partide yoğunlaşma, çalkantılara neden olmadan gerçekleşir.

MDP ise, yeniden zor bir sınavla karşı karşıya. 6 Kasım'da aldığı oyların kimin cebinden çıktığı açıklık kazanacak. Yeniden % 20'yi tutturabilirse, artık kimsenin söyleyecek sözü kalmayacak.

Seçimlere kadar tartışılacak olan bu. Ne var ki, bütün seçimler, kimsenin cebinden, kimseye oy çıkmadığını göstermekte olduğunu bir kez daha kanıtlamaktan öte bir sınav değil.

bir yoldur. Bu yolda düşenlerimiz, hatta kalkmamak üzere düşenlerimiz olacaktır. Ne var ki, yürünecek yolların en doğrusudur ve hiçbir toplum için, bu yolu bir başka toplumun açıverdiğine dünya tarihi tanık olmamıştır. Yine olmayacağına göre, bizim Avrupalıları gücendirmekten çekinmememiz gerekir. Demokrasimizi ve özgürlüklerimizi kendi çabalarımız ve acılarımızla doğuracaksak, başkalarının efendilik taslayan tutumlarına karşı çıkmayı bilecek olanlar da, gerçekçi olduğunu savlayanlar olmalıdır.

Bu nedenle, Türkiye, bir mihverden, bir mihvere kayıyor ise, bu mihverin Türkiye açısından çıkarlarına en uygun biçimde gelişmesini sağlamak, herkesin görevi ve sorumluluğudur. Başında satılık hükümetler bulunmayan her toplum, davranışlarını kendi çıkarları doğrultusunda düzenler. Satılık olanları değiştirmek de o toplumun insanları için birinci görev, başka toplumların insanları içinse, sonraki bağışlardan biridir.

Zirve'den Konseye giden yolu, aynı zamanda kendi iç yapımızdan da geçirerek, dünyaya baktığımız zaman, görünen odur ki, Avrupa Konseyi ne ölçüde sıkıntılı ise, Türkiye'yi en üst düzeyde ağırlamaya hazırlanan İslam Konferansı da o ölçüde hoşnuttur.

da yer alan **"Aziz Nesin Bu Deveyi Güder mi, Gider mi?"** başlıklı röportajıyla bu dalda Çağdaş Gazeteciler Derneği'nin üçüncülük ödülünü aldı.

Geçtiğimiz günlerde açıklanan Çağdaş Gazeteciler Derneği ödüllerini kazananlar arasında; Onur Ödülü'nü kazanan Nadir Nadi, birinciliğe değer yapıtın bulunama-

Eşkinat, "fotoğraf" dalında; Yavuz Yüksel. Ali Öz, Turgut Mantar, Hüseyin Avuç, "röportaj" dalında; Cüneyt Şaşmaz, Erol Özkoray, "karikatür" dalında; Tan Oral, Kamil Masaracı, "inceleme araştırma" dalında; Korhan Atay, Semra Somersan ve yerel basından da Nalan Fidan, Cumhur Kılıçoğlu, Ahmet Seriner, Cemil Ciğerim ve Ruşen Hakkı bulunuyorlar.

Hasan Hüseyin'le dayanışma

Akademi Kitabevi, "Ozanımıza Sahip Çıkalım" kampanyasına, geliri Hasan Hüseyin'e bırakılacak olan bir dizi imza günü ile katılıyor.

1984 yılı mayıs ayının sonlarına dek her hafta cuma günleri yapılacak olan imza günlerinin ilki 13Ocak'tayapılacak. 13 Ocak günü Salah Birsel'in katılacağı imza gününden sonra, 20 Ocak'taAziz Nesin ve 27Ocak'ta da Latife Tekin kitaplarını imzalayacaklar.İmza günleri 15.00-19.00 saatleri arasında yapılacak.

Öte yandan Ankara Evrensel Kitabevi ve Sanat Galerisi'nde de Hasan Hüseyin'le dayanışma sergisi düzenlendi. 15Ocak'adek açık kalacak olan sergi süresince imza günleri düzenleniyor. Ayrıca Hasan Hüseyin'in bir şiirinin ve fotoğrafının bulunduğu afişler satışa çıkarılıyor. Geliri Hasan Hüseyin'in bakım giderlerine harcanmak üzere, içlerinde Avni Arbaş, Eşref Üren, Mehmet Güler gibi ustaların yapıtlarının da bulunduğu sergiye 65 sanatçı katılıyor.

İstanbul Devlet Opera ve Balesi'nin Ocak ayı programı belirlendi

İstanbul Devlet Opera ve Balesi'nin Ocak ayında gösterime sunacağı yeni yapıtlar ve tarihleri belirlendi.

Aralık ayında İstanbullu sanatseverlerin beğenilerine sunulan "Hoffmann'ın Öyküleri", "Bastien ve Bastienne" ve "Ebu Hasan" operaları ile "Peer Gynt" balesinin sergilenmesi Ocak ayında da sürdürülecek.

Bu ay sergilenmesine başlanılacak olan yapıtlar arasında; G.Puccini'nin "Tosca" operası, T.Jones-H.Schmidt'in "Fantastik" adlı müzikal oyunu, N.Rimsky-Korsakov'un "Şehrazat" ve L.Minkus'un "La Bayadéere" baleleri yer alıyor.

Model arayanlara bir yeni örnek

Ülkemizdeki ekonomik modeli bir türlü bir yerlere oturtamıyoruz. Bir kesimimiz, doğrudan Güney Amerika modeli üstüne tartışma açarken, bir başka kesimimiz, Güney Kore'ye kadar gidebilmektedir.

Geçtiğimiz hafta, bütün bu arayışlara bir yenisi daha katıldı Çin Modeli...

Sayın Başbakan, yaptığı basın toplantısında, kendi ekonomik kararlarının geçerliliğini savunurken, Çin'in bile yabancı sermaye peşine düştüğünü belirterek, çok doğru bir model ortaya koydu.

İşin aslını ararsak, bizden esinlenip esinlenmediğini bilmemekle birlikte, ekonomimizi Çin ekonomisine benzetmek.hiç de yanlış bir değerlendirme olmaz. Güney Amerika ve Güney Kore'ciler alınırlar mı bilemeyiz. Ancak, benzeşen yanlarımızın, benzeşmeyen yanlarımızdan fazla olduğu bir model arıyorsak o da Çin modelidir.

Güney Amerika'da olsun, Güney Kore'de olsun, temel üretim birimleri hemen hemen bütünüyle, ABD şirketlerinin elindedir. Şili ya da Japonya veya Güney Kore'deki, demir çelik üretiminin arkasındaki damgaya bakacak olursanız, ne denli o ülkenin markasını taşıyor gibi olsa da, bir ABD uluslararası tekelinin parmağını görmekte gecikmezsiniz. Oysa Çin'de durum değişiktir. Yine demir çelik üretimi olduğu gibiÇin devletinin markasını taşımaktadır. Hem de Çinli özel ve güzel sektörünün paylarıyla oluşan bir firmanın değil, doğrudan Kamu İktisadi Teşkilâtı biçimindeki bir kurumun. Başında eğer hâlâ yaşıyorlarsa eski sahipleri yönetici olarak bulunmaktalar. Ne var ki, sahiplikleri tümüyle sona ermiştir.

Çin'de, metal endüstrisi ile makina ve techizat sanayii de devletin elindedir. Güney Kore ve Güney Amerika'da ise, demir-çelikte olduğu gibi uluslararası Amerikan tekellerinin elinde.

Petro-Kimya'dan,tekstil endüstrisine varıncaya bütün üretim dalları yine aynı şekilde, Çin Devletinin kurumlarına aittir. Güney Amerika'da ise, uluslararası tekellerin.

Peki bütün bu karşılaştırmalar çerçevesindebakılırsa, Türkiye'de durum nedir? Ana üretim dallarındaki mülkiyet hakları kimin elindedir? Salt bu karşılaştırma bile, sayın Başbakan'ın ekonomik olaylara bakışının, pek çoğumuzdan daha gerçekçi olduğunu göstermeye yeter. Ve yine aynı yaklaşımla bakılacak olursa, Çin'in deTürkiye'nin de bunca zamandır yabancı yatırım peşinde koşmalarına karşın, bir türlü temel yatırımlara yönelmeyen yabancı sermayenin nazını da açıklamaya yeter.

Temel üretim dallarının tümünün devlet elinde olduğu ülkelere yabancı sermaye gelir mi? 1930'lardan buyanayabancı sermaye beklemekten yorulmayan Türkiye ile, 1960'lardan buyanayabancı sermaye beklemeye başlayan Çin'in aynı salıncakta daha çok sallanacağı açıktır. Ve galiba ilk kez gerekçekçi bir yaklaşımla, neyin ne olduğu, hükümet katında ortayaçıkmayabaşlamıştır. Bir kez de başlamış ve bunu engelleyerek mutlaka yabancı sermayenin geleceği bir ülke konumuna geçeceksek, Kamu İktisadi Sektörümüz için en karanlık dönemlere girdiğimizin resmidir. Çünkü, yabancı sermayenin nazını unutarak, kârını görebileceği durumlar, bir ekonomiyi kredi, develüasyon ya da emme basma tulumbayla sömürmesi değildir. Bunu yatırım olarak girmeden de sağlayabilir. İliklerine kadar sömürmesi ise, doğrudan temel üretim dallarındaki yatırımlara bağlıdır. Oraya da, devlet dışı mülkiyet sözkonusu oluncaya kadar gelmez. Getirebilen olursa, gerçekten suları tersine akıtma başarısını göstermiştir. Şimdiden alkışlamak boynumuza borç olsun.

SOMUT

ACANSLARA GÖRE

Dumanı doğru çıkıyormuş Ankara'nın,
Doğru.
Yalnız, anlayamadım gitti, ne sebeple
İnsan sağlığına bu derece aykırı!

CAN YÜCEL

"Tek Minibüs" — Söbutay Özer, 50 × 50 cm, yağlıboya

Dişçilik Fakülteleri'nin Temel Bilimler Bölümleri kaldırıldı

Tüm Türkiye çapında sayıları 8'i bulan, diş hekimliği fakültelerinin temel bilimler bölümleri kaldırıldı. Anatomi, Biyokimya, Halk Sağlığı, Fizyoloji, Histoloji-Embriyoloji, Patoloji, Mikrobiyoloji ve Farmakoloji olmak üzere, 8 kürsüden oluşan temel bilimler bölümlerine uzun zamandır kadro da verilmiyordu. Daha önce, ağustos ve kasım aylarında temel bilimler bölümlerinde 50-60 kişinin işine son verilmişti. Konuyla ilgili olarak görüştüğümüz bir uzman diğer bilim dallarında olduğu kadar, dişçilikte de temel bilimler kürsüsüne büyük gereksinim olduğunu, kaldırılma nedenini anlayamadıklarını söylediler.

"Dar-ül-fûnun'dan İstanbul Üniversitesine"

- *1933 (Ağustos) 2257 sayılı kanun. 157 hoca, Dar-ül-fûnun'dan İstanbul Üniversitesi'ne geçişte tasfiye edildi.*
- *28 Mayıs 1960 147 kişi tasfiye edildi. Daha sonra bunların bir kısmı geri alındı.*
- *6 Kasım 1981 tarihinde Yüksek Öğrenim Kanunu çıktıktan sonra, 68 öğretim üyesi görevden alındı. Kanunu protesto eden ve üniversitelerin "bilimsellik" işlevini yerine getiremediğini savunan 600'ü aşkın öğretim üyesi ve görevlisi ise istifa etti ya da görevden alındı.*

Yazısı 6. sayfada

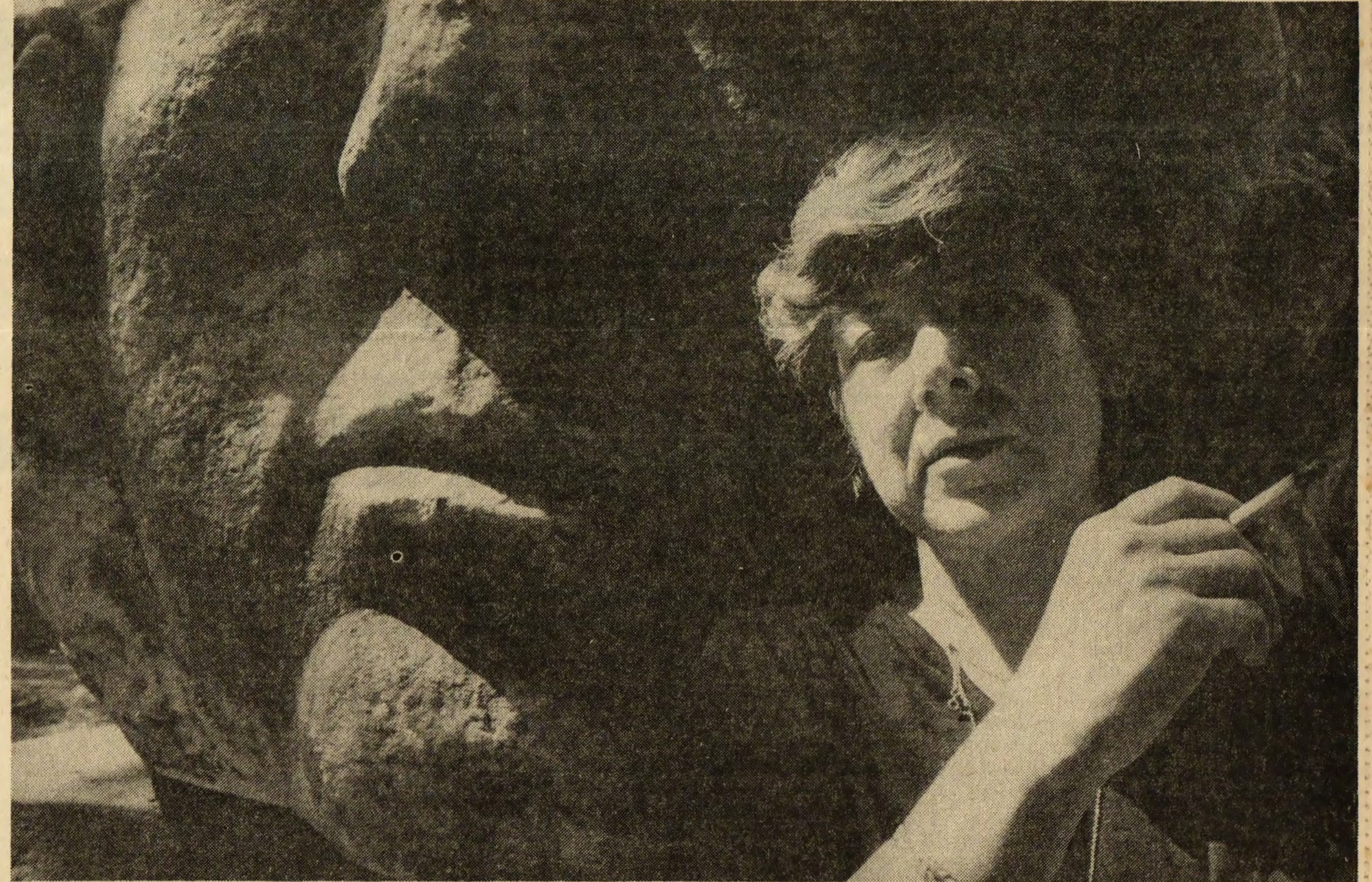
İzgü ve Yurttaş Salihli'de kitaplarını imzalıyor

Muzaffer İzgü ve Hüseyin Yurttaş, Manisa'nın Salihli ilçesindeki **"Çağrı"** Kitabevi'nin düzenlediği imza gününe katılarak, kitaplarını imzalayacaklar.

14 Ocak Cumartesi günü, 12.00-19.00 saatleri arasında düzenlenecek olan imza gününde İzgü ve Yurttaş Salihli'liokurları ile tanışma ve söyleşme olanağı da bulacaklar.

Afet (Ilgaz) Muhteremoğlu:

“Hep eleştiriden ve kuşkudan yana oldum”

“Eleştiriye sonsuz saygı duyuyorum ve inanıyorum. Eleştirisiz bir toplumda, edebiyatı, sanatı, bilimiyle herhangi bir biçimde doğmuş ve belki ilerici bir görünüm taşıyan, aslında gericiliğin öldürücülüğün, yok ediciliğin ta kendisi olan dogmaların ancak cesur sanatçılar, bilimadamları, eğitimciler eliyle açığa konup düzeltileceğine inanıyorum. Cesaret bence sadece yönetime başkaldırmak değildir. Bizden gibi görünen ve artık taşlaşmış anlayışlara, duyuşlara, övgüsü yapılan durağan ve yaygın zevklere de başkaldırmaktır. Alkış seslerinin bir süre duracağını bile bile, yalnızlığı bile bile, çaresizliği ve ilgisizliği göze alarak...”

Röportaj: **SEMİH GÜNER**

Fotoğraflar: Seyit Ali Ak

1950'li yılların ikinci yarısında orta boy'lu, zayıf, kumral bir genç kız, Çapa Eğitim Enstitüsü Edebiyat bölümünü bitirerek Pınarhisar Ortaokuluna Türkçe öğretmeni olarak atanıyor. Daha Öğretmen Okulu'ndayken, yani 17 yaşındayken zamanın ünlü muhalefet gazetesi Dünya'da yazmaya başlamış, ardından Türk Dili dergisinde, bir kez de İstanbul dergisinde görünmüş. Pınarhisar'a giderken de **“İnsancıklar”** adlı bir radyo oyununun, radyonun açtığı bir oyun yarışmasında başarılı bulunduğunu, dramaturgtan ve radyo müdüründen kendisine gelen mektuplarla öğrenir ve oyunu, Mahir Canova tarafından yönetilerek radyoda oynanır.

Aynı genç kızı Pınarhisar Ortaokul'ndaki öğrencileriyle birlikte lise koridorlarında sınava girmek için beklerken görenler şaşırırlar. Yıllarca okumuş ve öğretmen olmuş birinin ille de lise diploması almak istemesine ve bu amaçla, lise yollarına düşmesine akıl sır erdiremezler bir türlü. **“Hayatım boyunca hep öğrenci oldum”** der Afet Ilgaz. **“En son bir ay kadar önce, ben üniversite öğretmeniyken, üniversiteden bir tek sınav hakkı istedim, yönetim kurulu vermedi. Bizim zamanımızda, mezuniyet için tez yapılırdı. Bu safhada oyalandım. Çünkü İzmit'te oturuyordum, ikinci çocuğumun doğumuyla yorgundum, falan filan... Kaydım silinmiş. Şimdi 12 sömestrlik tahsilim şu kadar dersin sınavını vermiş olmam, ki tez hazırlasaydım mezuniyet sınavını da verirdim uzaktan, hiç, hiç... Hiçbiri önemli değil. Bu tahsili 8 sömestr olarak denkleştirmeye de elleri varmadı. Türk edebiyatına ve eğitimine verilen bunca yıllık emek ne oldu... Ben sana bir şey söyleyeyim mi, Atatürk'ün genç cumhuriyeti öğretmene ve sanatçıya ne kadar saygılı idiyse, şimdi bu ikisi o kadar horlanacak işler ve meslekler olmuştur.”**

Üniversiteye girmenin İlköğretmen okulu mezunlarına **“yasak”** edilişinin nedenini sorduğumda işte böyle dedi A. Ilgaz. Sonra öğretmenlikle ilgili görüşlerini anlatmayı sürdürdü:

“Öğretmen olmak için bu aşamalardan geçmek gerekiyordu, başka okullarda okuyamazdınız. Şimdi bu okullardan geçerek öğretmen olmuşlar, üniversitelerden sepetlenecek kadar horlanıyorlar. Öğretmenleri, öğretmenliği tanımayanlar yetiştiriyor. Ben öğretmen olmak istemiyordum hiç. Okul değiştirmemek için aynı binada açılan üç okulda sekiz yıl okudum. Aynı bina, aynı öğretmenler, aynı arkadaş çevresi... Yeniliklere alışamıyorum ben kolay kolay. Kendimi öğretmen olmuş bulduğum zaman aklımın fikrimin üniversitede kaldığını da saklıyamam. Öğretmen olmak istemedim ama zaman zaman öğretmenliği çok sevdim. Sınıfa hep sahneye çıkan bir sahne oyuncusu gibi heyecan ve korkuyla girdim, sonra açıldım ve “oynadım”. Evet, coşkun bir oyuncuyumdur ben ve alıyordu. Ve bu güzel olaydan tam 24 yıl sonra yeniden bir araya gelen iki sanatçı birbirlerine yeni çıkan kitaplarını sundular. A. Kadir, Afet Ilgaz'a armağan edeceği kitabını imzalarken ‘soyadı’ konusunda kararsızlığa düştü ve yazara dönerek; **“Şimdi ben buraya ne yazayım?”** diye sordu. Afet hanım kararı kendisine bırakınca da, **“Afet Muhteremoğlu'na...”** biçiminde imzaladı kitabını. Buraya dek herşey normaldi de, Afet Ilgaz (Muhteremoğlu)ın A. Kadir'e verdiği bir yanıt vardı ki, hepimiz kahkahalara boğulduk, buruk kahkahalara... **“Birini yazıverin canım”** diyordu yazar, **“Biri kocamın soyadı, biri babamın. Bu yaşa gelmişim, daha bir soyadım bile yok!”**

Kimdi bu neşeli, güleç, şakacı kadın? Bu soyadı konusu onun için gerçekten bu denli önemli miydi? Ne yapmıştı bugüne değin, daha neler yapmak, nereye varmak istiyordu? Tüm bu soruların yanıtını en doğru ve en ayrıntılı biçimde yine Afet Ilgaz (Muhteremoğlu)dan alabilirim diye düşünerek sanatçının Bakırköy'de gösterişsiz bir apartmanın beşinci katındaki evinin kapısını çaldım.

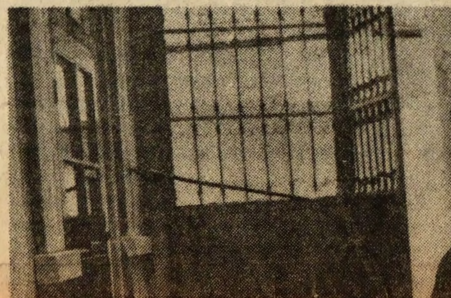
Büyükçe bir çalışma masası, son derece sade döşenmiş salonun pencereye yakın bir köşesine yerleştirilmişti. Masanın üstünde kocaman eski model bir daktilo, birkaç dosya, bir masa lambası, kitaplar ve sağa sola dağılmış, tomar tomar kâğıtlar, arkadaki duvarda bir guguklu saat, Simon de Beauvoire'ın son zamanlarında çekilmiş bir fotoğrafı, Nevhiz'in bir gravürü ve hepsinin arasında Afet Ilgaz (Muhteremoğlu).

Sayın Afet Ilgaz (Muhteremoğlu), genç kuşaktaki bizler sizi ve yapıtlarınızı gerektiği gibi tanıma olanağı bulamadık. Bunda, dört yıldan bu yana kitabınızın yayınlanmamış olmasının, son öykü kitabınızın yayınlanmasının üstünden dokuz yıl geçmiş olmasının ve kitaplarınızın baskıları tükenmiş olduğundan, piasada bulunmamasının büyük etkileri var. Bize öykücülüğünüzü ve genel olarak yazın anlayışınızı anlatır mısınız?

“Yazıya ilk başladığım yıllarda beni düşünmeye tartışmaya, yazmaya iten, görünen gerçeğin doğruluğunun bana kuşku vermesiydi. Yeni kitabımda, o yıllardaki öykülerimden örnekler de var. Bunlarda, çözümleme yoluyla, kılı kırk yararak gerçeği didiklediğimi görürsünüz. İlk öykülerimden beri bir yöntem olarak ya da kişisel mizacımın itmesiyle “umor”-u da kullanırım. Yani, gerçek, umor, olmaksızın anlatılamıyor, görünen gerçek. Fazla ciddiye alırsanız, son gerçekmiş gibi anlatmaya kalkarsanız birçok şeyin üstü kapalı kalır, tatsızlaşır.

Bir de, kullandığım bir yöntem olarak şunu saptadım: Çelişkiler... Gerçekteki çelişkileri vermede titizliğim öyle bir tutkuya dönüşür ki, bir cümlede bile, sözcüklerin yardımıyla da olsa bu çelişkileri gösteririm. Hatta, paradokslar tışmalarıyla... Çünkü, orada -öyküde ve başlıkta- bir gülümseme vardır. Bilmem bu anlaşıldı mı? Bir dergide kendi kendimle bir konuşma yapmıştım. Orada da şaka yollu bir şeyler söylemiştim. Artık ciddilikten bıktım usandım. Fakat işe bakın, bu anlaşılmamış, bir fotoğrafın altına, benim şaka olarak söylediğim “Neyi yazdığım değil, nasıl yazdığım önemlidir...” cümlesi konulmuştu, ciddi ciddi. Bir de Abdülkerim'den söz etmiştim o konuşmada. Benim, Yazko'dan önceki dönemde yayınevleriyle arama giren bir karabasandı Abdülkerim. Birçok okuyucu bunu doğru olarak algılamış, yani şaka payı ayırmadan. Oysa bir mizahi ögeydi, simgeydi Abdülkerim orada.

Kitabımın son bölümünde, yerleşik kurumları mizah ya da ince alayı kulanarak ve yer yer gerçeğin görünen biçimini değiştirerek eleştirmek istedim. “Öğretim Üyeliği” denen ve şu son yıllarda içeriği değişen kurumla, dergi yönetimleriyle, mahkemelerle, bağnaz ve gelişmemiş eleştiri anlayışıyla, evlilikle ve buna bağlı olarak boşanma, nafaka kurumlarıyla... Kurumlar ve kurumların temsilcisi olan insanların karşısında küçülen, çaresizleşen, şaşıran, kendi kendinden uzaklaşan insan vardı... Anlattığım insanlar şu çok insanî özelliklerden bi-

Kadın hareketinin gelişmesindeki bazı yanlışlıkları dillerine dolamışlar, onu söyleyip duruyorlar. Erkeklerin başlattıkları öncü hareketlerde hiç mi yanlışlık olmamıştır? İşçiler başlattıkları sınıfsal hareketlerde çizgiyi dosdoğru mu izleyebilmişlerdir? Çok mu ‘hüsnü kabul’ görmüşlerdir? Her zaman alkışlanmışlar mıdır? Ya uluslar? Atatürk'ün başlattığı ‘Kurtuluş Şavaşı’ başından beri hep onaylanmış mıdır? Atatürk belli bir kesim için hain vs. sayılmamış mıdır? Şimdi ikide birde orda burda okuyorum; acı acı gülümsemekten başka ne yapılabilir? “Özgürlük çığlıkları, feminist çığlıklar...” Bunlar, bilgisizliğe ve bağnazlığa dayalı kalıplaşmış itirazlardır. Feministlerin 1789 ihtilalinden, Amerika'nın ırk çatışmalarından beri bütün özgür hareketlerin içinde ve yanında olduklarını, bu baylar ve bayanlar, okumadıkları, ilgilenmedikleri için tanımamışlardır. Bu yüzden kafa ve gönül rahatlıkları bozulmasın diye, karalar geçerler. Okuyup araştırmak için kendilerine bir süre tanımayı akıl etmezler.

Bizim toplumda bakıyorsunuz bütün kadınlar problemlerini çözümlemişler. Problemli kadınlar magazin dergilerinin Gönül abla sütununda kalmış. Oh, ne güzel, ne uygar ülke diyorsunuz. Herkes bir suskunluk içinde, herkes samaz bir rahatlık içinde. Ondan sonra anlamlı sözlerle laf atıyorlar daha da olmazsa hakaret ediyorlar çocuğa. Çocuk büzüldükçe büzülüyor oturduğu yerde, sonra da lanet olsun diye kalkıp anasının kucağına sığınıyor. Ondan sonra bu çocuklar terbiye, nezaket, dostluk, böyle ne varsa boş verecek kadar kanıksıyorlar insanları, yetişkinleri, incelikleri...

—Son yıllarda “müslümanlık” cazip bir tartışma konusu haline geldi aydınlarımız arasında. Siz, “din” temasını 25 yıl önceden beri öykü ve romanlarınızda çok dikkatle ve belki de özellikle kullanıyorsunuz. Genelde dinin, özelde müslümanlığın hayatınızda ve eserlerinizdeki yeri ve önemi nedir?

“Şunu söyleyebilirim ki, bir tek benim, kendi başıma yaşadığım bir “müslümanlık” var. Bunu “Başörtülüler” öykümde de yansıtmıştım; bu çok özel yaşanmakta olan inancı. Ordaki genç kız çok özgürce yaşar bir gece camiye gidişin sevincini. Bu özgürlük hatta, evdeyken abdest alma hazırlıkları sırasında başlar. Tam anlamıyla bir sevinç, bir tek kişilik bayramdır o. Kendi başına, ama topluluğun içinde kendi başına kalacak olmanın ve topluluğun törenini yaşayacak olmanın bayramı. Bu arada elini kolunu yıkama sırasını falan bozar, bilir bilmez birtakım dualar okur, topluluk her ne kadar camide, yığın halindeyken birbirini itip kakarsa da, bencillik ve ilkellik içinde görünüyorsa da, saflaşma ve namaz başlayınca toplumsal heyecan algılanamayacak kadar gerilir. Kız tek başına bu duyguyu da yaşar, hatta bir süre sonra heyecan yaşanmayacak derecede artar ve kızda, gözyaşları biçiminde çözülür.

Ben Kuran sesleriyle büyüdüm. Kuran'ı hâlâ bir müzik eseri dinler gibi, hazla dinlerim. İnsanlarımızı anlatacaksak insanlarımızın bo- **müştür... Bunun bile bir erdem olduğunu, yaratıcılık olduğunu atlayarak, sade suya tirit bir namuslulukla yazarı ayıplamaya koyulurlardı. Şimdi gerçeği kendimize yontmayalım. Her okuyucu yapar bunu. Cümleler arasında gerçeklerle ilgili ipuçları bulmaya çalışır, ben de yaparım. Bu yüzden de sözgelişi Beauvoire'ın kitaplarını çok severim. (Bu kitapların başka erdemleri olduğunu ve milyonlarca insanı etkileyen gücünü söylemeye gerek yok.) Gerçi onlar uygar bir topluluğun yazarı olarak roman kişilerinin kim olduklarını baştan açıklayacak kadar içten ve cesurdurlar ama... Ben de yaparım demiştim, ya işin tadını çıkarırım ve bunun için yaparım. Bir insanın başka bir hayatı tanımakla zenginleşmesi ne güzeldir... Hele o yazar kimsenin yapamadığı kadar açık, cesur ve içtense hatta geçen yıl okuduğum bir Danimarkalı yazar gibi “özel hayat yoktur” diyecek kadar da kendine güvenliyse, ileriye gidebiliyorsa... Eleştirmenler bu işin tadını çıkarsalar, keyfini çıkarsalar bir şey demeyeceğim; hayır, yapıtı aralarına koyup yargılamaya başlarlar. Biri savcıdır, biri yargıç, bir başkası bilirkişi aralarında temyiz üyesi bile çıkar. Beauvoire de vaktiyle “Kadınlığımın Hikâyesi”'ni yazdığı zaman hiç umulmadık bir yerden ya da umulan bir yerden Mauriac'tan (Katolik) kaba saba bir tepki gelmiştir. Beauvoire'ın çevresindeki aydın kadın ve erkekler topluluğuna “kraliçenizin her yanını öğrendik böylece” gibisinden... Ama arada şu fark var: Beauvoire'ın çevresindeki aydınlar alelade erkekler değil, Sartre gibi aydınlardı.**

Sizi daha yakından tanımama neden olan ve soyadınızla, soyadlarınızla ilgili olan o yarı şaka kaygınızı açıklar mısınız?

“Kafam, duygularım yeni düşüncelerle, yeni atılımlarla doludur ve ben de onlardan ya-

sınıfta tam bir oyuncu heyecanıyla dolar taşarım. Hele bu son okulumda, çok mutlu saatler yaşamıştık öğrencilerimle.Kitapların, düşüncelerin, duyguların, bilginin, konuşmanın zenginleştirdiği; binlerce yıl ötelerden bilginlerin, yazarların, bestecilerin, şairlerin, bilgilerin gelip konuk olarak süsledikleri nefis saatler... Konuk öğrenciler gelirdi dışardan ya da başka sınıflardan... Lisedeyken de böyleydi zaman zaman, ortaokulda da... Peki ne zaman böyle değildi... Bilmiyorum.''

1957 yılında Pınarhisar Ortaokulu'nun genç öğretmeni dışardan lise bitirme sınavlarını vererek istifa ediyor, İstanbul'a gelip Edebiyat Fakültesinin Felsefe ve Klasik Filoloji bölümüne yazılıyor.

Bir yandan Türk Dili'nde peşpeşe öyküler, Yücel'de bir öykü ve Törehan Ödülü'nü alan ilk romanı... Yeni İstanbul Gazetesi'nin sahibi Habip Edip Törehan'ın koyduğu ve bir yıl verilebilen bu ödülün sanat armağanını alıyor ve roman gazetede tefrika edilerek kitap haline geliyor. Ama silik bir yayınevine, dizgi, baskı yanlışlarıyla dolu, özensiz, reklamsız... Büyük bir ilgisizlik duvarına çarparak. Kalabalıkların değil ama çok seçkin okurların sevgisini kazanıp kitaplıklarına yerleşerek...

''Biz o zaman, şimdi ödül alan gençler gibi şanslı değildik. Ya da ben öyle değildim. Ödül alan kitabımı Yaşar Nabi Bey'e götürdüm. O sırada Varlık'ta da yazıyordum oysa. Varlık'ın yazarlarından Orhan Hançerlioğlu, ödülü veren jürinin bir üyesiydi ve benim kitabımı okuyunca sağa sola telgraflar çekerek kim olduğumu öğrenmek ve beni kutlamak istemiş. Yüzün üstünde kitap katılmış o armağana. Yaşar Bey kitabıma ilgi göstermedi. Sadece o değil, hiç kimse, çok aydın okuyuculardan başka, eli kalem tutan hiç kimse ilgi göstermedi o kitaba. Eşiktekiler'de -kitabımın adı buydu- bir genç kızı, iki genç kızın kişiliğiyleanlatmıştım.Genç kız, piyano virtüözü olmak üzere yetiştirilmektedir; bunalımdan, baskıdan kurtulmak için, duygusal özgürlüğünü kazanmak için evlenmek ister, nişanlanır ama son dakikada ''işini'' seçerek,silik bir hayata boyun eğmeyi reddederek özgürlüğe açılır. Evet, köy romanları hayranlığı vardı galiba o yıllarda edebiyatımızda ve başka hiçbir hayranlığa yer yoktu. İşte, böylece ziyan olup gitti o roman. Şimdi Yazko yeniden basacak... Romanımdaki genç kız direnmesini bildi ama, ben bilemedim. Evliliklerle ve buna bağlı bir sürü küçük serüvenle bir sürü zaman kaybettim. Yirmi yedi yıllık meslek hayatımı bir türlü yirmi seneye tamamlayıp emekli olamıyorum şimdi. O kadar çok ayrılmışım ki işimden. En son bir üç yıllık ayrılığım var. Son çocuğumun doğumundan sonra... Ona daha yakından bakabilmek için istifa etmiştim...

''İşte şu daktiloyla yazmıştımo romanı.'' diye masada duran kocaman, külüstür makineyi gösteriyor. ''Otuz yıllıktır. Babam almıştı ve ben çat pat, daha yazmasını bile bilmiyordum. Bir yandan harçlığımı çıkarmak için Üsküdar Kız Lisesi'nde, koltuğumun altında kemanım, ücretli müzik öğretmenliği yapıyordum üniversiteye giderken. Öğretmen Okulu, Eğitim Enstitüsü deyip geçme. ''Yıldız'' hocalardan ''feyz aldık'' biz, o zamanlar. Keman öğretmenlerimizden biri Ekrem Zeki Ün'dü sözgelişi.''

Evet yaşam öyküsünden kısa bir kesit vermeye çalıştığım bu genç kız Afet Muhteremoğlu'ydu. Törehan Sanat Ödülü'nü kazandıktan tam 24 yıl sonra, geçtiğimiz günlerde sona eren 2. Kitap Fuarı'ndaki Yazko bölümünde kitaplarını imzalarken, ünlü ozan A. Kadir geldi yanına ve sanatçıyı yeni kitabı için kutladı. Afet Muhteremoğlu (Ilgaz) 1959 yılında Törehan Sanat Ödülü'nü kazanırken, A. Kadir'de Azra Erhat ile birlikte Törehan Bilim Ödülü'nü

şeklinde, şaşırtıcılıklar yardımıyla... Sözcükler, öyküdeki insanların düşünceleri, duyguları, kıpırdanışları, hepsi hepsi çelişkilerle örülü... Bu tutum, özellikle 1980'den sonraki öykülerimde ağırlık kazanmış, adeta gerçeklerle oynamışım o öykülerde. Umor daha ağır basmış, kendimle, görünenle, alışılmışla, kabul edilenle, doğru bildiklerimizle, her şeyle -özür dileyerek kullanacağım- bir dalga geçme var. Özellikle Türkiye'nin beyninin, yüreğinin ta kendisi olması gereken hatta olan yayın dünyasının çeşitli kurumlarıyla... Dergiler, yayınevleri, basın, yayın dünyası... Alışılmış eleştirme anlayışı, bunun kurumlaşması, buna karşı olan eleştirme anlayışının da kurumlaşması, edebiyat ve sanatın zevk ve alkış ölçüleri... Hep eleştiriden ve kuşkudan yana oldum. Eleştirinin düşünce yapımıza katacağı gelişmeyi hep aradım, özledim, bekledim. Kurumlaşmış saygılardan, sevgilerden, öbekleşmelerden hep korktum.Yaşamımın bir döneminde bunu bütün canlılığıyla yaşadım zaten. En büyük insanî hataların bile nasıl kurumlaştığını, en saygın davranış biçimleri gibi alkışlandığını, yerleşik kurum haline getirildiğini görerek dehşete düştüm. Söz gelişi, otoriter biri, çocuk sevgisi konusunda şöyle öğüt vermişti bana, ya da beni şöyle eleştirmişti: ''Çocuklar kedi gibi okşanmaz...'' Onların etini, ekmeğini, gelişmesini düşünmekmiş asıl çocuk sevgisi... Sonradan gördüm ki, çocukların okşanmasını onaylamayan bu zihniyet, onların etini, ekmeğini, gelişmesini, duygu dünyalarını da önemsemiyor. 'Kosmoz' diye bir kitap okumuştum geçen yıl. Yazarı Prof. Karl Sagan. Bir uzay bilimcisi. İnsanın beyin yapısı hakkında uzun bilgiler verdikten sonra, insan beyninin memeliler döneminden kalma ikinci kabuğunda, insanın okşanma, sürtünerek okşanma ihtiyacını anlatıyordu. Bu tarz bir okşanmadan mahrum kalacak çocuğun nasıl canavarlaşacağını, insanlığın başına nasıl siyasi ve toplumsal felaketler getireceğini anlatıyordu. Okşanmadan büyüyen çocukların oluşturduğu toplumlarda saldırganlık güdülerinin arttığını, çünkü böyle toplumlardasürüngenatalarımızdan kalan eğilimlerin ağır bastığı ve kıyımların, savaşların, saldırıların bu tür insanların ağır bastığı toplumlarda görüldüğünü yazıyordu. Şimdi anlıyorum ki, çocuklarımı okşayarak büyütmekle çok iyi etmişim. Bir zamanlar yaygın ve saygın olan, Dünyada milyonlarca çocuk babasız büyüyor, bizimki de babasız büyüyüversin'' mantığının ''devrimci'' bir mantık olmadığı ve sadece cehalete, bencilliğe ve tamamen insanlık dışılığa dayandığı bakın günün birinde bilimsel bir bulgu olarak ortaya çıkıyor. ''Çocuk Sevgisi'' adlı öykümü- ki 'Ölü Bir Kadın Yazar' adlı son kitabımdadır- bu acı ve yenilmiş duygularla yazmıştım.

İşte eleştiriye bundan sonsuz saygı duyuyorum ve inanıyorum. Eleştirisiz bir toplumda, edebiyatı, sanatı, bilimiyle herhangi bir biçimde doğmuş ve belki ilerici bir görünüm taşıyan, aslında gericiliğin, öldürücülüğün, yokediciliğin ta kendisi olan doğmaların ancak cesur sanatçılar, bilimadamları, eğitimciler eliyle açığa konup düzeltileceğine inanıyorum. Cesaret bence sadece yönetime başkaldırmak değildir. Bizden gibi görünen ve artık taşlaşmış anlayışlara, duyuşlara, övgüsü yapılan durağan ve yaygın zevklere de başkaldırmaktır. Alkış seslerinin bir süre duracağını bile bile, yalnızlığı bile bile, çaresizliği ve ilgisizliği göze alarak...''

''Ölü Bir Kadın Yazar'' adlı öyküler kitabınızda, özellikle ''kadın yazar'' olayı ile alay ettiğiniz gözleniyor. Alay edilen bu ''kadın yazar'' olayında siz de var mısınız?

''Ölü Bir KadınYazar'da''''kadın yazar'' tanımıyla ince ince alay edilmiş olduğu doğrudur. Hatta, kendi kendimle ve ''kadın yazar'' tar-

''Herkes bir suskunluk içinde, herkes marş müziğine uymuş gidiyor ve herkes üç aşağı beş yukarı aynı şeyleri söylüyor ve aynı şeylerin sonunda duyulmaya alışılmış alkışsesleri. En kabadayı kadınların sorunu erkek arkadaş. Onun ötesinde bir şey yok gibi... Haksızlıklar, acımasızlıklar, çocuklar, dayanışma, yalnız kalabilme gerçeği... Kişiliğe verilen değer, parasızlık, eziklik, çaresizlik, hiçbir şey, hiçbir şey yok...''

rini, birkaçını ya da tümünü taşıyordu. Yaratıcılık, üretme, acı çekme, özellikle içtenlik ve bir de 'ezik'lik.''

''Kadınlık sizce nasıl bir sorundur?

''Bir kadının gelişmesinin ne müthiş bir şey olduğunu bilemezsiniz, ne zor bir şey... Bunu batılı kadınlar gösteriyorlar şimdi, yazarak, Amerikalı kadınlar... Belki Sovyet kadınları çevrilmiyor dilimize, onları bu yüzden tanımıyoruz ama Kollontai ile Ahmatova da yeter tek başlarına... ''Yetiştim, oldum artık, erkeklerle yarışabilirim'' diyenlere inanmıyorum. Onlar erkekler dünyasının ölçülerine göre yarışan yarışmacı insanlardır. Kendi gerçeklerini, değişimlerini içtenlikle anlamaya yanaşmayanlardır, bunu da ''aydın'' olmakla açıklarlar. Dört bin yıldır üstü örtülmüş gerçekleri anlamak için çok daha fazla uğraşmak, üzülmek, yorulmak, yıpranmak gerekiyor... Bunu anlayan aydın erkekler var. O kadar aydınlar ki bunlar, kimi kadınlar, kendi cinslerini anlamada, sevmede, onlarla dayanışmada bu aydın erkeklerin yanında yaya kalırlar. Ben böylelerine ''Yaratıcılık'' adlı öykümde (Ölü Bir Kadın Yazar'da...) ''Erkek kafalı kadınlar'' demiştim. Çok korkarım böylelerinden ve çok sık karşılaşırım onlarla. Okulda yöneticidirler, başkandırlar, köşe başlarında ''bekçi''lik yaparlar. Bütün dünyaya, özellikle kadın ve çocuklara ikiyüzlülükle bakarlar..

Şimdi, kadının özgür olabilmesi için baş neden 'ekonomik bağımsızlıktır' değil mi? Pekala, kırsal kesimden başlayalım. Tarlada çalışan, fındık ve çay, tütün ve pamuk toplayan kimdir? Kadın. Kasabada bağı bahçeyi yapan kim? Kentlerde resmi dairelerde, büro ve okullarda çalışan, evi yöneten, insan neslinin geleceği açısından çocuğu büyütüp, eğiten? Şimdi bu kadınların, yani nüfusun en az yarısının ekonomik gücü var mı? Var. Pekala neden gene de kadın insancaaşamalarıyapamamakta, kocasının siyasal seçimine katılmakta ya da boyun eğmekte, yönetimlerde söz sahibi olamamaktadır? Ekonomik bağımsızlığı var bu kadınların... Neyi yok? Bunun üzerinde durmaya kalktığınızda kıyamet kopuyor. Bilinci yok bu kadının, kişiliği eksik, yarım, yanlış... Erkek üreticinin, işçinin, üretimi elinde tutanların sesini duyurmasını toplum neden destekliyor? İnsanların biraz daha rahat, mutlu, özgür yaşayıp düşünmeleri, sonuç olarak uygarlığımızın ''insan'' adına yakışır gelişmesini engelleyen ne varsa, nükleer savaş da dahil, bunu önlemek için değil mi? Peki, gerçekte üreticinin ta kendisi olan, çocuk doğurarak da insan neslinin devamını sağlayan kadına neden aynı yardımsever eller uzanmaz ya da korka korka uzatılır, azıcık uzatılıp çekilir?

marş müziğine uymuş gidiyor ve herkes üç aşağı beş yukarı aynı şeyleri söylüyor ve aynı şeylerin sonunda duyulmaya alışılmış alkış sesleri... En kabadayı kadınların sorunu erkek arkadaş... Onun ötesinde bir şey yok gibi...Haksızlıklar, acımasızlıklar,.çocuklar, dayanışma, yalnız kalabilme gerçeği... Kişiliğe verilen değer, parasızlık, eziklik, çaresizlik, hiçbir şey, hiçbir şey yok... İlişkilere yeni bir biçim verme ve yeni bir bina kurma, yeni temeller atma değil, aynı ilişkiler, aynı değişmezlik, aynı gelişme içinde insanlar değişiyor sadece, ustalaşıyor, kurnazlaşıyor... Yeni bir dünyanın temeli nasıl atılacak? Ödünler, ödünler, ödünler... Bizim ülkemizde bir edebiyat dergisine, bir konuşmaya, bir özgeçmişe bakıyorsunuz, kimse hata yapmamış. Yapılmış hatalar en doğru yaşam biçimleriymiş gibi kitabına uyduruluyor, büyük kuramlar halinde düzeltiliyor, kendi içeriğinden boşaltılıyor. Cansız, kuru, boş ve durağan... Batı edebiyatlarının, büyük divan ve halk şairlerinin büyüklüğü belki de burdan kaynaklanıyor. İnsanî olanı yazıyor onlar. Her yazdıkları kendilerinin. Bu yüzden özgün, bu yüzden büyük...''

— Siz çocuk romanları da yazdınız. Hatta bunlardan biri bir TV dizisi olarak yayınlandı. Ne var ki, büyüklerin de izlediği bir saate kondu. Çocukları bu denli önemsemenizin nedeni nedir?

''Bizde çocuk bakmak küçümseniyor. Çocuğun duygusal ve zihinsel gelişmesi denen o büyük ve önemli olay küçümseniyor. Bir çocuğun her dakikası bir sorundur. Çünkü o, büyümekte olan bir insandır. Büyürken yaşadıkları, ergin kişiliğini oluşturmaktadır. Bu yüzden her dakikası özen ister. Bizde, çocuğun kendi kendine, yılları devirdiği, çabucak büyüyüp ergin insan olduğu, üstelik de kusursuz insan olduğu sanılır.

Bugün bakıyorum da büyüme çağında babası tarafından terk edilmiş çocuk, kocaman, evli barklı insan olduğunda babasının peşinden koşuyor. Kendisi, diyelim kırk yaşında ama dokuz yaşında bir çocuk duygusallığı gösteriyor. Yani kişiliği sakatlanmış, büyüyememiş. Bakıyorsunuz kişiliğini kanıtlamak için o da çocuklarını terkediyor, çünkü güçlü olan, acı çektiren, sevilen, var olan öyle yapmıştı. Yeni acılar, yeni kırgınlıklar, yeni kişilik sapmaları üretiliyor böylece... Sanıyorsunuz ki bu toplum çocuksuz bir toplum. Bu ülkede oturanlar, yaşlılar, gençler, olgunlar... Çocukların arada bir gönlü alınıveriyor, bir iki çocuk romanı yazmak ya da yayınlamakla ya da satın almakla. Dikkat ediyorum otobüslerde oturan bir çocuk varsa büyükler, derhal onların önüne gelip dikiliyor ve düşmanca bakmaya başlıyorlar çocuğa. Gençler, güçlü kuvvetli adamlar umur-

yutunda dinin yeri olmalıdır, olumlu ya da olumsuz... Bu kitabımdaki ''Sahur'' öyküsünde bilinçsizce dini reddeden bir yarı aydın anlatılır, sözgelişi...

Bizim okulumuzda şimdi ''Her şeyi Allah bilir'' diyen bir zihniyet var. Ürküyorum bu zihniyetten. Bu yüzden işte, kendi başıma yaşamak istiyorum o heyecanı. Ölü Bir Kadın Yazar öyküsünde bu duygumu, umorla karışık, anlatmıştım. Bilim, sanat, gelişme, özgürlük ve heyecan. Ben müslümanlığı böyle bir dünyada sevebilirim. Softalık, bağnazlık, işte bunlara dayanamıyorum. Temiz insan heyecanlarını seviyorum ama kabalığı, iki yüzlülüğü, aptallığı asla...

Roger Garaudy'yi keşfettiğimizden beri müslümanlık bize daha cazip ve ilginç gelmeye başladı. Hatta bu belki spekülasyonlara ve ilginç gelişmelere neden olacak inanç ve düşünce hayatımızda. Garaudy'den önce müslüman doğan ve müslümanlığı tanıyan, yaşıyan bizlerse ne edersek edelim, çeyrek asır önce müslümanlığın insan potansiyelimizi belirleyici özelliğini ve gücünü yakalamaya çalışmış da olsak, sesimize kulak asan olmayacaktır.

1970'lere doğru, bir eleştirmen dostun evinde yemek yiyorduk.

Eleştirmen; o yıllarda yayınlanan ''Başörtülüler'' kitabımı kastederek:

''Başörtülüler kimlerdir?'' dedi bana.

Yemekte bulunan bir öykücü arkadaş yarı alay, yarı şaka, yarı ciddi:

''Başlarını örten birtakım kadınlardır'' diye cevap verdi benim yerime. Ben sayın Pakize Türkoğlu'na bu konuşmayı naklederek şöyle demiştim bizim okulda başörtülü kızlar sorun olmaya başlayınca:

''Başörtülülerin sadece başlarını örten kadınlar olmadığı 1968'lerdeki MSP patlamasıyla anlaşılmıştır. Konuya bütün aydınlar bu yaklaşımla bakabilselerdi belki de aydınlarla halkımız, özellikle halkın bu kesimi arasında böyle büyük çelişkiler oluşmazdı.

Bu vesileyle dostum sayın Türkoğlu'nun, kitabım hakkında Somut'ta yayınladığı değerli yazıdaki bir yanlış anlamayı da düzeltmek istedim.

— Öykülerinizden konuşmalarınızdan, yazılarınızdan anlaşıldığı kadarıyla eleştiriye çok değer veriyorsunuz ama kitabınızın son bölümündeki öykülerde de eleştirmenlere yükleniyorsunuz. Özellikle ''Yaratıcılık''ta...!

''O öykü, kitaptaki en sevdiğim öyküdür. Kuruluşuyla, diliyle, anlatımıyla, beklemediğim kadar iyi oldu bence. Dediğiniz doğrudur. Seksenden sonraki öykülerimi eleştirmenlere ve ülkemizdeki eleştiri kurumuna borçluyum.

Eleştirmenler bir zamanlar hafiye gibi okurlardı öykü ve romanları. Kim kimdir, kim nasıl değiştirilerek nasıl bir karaktere dönüştürül-

nayımdır ama kendim, davranışlarımla bir türlü hamle yapamam. Sık sık pişman olurum, rahatsız olurum, kararsız kalırım. Bu biraz benim kişiliğimden kaynaklanıyorsa da biraz da başka bir nedeni var. Unutmayın ki ben binlerce yıldır soyadına ve onu kuşaklar boyu sürdürme hakkına sahip olan bir cinse mensup değilim. Kişiliğimi kurtarmak için babamın soyadına dönmeye kalkışıyorum, bakıyorum ki sevgili babam soyadıyla benim ''oğul'' olduğumu varsayıyor. Bir de bakıyorum alışkanlıktan ya da kısadır diye okurlarım dahil, çoğunluk ''Ilgaz''ı seçmiş. Oysa ben baba soyadımla beş kitabı yayınlanmış, iki ödül kazanmış bir yazardım. Unutuldu gitti şimdi bütün bunlar. O yılların üzerinden on beş yıl geçti. Beş yaşındaki çocuk büyüyüp yirmi yaşındaki okur oldu. Kimi aydın dostlar Muhteremoğlu'nu güçlendirmeye çalışıyorlar. Ben de merakla izliyorum bu iki sözcük arasındaki savaşı. Sözcük dedim de.. Arada bazen işi dervişliğe vurup sıkılmanın bir anlamı olmadığına inandırmaya çalışıyorum kendimi. İkisi de sözcük sonuçta, benim dilimin sözcükleri üstelik, ne suçları var diyorum. Bu da dert mi şimdi diyecekler olacaktır. Ya da ''sırası mı şimdi'' diyecekler olacaktır. Ben sıkıntılarımı kantara vurmuyorum, sıraya da koymuyorum. Hangisini yaşıyorsam, büyüklü küçüklü, acılı acısız onu benimsiyor ve çözümüne dalıyorum. Yapmasam mı yani,sıkıntılarıma sahipçıkmasam mı.. .Ayrıca, bütün bu şaşkınlıklarımı, beceriksizliklerimi, kararsızlıklarımı, hoşgörsün okurlarım. Bir kadının gelişmesindeki bütün inişlerin çıkışların, zikzakların, tepelerin, dorukların ve uçurumların öyküsüdür bu soyadı öyküsü.

Dört yıl neden ara verdiniz yazmaya?

''Ara vermedim, yazdım hep. Üç roman, bir öykü kitabı, bir çocuk romanı, bir çocuk öyküleri kitabı, bir oyun... Piyasada eski kitaplarımdan hiç yok sanırım. Olanlar da Almanya'ya yollanmış, oradaki kitapçılarda satılıyormuş. Yazko'ya kitap verebilmek için eşten dosttan imzalı kitap topluyorum.

Yazko'dan öncesi bir karabasan gibiydi. Bâbıali denen ve içinde çok can dostlarımın da bulunduğu dergiler, yayınevleri, gazetelerden örülmüş bir karabasan. İnsanın ve yazarın küçüldüğü, silikleştiği, ezildiği, çaresiz kaldığı, derdini ve meramını anlatamadığı bir yer... Dostlukların ticari hesaplara dönüştüğü, atlatmaların, ilgisizliklerin, kayıtsızlıkların, ocakçılık anlayışının, kabalığın, bizden olanların sansürünün resmi sansürü pek aratmadığı bir yabancı ve soğuk bölge... Ve özgürlüğün, neşenin, mutluluğun, arkadaşlığın çalışma, yaratma canlılığının yaşayamadığı bir yer... Yeni dostlara, Yazko'nun yeni yönetimine, bu çağdaş ve demokrat kuruluşu yaşatmak için didinenlere, kendi adıma şükran borçluyum...

yazko **somut**

HAFTALIK SANAT VE KÜLTÜR GAZETESİ

Yıl: 3
Sayı: 50
Fiyatı: 100 Lira
Tarih: 13 Ocak 1984

S.S. Yazar ve Çevirmenler Yayın Üretim Kooperatifi-YAZKO adına Sahibi ve Genel Yayın Müdürü: Erol Toy / Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Hayati Asılyazıcı / Müessese Müdürü: Hayri Eroğlu / Teknik Yönetmen: Refik Sinan / İlan Müdürü: Nuri Dikeç / Ankara Temsilcisi: Ali Alkan İnal / Yönetim Yeri: Türkocağı Caddesi No: 17 Kat: 2 Cağaloğlu / Yazışma ve Havale Adresi: YAZKO, P.K. 442 Sirkeci, İstanbul / Telefon: 522 78 45 / Abone Koşulları: 6 aylık: 1750 lira, 12 aylık: 3500 lira / Yurtdışı için iki katıdır / İlan sayfalarında santim / sütun:1600 lira,diğer sayfalarda santim / sütun:2000 lira / Dizgi film, ofset hazırlık: Cağdaş Yayıncılık ve Basın Sanayii A.Ş. / Baskı: Cumhuriyet Matbaacılık ve Gazetecilik T.A.Ş. Dağıtım: GAMEDA Ltd. Şti.

DÜNYADA GEÇEN HAFTA

Nijerya'da darbe

Haftanın en önemli dış olaylarından biri, hiç kuşkusuz Nijerya'daki askeri darbeydi. Ülkeyi giderek büyük bir çıkmaza sürükleyen ekonomik sorunlar, askeri birliklerin devlet yönetimini ele geçirmesine ve geçen ağustos ayında ikinci kez devlet başkanlığına seçilen Shehu Shagari'nin kansız bir darbeyle görevinden uzaklaştırılarak, tutuklanmasına neden oldu.

Nijerya'yı böylesi bir askeri darbeye sürükleyen nedenleri incelediğimizde, hemen hemen tüm ülkeleri etkilemekte olan ekonomik bunalımın bu ülkeyi de bir çıkmazın yanı başına getirdiğini görüyoruz. Petrolün, 1960'ların ikinci yarısından sonra, tarımı ikinci plana iterek ülke ekonomisindeki en büyük yeri alması Nijerya'yı belirli bir refah düzeyine ulaştırmıştı. Ancak, petrol tüketicisi ülkelerin -petrol fiyatlarındaki büyük artış nedeniyle- özellikle 1970'li yılların sonlarından başlayarak yoğunlaştırdıkları petrol tüketimini azaltıcı önlemler, tüm petrol üreten ülkelerde olduğu gibi Nijerya'da da petrole dayalı gelirlerin azalmasıyla birlikte önemli bir ekonomik bunalımın başlamasına neden oldu.

1980 yılında Nijerya'nın petrol gelirleri rekor denilebilecek bir aşamayla 26 milyar ABD dolarına ulaşırken, bu rakam 1983 yılında 10 milyar ABD dolarına düştü. Petrol gelirlerinin bu denli azalması da ülkenin hızla büyük bir ekonomik çıkmaza sürüklenmesine neden oldu. Bunun üzerine Devlet Başkanı Shehu Shagari, bir dizi oldukça sert ekonomik önlemler getirdi. Fakat, hızla artan enflasyon oranının yüzde 40 gibi kontrol edilemez bir duruma gelmesi, üretimin düşmesi ve işsizliğin büyük boyutlara ulaşması çok geçmeden bu önlemleri etkisiz kıldı. Alınan önlemlerin ekonomik bunalıma bir çözüm getirememesi Shagari'yi daha sert önlemler almaya zorladı ve devlet başkanı, aralık ayı sonlarında genel harcamalara çok büyük kısıtlamalar getiren yeni bütçe hazırladı. Shagari, bütçeyi parlamentoya sunarken yaptığı konuşmada da ülkenin düze çıkması için tüm Nijerya halkını özverili davranmaya çağırdı.

Shagari

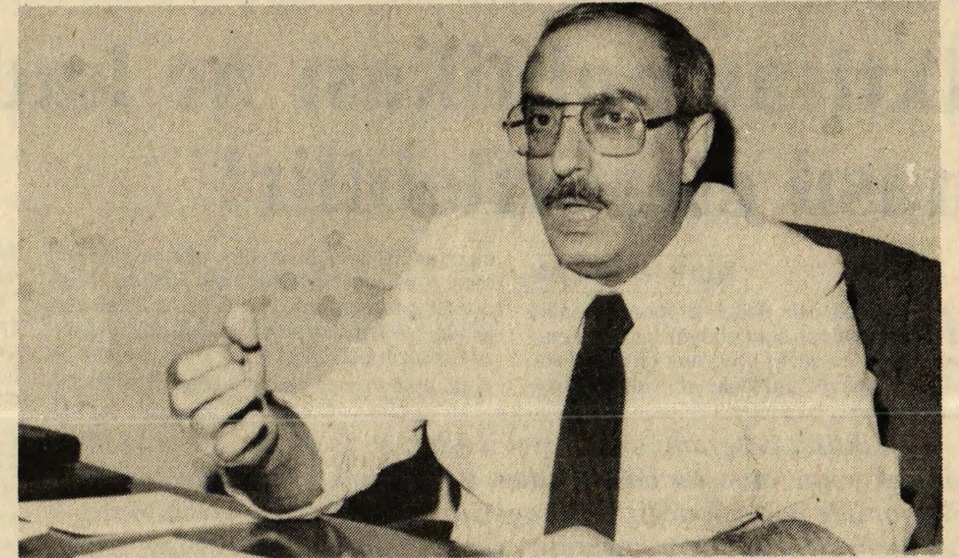
Ülkede ekonomik bunalım ve gerginlik sürerken, ocak ayının ilk günlerinde memurların başlattıkları direniş, askeri güçlerin olaylara karışmasına neden oldu. Devlet yönetiminin askeri güçlerin eline geçmesinden sonra Devlet Başkanı Shehu Shagari tutuklanarak görevinden uzaklaştırılırken, oluşturulan Yüksek Askeri Konsey'in başkanı Tuğgeneral Muhammed Buhari yaptığı radyo konuşmasında; ülkeyi ekonomik bunalımın içine soktuğu çıkmazdan kurtarabilmek için devlet yönetimine el koyduklarını söyledi. Askeri yönetim ilan ettiği olağanüstü durumu ve sokağa çıkma yasağını bir hafta sonra kaldırarak, başıboş kalan yiyecek fiyatlarını yeniden düzenledi. Tüm illere askeri valiler atayan Yüksek Askeri Konsey önümüzdeki günlerde, önemli ölçüde bir devalüasyon yapılacağını ve enflasyonu önleyici çarelere başvurulacağını da bildirdi.

RÖPORTAJ

İstanbul Tabib Odası Başkanı Prof. Dr. Üstün Korugan:

Özal,hekimleride satmasın

İstanbul Tabib Odası Kongresi 15 Ocak'ta yapılıyor. Kongre öncesi Tabib Odası Başkanı Prof. Dr. Üstün Korugan sorularımızı yanıtladı. Aşağıda Sayın Korugan'ın yanıtlarını veriyoruz.

SOMUT HABER MERKEZİ

— Sayın Korugan, İstanbul Tabip Odası'nın hekimlik hizmetlerindeki yeri nedir?

— Odamız 6023 sayılı yasa uyarınca, üniversitelerimizin tıp fakültelerinden mezun olan tüm hekimlerin üye olmak zorunda olduğu, yani tüm hekimleri bünyesinde barındıran bir kurumdur.

Hekimlerin, içinde bulundukları yaşam koşullarını, bilgi durumlarını, gelişimlerini, sosyal katmanlar arasındaki yerlerini belirlemek ve denetlemek gibi görevler odamızın sorumluluk alanına girmektedir. Yalnız hekimlerin sorunlarıyla ilgili görevler üstlenmiş olması, odamızın halkın sağlık sorunlarıyla ilgilenmeyeceği anlamına gelmez. Aksine, ülkemizin genel sağlık politikasının belirlenmesinde odamıza büyükgörevdüştüğü ve düşmesi gerektiği kanısındayız. Odamızın en önemli görevlerinden biri de, tıbbın her zaman halkın hizmetinde olmasını sağlamak ve denetlemektir. Hekimlerimizin, hekimliğin meslek onurunu zedeleyici, ahlâk dışı davranışları da bizzat odamızca denetlemekte ve cezalandırılmaktadır.

Genel sağlık politikasının belirlenmesine gelince; biz hekimler, tıp fakültelerinden mezun olurken, ''Hipokrat Andı'' dediğimiz o kutsal yemini ederek, insan sağlığını her ne pahasına olursa olsun ön planda tutmaya söz veririz. Buna göre, tüm hekimler birey olarak nasıl insan sağlığını her şeyden üstün tutmak zorundalarsa, hekimlerimizi bünyesinde toplayan Tabip Odası da insan sağlığına aynı önemi vermek zorundadır. Diyebiliriz ki; İstanbul Tabip Odası, bedence ve ruhça sağlıklı bir toplum oluşturabilmesi için halk sağlığından kendini sorumlu tutmaktadır.

Odamızın yapmayı planladığı bazı işlere de değinmek istiyorum. Odamız, tüm dünyada yayınlanmakta olan bilimsel dergi ve kitapları içeren bir bilgi bankasının kurulması çalışmalarını sürdürmektedir. Bu bilgi bankası, başvuran tüm hekimlerin sorunlarına yanıt bulabilecek ve hekimlerimizin bilgi birikimlerinin güçlendirilmesine katkıda bulunacaktır. Çeşitli tıp kongrelerinin düzenlenmesi üstlenilecektir. Odamız, bir tıp dergisi çıkarılması için yoğun çalışmalarını sürdürmektedir. Gerçekleştirmeyi amaçladığımız tüm bu işler, tabii ki akademik kurumlarımızın işbirliğiyle yürütülecektir.

— Ülke olarak, bir dönemi geride bırakırken yaşadığımız olaylarda hekimlerimizin etkilenimi nasıl olmuştur?

— Hekimler özlük haklarından sürekli kayba uğramışlardır. Çalışma koşulları zorlanmıştır. Zorunlu hizmet gibi, son derece amaçsız ve çözüm olamayacak bir politika izlenmesi, hekimlerimizi güç koşullar altında bırakmıştır. Yeni dönemde, devletin bu tür hiçbir sonuç getirmeyen uygulamalardan vazgeçmesi gerekmektedir.

Yeni dönemde, devletin -bazı şeyleri nasıl üstleniyorsa- tıbbın içinde bulunduğu sorunların çözümünü de üstlenmesi gerekir. Sayın Özal, isterse tüm KİT'leri satsın, Boğaz Köprüsü'nü de satsın. Ama hekimleri satmasın!

— Bu konum çerçevesinde, odanın ideolojik bir tavır alması sizce mümkün mü?

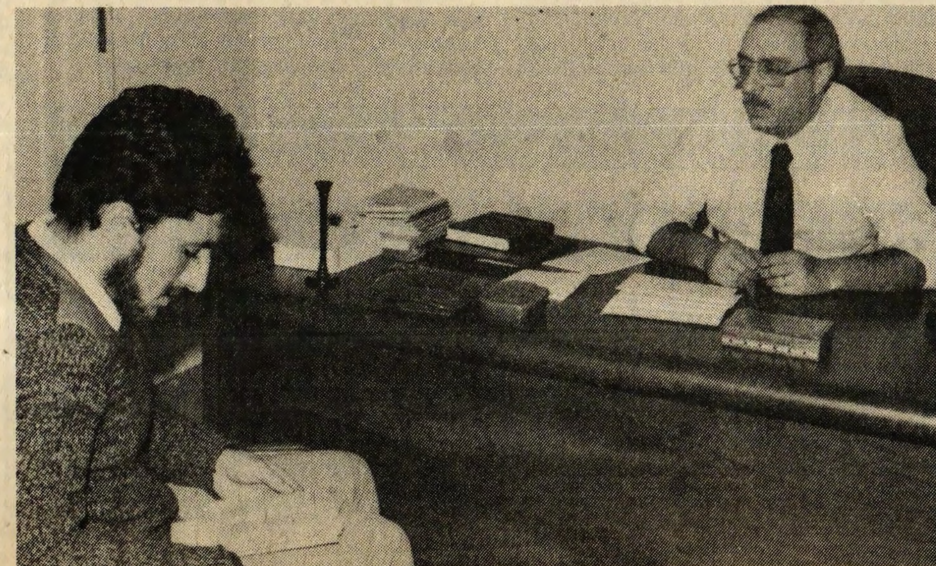
— Kesinlikle hayır. Böyle bir tavır, odayı tabandan koparmak gibi kötü bir sonuç doğurur ki, böyle bir sonuç odamızın hizmet anlayışıyla bağdaşmaz. Biz, bir meslek kuruluşuyuz ve bu tür şeylerden uzak olmamız gerekiyor.

Sayın Özal, yeni dönemde ekonomimize köklü değişiklikler getiriyor. Belki biz hekimler de tıp alanında köklü değişiklikler istiyoruz. Bir kez de bizi dinlesin. Bakalım neler düşünüyoruz, neler istiyoruz?

— Genel sorunların baskısını aşmakta, hekimlerimizin ve hekimliğin katkısı ne olabilir?

— Önemli olan, bedence ve ruhça sağlıklı bir toplum yaratmaktır. Bu da, hekimin ulusal sağlık politikasında rol alması ile gerçekleşir. Ancak, başarıya ulaşmak için bilgili ve nitelikli hekimler yetiştirmek gerekir. Böylesine kalabalık ve karmaşık bir öğretim sisteminde yetişen tıp öğrencilerinin bilgi düzeyleri ne olabilir?

Uzun zamandır tıpta hiç yol alınmadı. Hatta gerilendi. Yeni dönemde hekimlerimizden bir katkı bekleniyorsa, bizlerin de öneri ve çalışmalarına önem verilmelidir. Sayın Özal, yeni dönemde ekonomimize köklü değişiklikler getiriyor. Belki biz hekimler de tıp alanında köklü değişiklikler istiyoruz! Bir kez de bizi dinlesin, bakalım neler düşünüyoruz, neler istiyoruz?

Prof. Dr. Üstün Korugan arkadaşımız Semih Güner'in sorularını yanıtlıyor.

ARAŞTIRMA

Tunus'ta, zamları tanklar koruyamadı

Tunus'ta "ekmek kavgası"

Haftanın ekonomik nedenlere dayanan bir başka olayı da, yine Afrika'da yaşandı. Bu kez bir Kuzey Afrika ülkesinde, Tunus'ta, başta ekmek olmak üzere temel gıda maddelerine yapılan ve oranı %100'ü aşan zamlar halkın tepkisini sokaklara taşıdı.

Ülkede olağanüstü durum ve sıkıyönetim ilan edilmesine, güvenlik güçlerinin halka ateş açmasına, yüze yakın Tunuslunun ölümüne ve yüzlercesinin yaralanmasına neden olan olaylar, ülkenin güneyindeki Gafsa ve Gabes kentlerinde başladı. Genişleyerek süren protesto gösterileri, yer yer kanlı çatışmalara dönüşerek ülkenin ikinci büyük kenti olan Sfaks ve başkent Tunus'a da sıçradı.

Tunus'un içinde bulunduğu ekonomik güçlükler, gelir düzeyindeki düşüş ve işsizliğin giderek yaygınlaşması, Devlet Başkanı Habib Burgiba'nın silahlanmaya büyük önem vererek gelir dağılımındaki ve bölgeler arasındaki eşitsizliğe eğilmemesiyle ve fanatik Müslümanların başlattığı yönetim karşıtı kampanya ile birleşince, ekmeğe yapılan zam bir kıvılcım oluşturdu ve Tunus halkı sokaklara döküldü.

Yaklaşık bir hafta süren olaylar, Burgiba'nın yapılan zamların geri alındığını, bu zamların lüks tüketim maddelerine yansıtılacağını açıklamasından sonra sevgi gösterilerine dönüştü. Olaylar sırasında tutuklanan yaklaşık üçbin kişinin serbest bırakılması ve yalnızca yağma olaylarına katılanların cezalandırılacağının bildirilmesiyle, günlük yaşam yeniden normale döndü.

Sovyet doğal gazı Fransa'da

Bugüne değin, Doğu Bloku ile Batı arasında imzalanan en büyük ekonomik anlaşma uyarınca yapımına başlanan ve Sibirya'da çıkarılan doğal gazın Avrupa ülkelerinde kullanılmasını sağlamayı amaçlayan boru hattının ilk bölümü bitirilerek hizmete açıldı.

Yapımı, ABD ile Avrupa'daki müttefikleri arasında büyük fırtınalara neden olan boru hattından 2 Ocak günü doğal gaz pompalanmaya başlandı. ABD özellikle enerji gereksinmesi bakımından Avrupa ülkelerini Sovyetler Birliği'ne bağımlı kılacağı gerekçesiyle boru hattının yapımına karşı çıkmış ve yapıma malzeme sağlayan Batılı şirketlere ekonomik ambargo uygulamaya başlamıştı. Ancak, boru hattından yararlanacak olan Avrupa ülkelerinin büyük tepkisiyle karşılaşan ABD yönetimi bu tutumunu değiştirerek, uygulamaya koyduğu ekonomik ambargoyu bir süre sonra kaldırmak zorunda kalmıştı.

Fransa'dan başka, Batı Almanya, Belçika, Avusturya, İsviçre ve İspanya'nın da yararlanacakları boru hattı, tümüyle bitirildiğinde toplam 5769 kilometre uzunluğunda olacak.

Dördüncü İslam Doruğu ve Türkiye

VEHBİ BELGİL

Önümüzdeki pazartesi günü Fas'ın 2.5 milyonluk Kazablanka kentinde toplanacak ve 18Ocak'taçalışmalarını bitirecek olan 4. İslam Doruk toplantısı Türkiye bakımından üç nedenle önemlidir.

• Önce, Türkiye 50 milyon nüfuslu bir İslam ülkesidir ve baştan başa müslümandır. Toplamı 150-200 bini geçmeyen Hıristiyan azınlığı ülkemizin bu ana özelliğini değiştirmez.

• İkincisi, Türkiye İslamiyete en büyük saygıyı göstermiş, onu harfiyyen uygulamış, Hıristiyan dünyasına karşı yüzyıllar boyunca korumuş, onu yüceltmiş, Avrupa'nın ortalarına kadar götürmüştür.

• Üçüncü önem, konferansta ele alınacak konulardan kaynaklanmaktadır. İran-Irak Savaşı, Lübnan Savaşı, Ortadoğu petrolleri, açlık gibi konular ülkemizi çok yakından ilgilendirmektedir. Konferansta, belki, Kıbrıs konusu da gündeme getirilecek ve haklı davamız, İslam ülkeleri temsilcilerine bir kez daha açıkça anlatılacaktır.

MÜSLÜMAN TÜRKİYE

1) Türkiye, Müslüman bir ülkedir ve bu dine en büyük saygıyı göstermiştir, bugün de göstermektedir. Osmanlı padişahları, din konularını, daha doğrusu dini, dünya ve devlet işlerinin başında, önünde götürmüştür. Osmanlı tarihini şöyle bir okuyanlar bile, padişahların, her seferinde "din ve devlet" formülünü kullandıklarını görürler. Din daima, devlet işlerinin başında gelmiştir.

1517'de Yavuz Sultan Selim Mısır seferinde halifeliği devralmış ve İstanbul'u, Konstantin'in Hıristiyan İstanbul'u olmaktan çıkarıp, İslam dünyasının manevi başkenti yapmıştır. Kent, kısa zamanda büyük camilerle donatılmış, bunların yanında, sayısız küçük camiler, mescitler, mahalle aralarına ayrı bir güzellik vermiştir. Bugün, Sultanahmet ve Süleymaniye camileri, özellikle Hıristiyan turistlerin, başlıca gezi yerlerinden biridir.

Osmanlı toplumu, devlet ve toplum düzenini Kuran ve hadis ilkeleri üzerine oturtmuştur. Ramazanları müjdeleyen kandiller, Ramazanlar, bayramlar Türk toplumunda daima coşku ile kutlanmıştır. Bugün bile, Ramazan'da ve cuma günlerinde camiler dolup dolup taşmaktadır.

Müslümanlığın en yüce kişisi Hazreti Muhammed'in yaşamının manzum öyküsü olan Mevlüd hemen hergün bir yerde saygınlıkla okunur. Türk toplumu, alelade cerrahi bir işlem olan sünneti aile bayramları arasına katmış, onu tam bir düğün haline getirmiştir.

Osmanlı medreselerinde Arapça okutulurdu. Medreselerde, İslam'ın hak saydığı dört mezhep olan Hanefi, Maliki, Hambeli ve Şafii mezheplerinin hepsi okutulurdu. Çünkü, üç kıta üzerinde yayılmış imparatorluğun sınırları içinde bu dört mezhebin yandaşları vardı. Böylece, insanların başta gelen haklarından olan inanç hakkına Osmanlı İmparatorluğu en büyük saygıyı göstermiştir.

İslamiyetin en önemli kutsal kenti Kabe'nin işlemeli örtüsü, her yıl, büyük törenle İstanbul'dan gönderilirdi. Bunlara Sürre alayları denirdi.

İmparatorluğun son dönem padişahlarından İkinci Abdülhamid, bir ara devlet dilini Arap-

MÜSLÜMANLIK VE HIRİSTİYANLIK

2) Türklerin İslamiyete hizmetlerinin başında kuşkusuz, onu Hıristiyan alemine karşı korumuş olmaları gelmektedir. 1071 Malazgirt Savaşı'ndan sonraki birkaç yıl içinde Türk kuvvetlerinin İstanbul'un burnunun dibine gelmeleri Bizans'ı dehşete salmıştır. Bizans imparatorlarının Avrupa'dan durmadan yardım istemeleri, bu olaydan sonra başlar. İlk Haçlı Seferinin, Malazgirt Savaşından hemen 25 yıl sonra başlamış olması bunun kanıtıdır.

Kudüs'ün Hıristiyan hacılarına kapatılmış olması nedeni o zamana göre uydurulmuş bir yalandır.

İlki 1096'da, sonuncusu 1270'te başlayan 8 haçlı seferinde, haçlı orduları, karşılarında hep Türkleri bulmuşlardır. Böylece, Türkler yüzbinlerce şehit pahasına, İslamiyeti Hıristiyanlığa karşı sekiz kez korumuşlardır. Yenilen pehlivanın güreşe doymaması gibi, Hıristiyan ülkeler bu yenilgileri hazmedememiş ve seferlerini yinelemişlerdir. Fakat, her seferinde yine yenilmişlerdir.

Osmanlı döneminde, saldırıların ters yönde geliştiğini görüyoruz. O vakte kadar Hıristiyan Avrupa saldırıda, Müslüman Türk savunmada iken bu dönemde Türk saldırıda, Avrupa savunmada kalmıştır. Ve bu durum İkinci Viyana bozgununa kadar sürmüştür.

AMERİKA'NIN BULUNMASI

Kolomb tarafından Amerika'nın bulunması da, aslında bir tür haçlı çıkışı idi. Kolomb, baharat ve ipek yollarını ellerinde bulunduran Türkleri arkadan vuracağı vaadiyle İspanya'dan gemi, para ve adam tedarik etmiştir. Macellan, Vasko dö Gama... gibi ilk gemiciler bir ellerinde altın, öbür ellerinde Haç'la dünyayı fethe çıkmışlardır.

TÜRK-ARAP İLİŞKİLERİ

Osmanlı İmparatorluğu bakımından "İslam alemi" daha çok "Arap alemi" olmuştur. Bu "alem" ile temasımız Yavuz Sultan Selim'in 1517 Mısır Seferi ile başlamış, 1917 yılına kadar tam 400 yıl sürmüştür. Fakat, Osmanlı İmparatorluğu, Arapları, hiçbir zaman sömürge insanları gözü ile görmemiştir. Çünkü, o dönemde, Arap dünyasının, sömürülecek ne petrolü, ne de başka bir ürünü vardı. Araplara Yüce Soylu Arap (kavm'i necib'i Arap) deniyordu. Çünkü, Arap, Hazret'i Muhammed'i yetiştirmişti. Bu nedenle, Araplar, Osmanlı yönetiminde hep huzur içinde yaşamış ve hemen hemen hiç ayaklanmamışlardır.

Arabın Türke baş kaldırması, Birinci Dünya Savaşı'nda, İngiliz ve Fransızların kışkırtması sonucu olmuştur. İngiliz Lawrence bütün bize karşı örgütlüyordu. Fransızlar da

petrol kaynaklarına göz dikmişlerdi. Bir yandan da, Ortadoğu'da yerleşmek istiyorlardı. Nitekim, savaştan sonra bu isteklerine kavuşmuşlardır.

Osmanlı İmparatorluğu Birinci Dünya Savaşı'na girdiği sırada Cihad'ı Ekber (Kutsal Savaş) ilan etmiş ve bütün Müslümanları Osmanlı saflarında toplanmaya çağırmıştı. Böylece, büyük iki müslüman devleti olan İngiltere ve Fransa'yı içlerinden vurmak istemişti. Fakat, bağımsızlığı kafalarına koymuş olan Araplar, çağrıya uymak şöyle dursun, tam tersine, bize karşı silah çekmişler,o zaman ki deyimle, bizi arkadan hançerlemişlerdir.

İşte, Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran kuşak bunu hiç affetmemiş, Arabı nankör, kalleş, hain gözüyle görmüştür. Oysa, serinkanlılıkla düşünülürse Arap nankör de, kalleş de, hain de değildi; sadece bağımsızlık istiyordu.

İşte Atatürk ve İnönü dönemlerinde Araplarla aramızdaki soğukluk büyük çapta bu tutumumuzdan kaynaklanmıştır. Atatürk'ün şapka, harf, rakam, dil ve laiklik gibi devrimleri ezanın Türkçe okutulması, Hacca gitmenin uzun süre yasaklanması... hep İslamiyetten uzaklaşma gibi gösterilmiştir.

VE FUAT KÖPRÜLÜ

Araplarla ilişkilerimizin düzelmeye başlaması Demokrat Parti ile başlamıştır. Demokrat Parti iktidarının ilk Dışişleri Bakanı büyük bilgin Fuat Köprülü, Halk Partisi'nin Arap dünyasına karşı tutumunu şiddetle eleştirmiştir.Kendisine göre, bu partinin yöneticileri "Araplara yaklaşırsak softalık hortlar" psikozundan kendilerini kurtaramamışlardır. Köprülü, bu teşhisinde büyük çapta haklı idi.

İşte, Araplara karşı değişen bu tutum günümüze kadar gelmiş, bugünkü sıkıfıkı denecek düzeye yükselmiştir.

KONULAR

Konferansta ele alınacak konuların bazılarını yukarda belirtmiştim. Bunların hepsi birbirinden önemlidir. Başka adlar altında gösterilmesine rağmen, Ortadoğu sorunu, her şeyden önce petrol sorunudur. Dünya, üçüncü bir savaşa hızla gitmektedir. Bu savaşta Ortadoğu petrollerini elinde bulunduracak olanlar son sözü söyleyeceklerdir. "Savaş için petrol, petrol için savaş" sözü bugün her zamankinden geçerlidir.

Dünya büyük bir savaşa hızla gittiği gibi büyük bir açlığa doğru da hızla gitmektedir. Hatta bu savaş, her gün yüzlerce insanın ölümü ile, sürüp gitmektedir. Hindistan, Afrika, Hint Okyanusu ülkeleri açlıktan kıvranmaktadır. Bugün petrol dolarları sayesinde açlığı sınırdışı etmiş gibi görünen ülkeler de insanlık kadar eski olan bu felakete ileride uğrayabileceklerdir.

Açlık sorunu Batı basınında "Güney-Kuzey"

sul güney ile zengin kuzey arasındaki çelişkiler sorunudur. En son tekniklerle dişine, tırnağına kadar sanayileşmiş kuzey, yani Batı ülkeleri bütün nimetlerin kaynağı olan güney ülkelerini insafsızca sömürmektedir. Bunun göstergesi, güneyin ürettiği mallarının fiyatının gittikçe düşmesine karşılık kuzeyin ürettiği sanayi ürünü fiyatlarının gittikçe yükselmesi ve bunun sonucu olarak, fakir güney ülkelerinin daha da fakirleşmeleridir. Bu sömürüde Batılı işçiler de kendi ülkelerinin safında yer almışlardır.

Geçenlerde Humeyni'nin de dediği gibi, Batıyı bir haftada dize getirmek kabildir. Bunun için petrol ve hammadde sevkiyatının sadece bir iki hafta durdurulması yeterlidir. Ancak, işi bu noktaya götürmeye gerek yoktur. Güney ülkelerinin, kendi ham madde kaynaklarına sahip çıkmaları ve Batılıları kendi işlerine burunlarını sokmaktan alıkoymaları tek çıkar yoldur. Petrolde bu denenmiştir. Dünyanın en aziz ham maddesi olan petrol, kuzeyde, bir bardak sudan daha ucuza alınıyor ve hovardaca sarfediliyordu. Çoğu İslam ülkesi olan petrol ülkeleri bu işe hayır demişlerdir. Şimdi sıra öbür ham maddelerin hepsine gelmiştir. Bunları üretenlerde aynı şey yapılmalıdır.

Yoksul ülkelerin hemen hepsi, yani 800 milyon kişi, sefalet, açlık, hastalık içinde yaşamaktadır. Bunların hemen hepsi Müslüman ülkelerdir. Bunlar gözlerini açmalı, "Fakirlik de zenginlik de Allah vergisi" uyutmacasının etkisinden kendilerini kurtarmalıdır. Fakirlik de, zenginlik de insandandır, Tanrıdan değildir. Bunun için, Müslüman ülkelerin, bir an önce örgütlenmeleri gereklidir.

Yoksul ülkelerin hemen hepsi, yani 800 milyon kişi, sefalet, açlık, hastalık içinde yaşamaktadır. Bunların hemen hepsi Müslüman ülkelerdir. Bunlar gözlerini açmalı, "fakirlik de, zenginlik de Allah vergisi" uyutmacasının etkisinden kendilerini kurtarmalıdır. Fakirlik de, zenginlik de insandandır, Tanrıdan değildir. Bunun için, Müslüman ülkelerin, bir an önce örgütlenmeleri gereklidir.

ÇÖZÜM YOLLARI

Konferans, ele alacağı konulara daha doğrusu "sorunlara" çözüm bulabilecek midir? Sanmıyorum. Çünkü, çözümün ipleri sömürgeci Batının elindedir. İslam ülkeleri siyasi bağımsızlığa kavuşmuştur. Fakat, ekonomik bağımsızlıktan henüz çok uzaktırlar. Sömürgeci, bağımsızlığı verirken ekonomik bağımlılığı arttırmış, bu ülkeleri kıpırdayamaz hale getirmiştir. Ve bu yeni sömürgecilik eskisinden daha etkindir. Bunu yok etmenin yolları bulunmalıdır.

Durum eski bir fıkrayı anımsatıyor: Ağa, adamlarına, hayvanlarını iyi beslemelerini sıkı sıkıya tembih ettiği, onlar da emri yerine getirdikleri halde hayvanlar gittikçe zayıflarmış Bir ara ağa kendisi gitmiş ağıla. Bir de ne görsün, dal dal boynuzlu bir geyik arkalara saklanmış, yemleri o yiyip bitiriyor, öbürlerine bir şey kalmıyor. Ağa geyiği oracıkta öldürmüş,hayvanları da semirmeye başlamış... Bugün, İslam ülkelerinde durum budur. Geyiği söküp atmak gerekmektedir. Ama bu iş kolay değildir.

Sonra, İslam ülkelerinin iç sorunları ile dış sorunları Doğu-Batı ilişkilerinin etkisindedir. Daha da kısa bir deyişle, Kuzey-Güney ilişkileri, Doğu-Batı ilişkilerine bağlıdır. Doğuyu alan yoktur. Amerika'nın yumuşak karnı olan Orta Amerika ve Karaip ülkelerinde, Güney Amerika'da, Güneydoğu Asya'da, Afrika'da, Lübnan'da, Afganistan'da... Olup bitenlerin arkasında tek bir geyiğin değil, iki geyiğin boynuzları sırıtmaktadır. Bunlar sınırdışı edilmedikçe doruk toplantıları yemekli geziler olmaktan öteye gidemeyeceklerdir: Görkem ve laf

EKONOMİ

İktisat politikası ne kadar ve nasıl eleştirilebilir!

NURİ KARACAN

Yeni hükümetin iktisat programı kısmen açıklandıktan sonra büyük bir furya başladı. Bir kısım yazar programı göklere çıkarırken, bir kısım bütünüyle yerin dibine sokuyor, bir kısmı ise eleştirinin usulü üzerinde fikir yürütüyor. Usül üzerindeki öneriler de bir yandan esas hakkında peşin hükümlere varırken, diğer yandan eleştirilerin dozajını ve iğnenin nereden sokulması gerektiğini açıklıyordu. Belki yeni demokrasimizin selametini düşünüyorlar, belki o çok görmüşlere özgü kibarlıkla diğerlerine yol gösteriyorlardı. Bunlardan bir görüşe göre, yeni siyasal iktidarı ne fazla ne de çok az eleştirmemeliydik. Bir diğeri ise köşesinde, önerilen modele neler yapılamayacağını anlattıktan sonra yazısını (**"modele" muhalefetin neler yapabileceğine yarınki yazımızda değineceğiz)** diye bitiriyordu. Ben de aksi gibi ertesi günkü yazıyı kaçırdım. Neyi nasıl yapacağını bilmemek kötü bir şey. İnsan bayağı tedirgin oluyor.

__Yeni iktisat programının, siyasal iktidarı en fazla güç duruma düşürecek yönü, amaçlar bakımından, öncelikleri tespit etmemesidir. Ekonomide pek çok değişiklik öngörürseniz, ortaya çıkacak sonuçları kesin şekilde öngöremezsiniz. İktisat politikasında önlem - sonuç bağıntısı, tamamen benzeri daha önce yapılmış kimyasal deney kesinliği ile öngörülemez.__

Örneğin bir sanayicimiz çok masum şekilde bir gazetede şu soruyu soruyordu: **"Peki ya dövizimiz biterse ne olacak?"** Belki usule aykırı olduğu için, bildiğim kadarıyla bu soruya hiç kimse cevap vermedi. Usülsüzlüklere alışkın biri olarak ben cevap vereyim: **"Programın bittiğini ilan eder, perdeyi kapatırız."**

Benim de aklıma yukardakine benzer bir soru geliyor: Yeni dış ticaret rejimi çok mu doğru? Örneğin pahalı da olsa Mercedes marka otomobil ithali bizim gibi fakir bir ülke için niçin gerekiyor? İyi izlenmesi halinde kaçak olarak yurda girmesi zor, daha az lüksü yurt içinde üretilen lüks bir malın ithal edilmesi ancak dövizin bol, vergi gelirlerinin yetersiz olduğu bir durumda hoşgörülebilir. Dövizimizin kıt olduğu muhakkak. Vergi gelirlerini arttırmak niçin bu kadar zor? Döviz rezervimiz öngörülen dış ticaret rejimini sürdürmek için yeterli mi?

İleriye ait beklentileri de işin içine soktuğumuz zaman biraz daha kötümser olmak gerekiyor. Doların serbest piyasa fiyatının yurtiçi fiyatlar düzeyinden daha hızlı arttığı goz önüne alınırsa, dolar gibi şimdi kolayca ve rizikosuz satınalınabilen bir malı bir süre sonra satmak kârlı olacaktır. İlerde dolar fiyatlarının daha hızlı artması bekleniyorsa, doları elde tutma süresi daha da uzayacaktır. Bu, piyasada bulunabilirliliği azalan doların fiyatını hızla yükseltecek, ve TL, yabancı paralar karşısında hızlı bir düşüş gösterebilecektir. Bu, hem enflasyonu kontrol etmeyi güçleştirir, hem de dış ticaret hadlerinin hızla aleyhimize dönmesine yol açabilir.

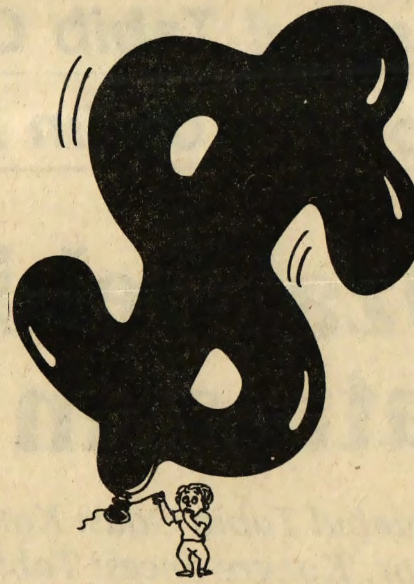
Yeni ithalat rejiminde, koruma hadlerinin yüksek tutulması nedeniyle yurtiçi sanayi zarar görmeyecektir. Fakat bu koruma hadleri hangi sürelerde, hangi koşullar göz önüne alınarak düşürülecektir. Siyasal baskılar, bu haddin düşürülmesini nasıl etkileyecektir. Bu iddianın güvenlik derecesi nedir? Avrupa Ortak Pazarı'na girmeyi hiç değilse bazı çevreler 20 yıldır destekliyor. Bugün Avrupa Ortak Pazarı'na girsek, sanayi ürünleri bakımından rekabet olanağımız nedir?

Vergi gelirleri hariç, bir bütün halinde araç değişkenler yeterli esnekliğe sahiptir. Dış alemde veya yurtiçinde bir değişiklik halinde, bazı oranların değiştirilmesi istenen sonucu doğurabilecektir. Örneğin Mercedes marka otomobil üzerinden alınan verginin, bu arabanın Alman markı olarak değerinin yüz misline çıkarılması halinde, bu otomobilin ithali fiilen durur! Ne var ki, hükümetin destek görmesi en azından 25 Mart 1984'e kadar enflasyon haddini hissedilir şekilde aşağı çekmesine ve ihracatı arttırmasına bağlı olacaktır. Bu çok güç alternatifi siyasal iktidar Haziran 1984'e tercih etmiştir.

Yeni iktisat programının, siyasal iktidarı en fazla güç duruma düşürecek yönü, amaçlar bakımından, öncelikleri tesbit etmemesidir. Ekonomide pek çok değişiklik öngörürseniz, ortaya çıkacak sonuçları kesin şekilde öngöremezsiniz. İktisat politikasında önlem -sonuç bağıntısı, tamamen benzeri daha önce yapılmış kimyasal deney kesinliği ile öngörülemez. Mevcut sistem içinde çok radikal ve toptan bir değişiklik, siyasal iktidarın ilan ettiği gibi, bu programın en kuvvetli değil en zayıf yönüdür. Hiçbir yerde açık şekilde, gerçekleştirilecek öncelikli amacın ne olduğu belirtilmemiştir. Ama bu amacın, enflasyon oranının aşağı çekilmesi olduğu hissediliyor. Ne var ki, ilk önlemler değiştirilmedikçe, bu öncelikli amacın gerçekleşmesi hayli zor görülüyor.

Programın bir özelliği de iktisat politikasını iktisadi planlama yerine ikame etmiş olmasıdır. Onun için de örneğin, bu programdan sanayileşme stratejisinin ne olduğunu anlamak olanaksız. Büyük bir ihtimalle, ihracat öncelikli ithal ikamesi. Fakat ithal ikamesinde, gelecek dönemlerde kurulacak ve korunacak öncelikli sanayi dalları nelerdir?

Umarım ki çizmeyi aşmadan, usül yanılgısına düşmeden yazımı bitiriyorum. Ama sanıyorum ki, önemli olan şu: Geçerli bir yergi, temelsiz bir övgüye tercih edilmelidir.

Aşırı değerli dolar ve yol açtığı sorunlar

Doların durumunda iki nokta hemen hiç göz önüne alınmamıştır. Amerika'da politikayı şekillendirenler, yurtiçi politikalarını değiştirdikleri zaman, bunun uluslararası sonuçlarına hiç aldırmamışlardır. Bununla birlikte, dolardaki hızlı değişmeler bütün dünyada büyük mali ve siyasal gerginliklere yol açmaktadır.

Kuveyt'te bir bomba patlıyor, New Jersey savaş gemisi Suriyelilere ateş açıyor: Dolar yükseliyor. İran-Irak savaşıyla ilgili korkuların bir süre içinde olsa azalması, petrolün spot fiyatlarının düşmesine yardım ediyor; dolar yükseliyor. Zengin Arjantinliler ve Filipinliler yurt dışına para kaçırıyorlar: dolar yükseliyor. ABD Hazine Müsteşarı Londra'da üç-beş gazeteciye içini dökerek faiz haddinin daha da yükselmesinden korktuğunu söylüyor: dolar yükseliyor. Son 15 günde böyle olduğu gibi, sahneye sırasıyla bombacıların, kaçakçıların, spekülasyon düşkünü gazete yazarlarının çıkıp inmesiyle 1983 yılının büyük kısmında böyle oldu. Dolar 1983 Ocak ayından bu yana yüzde 11.5 yükseldi ve ABD'nin gitgide artan dış ticaret açığının, faiz haddinin düşmesine yol açması gerektiğine inananları yanılttı. Faiz haddindeki bu yükselme, hâlâ gerileme ile sürekli büyüme arasında bir aşamada bulunan dünya ekonomisi için zararlı oldu.

Bu zarar, ABD dışında yaşayan halk için çok açıktır. Örneğin bu halklar ucuzlayan petrol fiyatlarından yararlanamamışlardır. Çünkü petrol, kıymeti gitgide artan dolarla ödenmektedir. Petrolün dolar itibarıyle maliyeti bu arada yüzde üç düşmesine rağmen, Batı Almanya şimdi spot piyasada petrolün varili başına, 5 ay öncesine oranla yüzde 3.5 daha fazla Alman Markı ödemek zorunda kalmaktadır. Fakir ülkeler 1979-82 arasında ticari bankalardan 137 milyon dolar borçlanırken, bu meblağın hemen tamamını dolar olarak aldılar ve bunların faizini de dolar olarak ödemek zorunda kaldılar. Eğer dış ticaretlerinde kullandıkları yabancı para bileşiminde yabancı paralardan borçlansalardı ve eğer vadesi gelen dolar borçlarını yeniden finanse etmek için bu birleşimden faydalansalardı, 30 milyon dolardan daha fazla tasarrufta bulunmuş olacaklardı.

Böyle güçlü bir dolar ABD için de zararlı olmaktadır. Amerikan malları gerek yurtiçi gerek yurtdışı piyasalarda yüksek fiyat nedeniyle tutunamamaktadır. Bu malların maliyeti, rakip mallara oranla 1979'dakinden yüzde 28 daha yüksektir. Bunun sonucu olarak 1980 ile 1983 yılları arasında Amerika'nın GSMH'sı, dolar aşırı değerlendirilmemiş olsaydı doğacak durumla karşılaştırılınca yaklaşık yüzde 2.25 kadar bir azalma göstermiştir ve bir milyon Amerikalıyı istihdam edecek iş kaybolmuştur.

Güçlü dolar, Amerikan ekonomisinin daralmasına yol açmaktaysa, bu ülkede 1983'te gerçekleşen hızlı iktisadi büyüme nasıl açıklanabilir? Cevap şu ki, daralma, ekonominin uluslararası ticarete açık kısımlarında yoğunlaşmaktadır. Güçlü dolardan Amerikalı sanayiciler zarar gördüler; Amerikalı inşaatçılar ve perakendeciler zarar görmediler. ABD ekonomisi şekil değiştirmekte, yatırım ve ihracatın daralması pahasına tüketim ve ithalat cesaretlenmektedir. Bu da aday Reagan'ın 1980 seçim kampanyasında vaat ettiği tasarruf ve yatırım önderliğinde iktisadi büyümenin tam tersidir.

Daha güçsüz bir dolardan Amerikalılar da dahil herkes daha istifadeli çıkacağına göre, bu amacı gerçekleştirecek araçların aranması yerinde olur. Fakat bu çabaya girişirken, dalgalı kurla geçirdiğimiz on yıllık deneyin bize öğrettiği iki gerçek üzerinde durmamız gerekir. Bunlardan birincisi kambiyo hadlerinin, Merkez Bankası dürtülerinden değil, büyük ölçüde yurtiçi iktisadi politikalar tarafından belirlendiğidir. İkincisi, paraların değeri çok ender olarak düzenli ve yavaşça değişiyor: Önemli değişiklikler yıkıcı sıçramalar şeklinde ortaya çıkıyor. Buna da şaşmamak gerek. Çünkü para piyasaları, hükümetlerin izlemekte olduğu politikalar hakkında edinilen fikirlerden fazlasıyla etkilenirler.

Doların durumunda, bu iki nokta hemen hiç göz önüne alınmamıştır. Amerika'da politikayı şekillendirenler, yurt içi politikalarını değiştirdikleri zaman, bunun uluslararası sonuçlarına hiç aldırmamışlardır. Bununla birlikte, dolardaki hızlı değişmeler bütün dünyada büyük mali ve siyasi gerginliklere yol açmaktadır. Bu, doların 1977-79 dönemindeki düşüşünde olduğu gibi 1981-83 dönemindeki yükselişi için de geçerlidir.

Daha uyumlu bir dünyada, Amerika Merkez Bankası'nın para arzını zaman içinde biraz daha hızlı arttırırken, Batı Alman ve Japon merkez bankalarının da aynı zamanda para arzındaki artışı yavaşlatmaları gerekir. Böyle uyumlu bir girişim, piyasaları, merkez bankalarının birlikte enflasyon riskine girişmediğine inandırabilir. Bugün büyük bir sanayi ülkesindeki fiyatlar, yurt içi para arzından çok muhtemelen dünya para arzındaki değişikliklerden etkilenmektedir.

Ne yazık ki, başlıca merkez bankaları uyumlu bir para politikası için herhangi bir çaba göstermiyor.

(The Economist'ten ozet)

İŞÇİ-KÜLTÜR

İŞÇİLER VE AMATÖR UĞRAŞLARI

"Sergileri işyerinde gerçekleştirmeliyiz"

İBRAHİM AKYÜREK

Aramis Kalay'ın uğraşı fotoğraf. Grundig fabrikasında fotoğraf etkinliklerini sürdüren GRUNDIG FOTOĞRAF SEVENLERİ (GFS)'nin "Sigortalı Çalışanlar Arası Fotoğraf Yarışması"nda Özendirici Ödül kazandı. Ayrıca, İFSAK'ın 3. Uluslararası Fotoğraf Yarışması'nda bir, 1. Devlet Fotoğraf Sergisi'nde üç ve Zagrep'te de bir fotoğrafı sergilenmeye

DIŞSATIM ÖYKÜSÜ

REŞİT ERGENER

● **ABD'de tahıl üretimi 1982 yılında rekor düzeye ulaştı. Ne iç,ne de dış talep rekor düzeyde gerçekleşen üretimi eritmek için yeterli değildi. Amerikalılar, sağlıklı yaşam kaygıları ve ekonomik bunalım yüzünden daha az et ve tahıl tüketiyorlar; ekonomik sıkıntı içinde olan Meksika, Polonya ve Romanya gibi ülkeler de her zaman aldıklarından daha az tahıl alıyorlardı. Aynı yıl, Sovyetler de beklenenden daha az tahıl aldı. Sonuçta, ABD'de tahıl stokları büyüdü, tahıl fiyatları düştü ve çok sayıda çiftçi iflas etti.**

★

● **Avrupa Ekonomik Topluluğu'na üye ülkelerde üretilen tarım ürünleri fazlasının eritilmesi her yıl güçlükler yaratır. Topluluğa üye ülkelerde her yıl oluşan "tereyağı", "elma", dağları, "süt" ve "şarap" gölleri, Üçüncü Dünya ve Doğu Bloku ülkelerine ucuz fiyatlarla yapılan satışlarla eritilir.**

★

● **Dünya Bankası Ekonomik Araştırmalar Bölümü Başkanı Helen Hughes'a göre, gelişmiş ve zengin ülkeleri 1970'li yıllarda girdikleri ekonomik çıkmazdan, güney yarıküresinde bulunan gelişmemiş, yoksul ülkeler kurtardı. Hughes, yoksul ülke-**

değer bulunmuş.

Kalay, Çağın Gömlekleri Kollektif Şirketi'nde tezgahtar olarak çalışıyor. Oniki yıllık işçi. 1967'den bu yana fotoğraf çekiyor ve yapıtları arasıra gazetemizde de yayınlanıyor.

Aşağıda, Aramis Kalay'ın sorularımıza verdiği yanıtları bulacaksınız.

İş arkadaşlarının çalışmalarına ilgisi nasıl, ne düşünüyorlar?

— İş arkadaşlarım gözlediğim kadarıyla çalışmalarımdan hoşnutlar. Bunu da şuradan anlıyorum. Ürettiğim ve başarılı olduğum fotoğrafları görüp komşu işçilere de göstermek istiyorlar. Teşvik ediyorlar ve hatta son zamanlarda o kadar ilgi duymaya başladılar ki, çevrelerine daha duyarlı bakıyorlar. İlgilerini çeken olayları, konuları, insanları bana anlatıyorlar. "Sen aklımıza geldin", "o kadar ilginç pozdu ki" diyerek.

İşçilerin sanat ve kültüre ilgisini arttırmak, yaratıcılıklarını ortaya koymaları için neler yapılmalı?

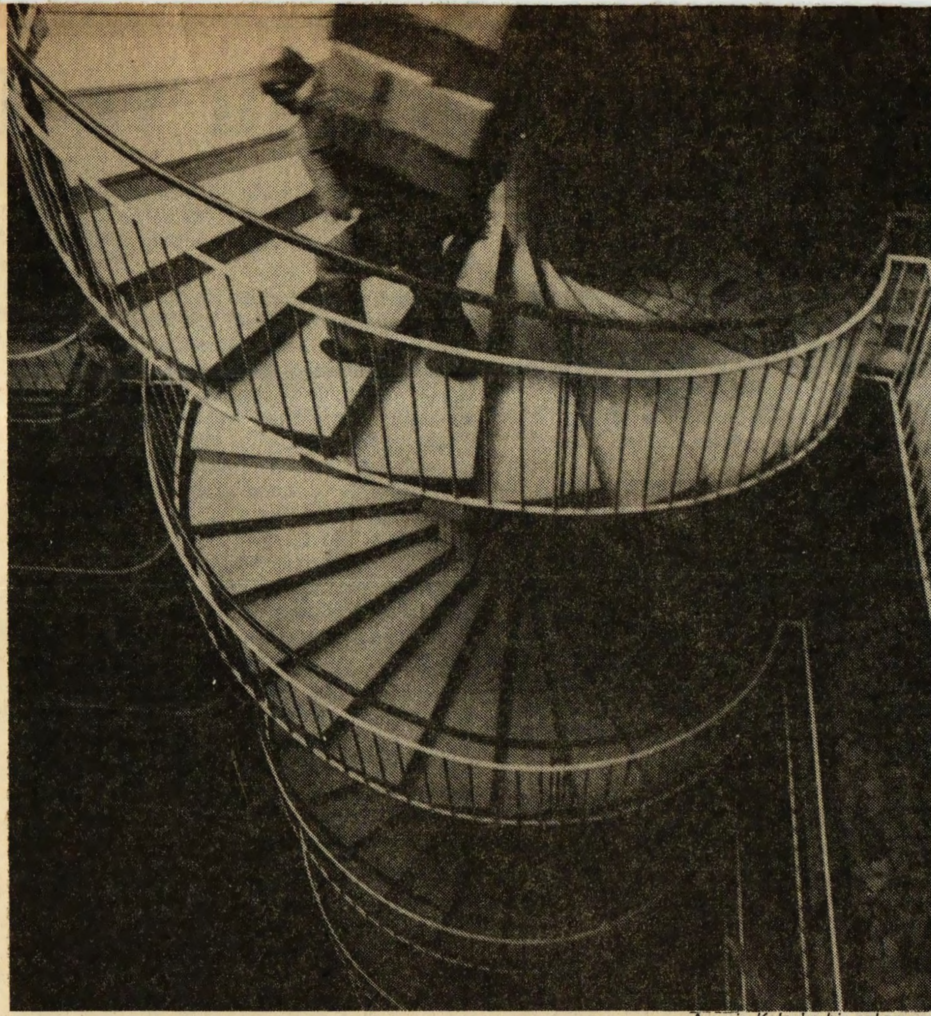
— Öncelikle hizmeti (Sergileri, gösterileri, söyleşileri) işyerlerinde gerçekleştirmeliyiz. Bu da ilgisi ve yeteneği olanları olayın içine çekecektir kanısındayım. GFS'nin çalışmaları bu yönüyle örnek alınmalıdır.

Fotoğraf malzeme, araç ve gereçlerinin niteliğinin yüksek olması çok önemli mi?

— Şuna inanırım: En iyi fotoğraf makinası, kullandığım makinadır. Çok pahalı, çok nitelikli bir makine kullanmasını bilmedikten sonra neye yarar? Tabiki bazı nitelikleri olacak; refleks olması, pozometreli olması gibi. Ancak eğer iyi bir agrandizörünüz yoksa kaliteli baskılar yapacağınız şüphelidir. Bu da madalyonun diğer yüzü. Burada karşınıza ekonomik güçlükler çıkıyor. Maaşınızla geçinecek ve yapabiliyorsanız arttıracağınız parayla da pahalı bir uğraş olan fotoğraf yapacaksınız.

Fotoğraf çekiminde insanlarla ilişkini nasıl geliştiriyorsun?

— Yapım gereği olarak insanlarla çabuk kaynaşırım. Çevremde her yaşta dostlarım var. Ancak fotoğrafa yeni başlarken üzerimde bir çekingenlik vardı. Genellikle belli etmeden çekmeye çalışırdım. Bunun yararını da görmedim. Rahat etmiyordum. Şimdiyse, konuşarak, yaptıkları işlerle ilgilenerek diyalog kuruyor, daha sonra da uygun görürlerse fotoğraf çekmek isteğimi, bunun bir amatör uğraş olduğunu anlatıyorum.

Aramis Kalay'ın bir çalışması

Bazı rastlantılar dışında çoğunlukla fotoğrafı önceden tasarlayıp, kafamda şekillendiriyor, sonra da mekana insan götürerek çekimini yapıyorum.

Senin Hürriyet'te Hasan Pulur'un, Milliyet'te 10. sütun köşesinde mizah yönü ağır basan fotoğraflarını gördük. Buralara fotograf gönderirken amacın neydi?

— Çelişkili bir dünyada yaşıyoruz. Ben gördüğüm çelişkileri fotoğraflarla saptayıp daha geniş kitlelere sunmak istedim. İnsanları güldürmek, neşelendirmek güzel bir şey. Ressamlığım yok, çizemem. Çizebilseydim karikatürist olmayı isterdim. İşte çizmeyi beceremediğim için bu özlemimi fotoğrafla gidermeye çalışıyorum. Ayrıca gazetelerde fotoğraflarımın yayınlanması beni mutlu ediyor, tanınıyorum.

Senin 1500 liralık bir fotoğraf öykün var. Nasıl aldın bu parayı?

— Aslında uzun bir hikâye. Bir akşam iş dönüşü bindiğim vapur Kadıköy eski iskeleye yanaşırken, şehir hatları Kuzguncuk gemisinin yeni iskeleye yanaşması sırasında karaya çarptığını gördüm. Bir panik, insanlar geminin arkasından yola atlamaya çalışıyor. Ben makinamı çıkarıp olayı görüntüledim. Sonra olay anında başka fotoğraf çeken olmadığını anlayınca gazetelere görüntüleri vermek aklıma geldi. Günaydın'a gittim. Filmi verdim. Ben yorgunluk çayımı içerken onlar banyo ettiler. Sonuçta bir muhabir fotoğrafları kullanabileceğini söyledi. Yayınlandıktan sonra telif ücretini gazeteden almamı söyledi. Birkaç gün sonra bir fotoğrafla haber çıktı. Bugün git yarın gel ve telefonlarla tam sekiz kez irtibattan sonra 1500 lira aldım. Olay bu.

GFS'nin yarışmasında yetersiz bulduğun yönler neler?

— Bu işi becerdiler sanıyorum. Tabii yine de eksiklikler yok değil. Yarışmayı iyi duyuramadılar gibi geliyor bana. Sigortalı çalışanlara açık bir yarışma olduğuna göre, fabrikalara şartnameleri ulaştırırak daha çok işçinin katılması sağlanabilirdi. Yapılırsa ikinci yarışmada bu yetersizlikler giderilecektir sanıyorum.

1984 dostluk ve iletişim yılı olsun

Başlangıcımız birbuçuk yıl öncesine dayanıyor. Fabrikanın çatısı altında çalışıp, fotoğrafı seven, izleyen, çeken kişilerdik. Bizleri bir araya getiren güç de bu oldu galiba. Adımızı GFS (Grundig Fotoğraf Sevenleri) olarak koyduk. İçimizdeki coşku bizi gazete çıkarmaya yöneltti. Fabrika kantininde OBJEKTİF isimli duvar gazetemizi çıkarmaya başladık. Gazetenin amacı; fotoğrafı sevdirmek, fotoğraf makinesini tanıtıp çekim bilgileri vermek ve ustalaşmış fotoğrafçılardan ürünler sergilemek oldu. Kantinde şimdiye kadar dört sergi açıldı. Bunların sonuncusu "Sigortalı Çalışanlar Arası" düzenlenen fotoğraf yarışmasının sergisidir. Bu yarışmayı GFS olarak Türkiye çapında gerçekleştirdik. Yarışmada derece alan fotoğrafçılara fabrikada yapılan ödül töreninde plaket ve fabrika ürünlerinden oluşan ödüller verildi. Ayrıca fabrikanın eğitim salonunda 10'a yakın fotoğrafçının saydamları (slayt), fabrika çalışanlarınca ve onların kreşteki çocuklarınca izlendi.

Fabrikada üretimin önemli olması ve kişinin her gün aynı işleri tekrarlaması çalışma yaşantımızı etkiliyor. İşyerimiz kırsal kesim ağırlıklı çalışanlardan oluşmuş bir bünye. Kişilerin kültür birikimleri geldikleri yörelere özgü. Başka kültürleri yaşayan bu insanların ortak bir kültür diline gereksinimleri var.

Fabrikada disiplinli çalışma kuralları var. Burada, kişide bezginlik, bıkkınlık yaratan, aynı işi defalarca tekrarlamak var. Bütün gün dizgi diziyor, lehim yapıyor, bir gün diğerinden farksız yaşam evle iş arasında yitip gidiyor. Işte bu yönde de fotoğrafın kişi yaşamına bır tad ve anlam katacağına inanıyoruz. Çünkü, fotoğrafla yapılan iş insana özgü ve insan için. Yani önemli olan insan oluyor, onun işlevi üzerine, duyguları üzerine oluyor.

Bir takım kültür birikimleri kent merkezinde odaklanmasına rağmen, fabrikaya kültür birikimi akışının genelde ilk olması başlangıcımızın önemini ortaya koyuyor ve birbuçuk yıldır sürdürüyoruz uğraşımızı. Umarım 84 yılı, başka fabrikalarda da böyle başlangıçların yılı olur da, fabrikalararası kültürel dostluk ve iletişim sağlanır.

Şirin Küçüktabak
GFS Sorumlusu

lerin zengin ülkelerden dışalımlarını arttırarak, bu ülkeleri ekonomik çöküntüden bir kez daha kurtarmalarını istedi.

★

● **Avrupa Ekonomik Topluluğu'na Avrupa'nın manavı olmak umuduyla giren Yunanistan, topluluğa girişinden iki yıl sonra, tarım ürünleri dışsatımcısı olmaktan çıkarak, tarım ürünleri dışalımcısı durumuna geldi. Avrupa içinde beyaz peynir tekeli oluşturmayı uman Yunanistan, Hollanda, Almanya ve Danimarka peynir üreticilerinin beyaz peynir üretmeye başlamaları üzerine bu ülkelerden beyaz peynir almaya başladı. Yunanistan'da bakkal raflarını Alman sucukları, sebze konserveleri ve tavukları; Fransız peynirleri ve sütleri; İtalyan makarna ve dondurmaları dolduruyor. Süt üretimini durduran bir Yunan süt firması, şimdi Yunanistan'da Fransız sütü pazarlıyor.**

NELER OLUYOR NELER

İşçiler "şehit" oluyor

Sendikalar, işkolunda yetki için % 10 barajını aşmak, örgütlendikleri işyerinde işçilerin yarıdan fazlasını bünyelerinde toplamak için çalışmalarını sürdürüyor. Bu arada işverenler de boş durmuyor. Fabrikalarında kendi çıkarlarına yarayacak sendikaların örgütlenmesi için ellerinden geleni yapıyorlar. Örneğin, metal işkolunda Türk-İş'e bağlı sendikanın adamları fabrikalarda örgütlenmek için ellerini kollarını sallayarak dolaşırken, DİSK'e bağlı metal işçilerini bünyesinde toplayarak hızla büyüyen bağımsız bir sendikanın örgütlenmesine engel çıkarılıyor. Türk-İş'e bağlı ve işveren destekli sendikaya üye olacak işçiler kayıt için fabrikanın servis arabalarıyla notere taşınırken, bağımsız sendikanın örgütlenmesine çalışan bilinçli işçilerin tezgah başlarından ayrılmasına bile olanak tanınmıyor. İşçiler çalışma saatleri içinde notere gönderilmiyor, üyelik için gerekli olan çeşitli sicil numarası ve bilgileri işverenden almaları gerekiyor. Kayıt evraklarında yapılan en ufak bir hata üye kaydını geçersiz kılabiliyor. Dahası, işçiler örgütlenme sırasında **şehit** bile oluyor. **Şehit** olmak, işçiler arasında, işten atılmak anlamına geliyor. Tazminatınız bile verilmeden kapı dışarı ediliyorsunuz. İşyerlerinden işçi çıkarma yasağını çeşitli yollarla geçersiz kılmak hiç de zor değil. İşveren; işçileri "Ahmet'in, Mehmet'in durumunu gördün, senin de sonun öyle olur" diyerek işten atmakla tehdit edebiliyor. Öyleki, Çerkezköy Kaymakamı bile hangi sendikaya geçeceğinize sizin yerinize karar verebiliyor. Kaymakam, bölgesine Türk-İş'ten başka bir sendikanın giremeyeceğini açıklıyor ve bağımsız sendikanın şube tabelasını asmasına bile izin verilmiyor.

DİSK'e bağlı işçilere sırt çeviren Türk-İş üst yöneticileri, koltuklarını binbir çeşit yollarla koruyadursun, bilinçli işçiler **şehit** olmak pahasına sendika seçme özgürlüğünü savunuyor, yaratıcılıklarını kullanarak engelleri aşacak yepyeni çözümler geliştiriyorlar.

GENÇLİK

Üniversite gençliği ve Coğrafya özeli

Üniversite toplumun yaşaması için, zorunlu olan üretimin nitelik gerektiren yanını yaratacak insanı yaratan kurumdur.

Bu kurum, işlemek için eline aldığı genç insanı öncelikle yaşamın geneli hakkında bütünsel bir görüş kazandırmak ve onu üretimin bir alanında uzman kılmak konumunda olmalıdır.

Genç insanı sosyal, kültürel, ekonomik, politik her alanda bilinçlendirilmeli, ona etkinlik alanları sağlamalıdır. Yaratılan insanın özellikleri şunları içermelidir: Ozerk, bilimsel araştırmadan yana, soyut nitelikten uzak, kelimenin tek ve tam anlamıyla objektif bilimin üretkenliğini irdeleyen, araştıran, somutlaştıran ve yaşamının büyük bir bölümünü insanlık yararı için harcayan kofluktan uzak, etkinlikçi olmalıdır.

Bizde gençlik, üniversite gençliği nasıldır? Şöyle durup da nesnel bir gözle baktığımızda, alternatifsiz bırakılan toplumsal yaşamın tüm öğretilerinden uzak, bilinçsizce yoğunluk taşıyan, oldukça sıkboğaz bir sınav anlayışı içinde, tek düzenin egemen olduğu bir ortamda üretkenlikten uzak bir öğrenci gençliğini görürüz. Üniversite çevresindeki kahvehaneler tarandığında, savımızın doğruluğu geçerlilik kazanır.

Yaşanan bu durum, özerk olmayan üniversitelerin üretime dönük olmayan öğretimin, kısacası eğitim sisteminin doğal sonucudur. Şunu hiç unutmayalım ki, özerkliğin olmadığı bir alanda üniversite de yok demektir. Bizler Coğrafya Bölümü öğrencileri olarak, üniversite geçliğinin arkadaşına, çevresine ve giderek ülkesine yabancılaşmasını elden geldiğince hafifletmek, yaşamın akışına duyarlı kılmak, kaynaşmayı - üleşmeyi kavrayıp, bencilliği, tekdüzeliği kırmak, tüm olumsuzluklara karşın onurlu yaşamayı etkinleştirmeyi amaçladık. Böylece bölümümüzde halk oyunları etkinliklerini oluşturma uğraşısı içersine girdik. Öğretim yılının hemen başından başlayan çalışmalarımız, değişik türden engelleri aşarak sınırlı da olsa, yaşama geçme başarısını gösterdi.

40 bin öğrenciye öğrenim götüren İstanbul Üniversitesi öğrencilerinin kültürel istemlerine yanıt vermek için oluşturulan mediko sosyal merkezindeki sosyo-kültürel çalışmalar, ancak birkaç yüz öğrencinin istemlerini karşılayabilmekte, binlerce öğrenci bu olayın dışında kalmaktadır. Bu durum son dönemlerde fakülte ve bölümlerde bu tür kültürel etkinliklerin ele alınması gerektiğini savunan eğilimleri ortaya çıkarmıştır. Buna koşut, benzer çalışmalar birçok fakülte ve bölümde yaşama geçmiştir.

Bin kişilik bölümümüzde, yaklaşık elli kişinin yer aldığı bu çalışmalardan biz şu sonuçları çıkarıyoruz ve diyoruz ki:

— Okulumuz dışında yürütmek zorunda kaldığımız çalışmalarımıza, okulumuzda çalışma yerleri sağlanırsa,

— Çalışma süremiz uzatılırsa,

— Çalışmalarımızın kulüpleşme sürecine sokulmasının olanakları yaratılırsa,

— Çalışmalarımız üzerindeki etkinliği kısıtlayıcı her türden engeller kaldırılırsa;

Çalışmalarımızın etkinlik alanları genişler, daha geniş bir öğrenci kesimini kucaklar, çoraklaşan beyin ve yüreklere halk kültürünün özgün sıcaklığı ile tanışma olanakları yaratılmış olur.

Tüm bu olumsuzluklar ve umut edilenler yanında, yakın geçmişte Coğrafya Bölümünde bir olgu içinde uğraş verildi. Satranç turnuvası şeklinde işlerlik kazanan böylesi etkinliğin amaçları olumsuzluklar içindeki üniversiteli gençliğin düşünsel devinimliğini ön plana çıkarıcı, yarışma atmosferinden uzak, kaynaşmayı savunucu ve her an yaratıcılığın coşkusunu taşıyıcı olabilmekti.

Yukarıda sözünü ettiğimiz ve içinde olduğumuz sorunların umutsuzluğa ve dinginliğe ittiği yanlarını yadsıyarak satranç etkinliğini bölümümüzde sürekli kılmak için, turnuva bir adım olarak tanımlandı.

Sözlerimizi noktalarken, tümcelerimize bir yineleme getiriyor ve diyoruz ki; umutluyuz, kararlayız ve de duyarlıyız. Buraya kadar dile getirdiğimiz sorunların çözüleceğine, istemlerimize yanıt geleceğine inanıyoruz. Üretken yarınlara elele.

İ.Ü. Coğ. Böl. Bir grup öğrenci

"Akşam Liseleri kapatılmamalı"

Üsküdar Akşam Lisesi öğrencileri gece okullarının (orta-lise) yeniden öğrenime açılması için kampanya başlattılar. İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne ve Milli Eğitim Bakanlığı'na başvuran öğrenciler hiçbir yanıt alamadı.

Öğrenciler bu girişimlerini şöyle dile getirdiler:

"Bizler gündüz okuma çağını geçtik. Akşam okullarının açık olması, bizim gibiler için tek yoldu. Zarardan çok yararı vardı bize. Biz istiyoruz ki; yalnız bizler değil, bizden sonrakiler de bu olanaktan yararlansınlar. Bu okulları kapatma gerekçesi olarak terörü öne sürdüler. 12 Eylül'den önce gündüz okullarında, akşam okullarından daha çok olaylar oldu. Şimdi bütün okulları kapatmak mı gerekiyor?

Bir yandan okuma-yazma seferberliği başlatılıyor, bir yandan da okullar kapatılıyor. Bu büyük bir çelişkidir. Ayrıca, okulun kapatılmasını isteyen bazı yakın çevreler özel kurs almamızı ya da özel okula gitmemizi istiyorlar. Neyle ve nasıl alacağımızı da biliyorlar mıdır acaba?."

Erkek liseleri

"IAESTE"

Herhangi bir dalda uzmanlaşmak için öğrenim gören gençlerin, kendi vatanlarının dışında, bu meslek gruplarının nasıl işlerlik kazandığına ilişkin bilgi edinmeleri ve milletler arası ilişkileri olumlu yönde pekiştirmeleri amacını güden birçok kuruluştan biri **I.A.E.S.T.E.**

I.A.E.S.T.E., INTERNATIONAL ASSOCIATION FOR THE EXCHANCE OF STUDENTS FOR TECHNICAL EXPERIENCE (Milletlerarası Teknik Stajyer Mübadelesi Birliği) isminin baş harflerinden oluşturulmuştur.

Bugünkü A.E.T. ülkelerinin çoğunluğunu oluşturduğu 10 Batılı ülkenin 1948 yılında Londra'da kurdukları teşkilata Türkiye 1955 yılında katılmıştır. Birlik halen 45 üyeye sahiptir ve amacı IAESTE—TÜRKİYE MİLLİ KOMİTESİ FAALİYET RAPORUNDA PROF. DR. Ekrem Göksü (IAESTE—TÜRKİYE Genel Sekreteri) tarafından:

a) Yüksek dereceli teknik okullarda okuyan öğrencilere staj imkânları yaratmak ve,

b) Bütün ülkelerin öğrencileri arasında iyi niyeti ve anlayışı geliştirmektir.. şeklinde özetlenmiştir.

Başlangıçta İngiltere, Fransa, Belçika, İsveç gibi endüstrileşmiş ülkeler arasında sınırlı kalan bu kuruluş, 1950 yılında ABD ve Federal Almanya'nın da katılmasıyla değişmiş ve tüm ülkelere bu gibi yer değişim olanağını sağlar hale gelmiştir. Doğu Bloku ülkelerinden Çekoslovakya, Polonya ve Yugoslavya'nın da bulunduğu Sierra Leone, Avustralya ve Tayland'a kadar ulaşan geniş sınırlara sahip olmuştur.

Üye ülkelerde kurulan Milli Komiteler ile faaliyetlerini sürdürür ve bu Komiteler Akademik, Sanayi ve öğrenci kesimlerinden birinin ya da birkaçının bir araya gelmesi ile

ATİLLA DURMUŞ

Ortaöğrenimimizin ikinci derecesini oluşturan lise kurumlarında hâlâ erkek lisesi, kız lisesi ayırımı sürüyor. Bugün bile bu ayrımın sürmesi ilginç. İlginç olduğu kadar da düşündürücü.

Üç büyük şehrimizde altmış dolayında bu tür lise olduğunu da göz önünde bulundurursak, konunun irdelenmeye değer olduğunu ayrımsarız.

"Lise" sözcüğü Yunanca'da güneş anlamına gelen **Phoebus** sözcüğünün **Lykeios** isimli lakabından geliyor. Öyküsü ise şöyle: Atina'da bu isimde bir sokak bulunmaktaymış ve ünlü düşünür Aristo bu sokaktaki bir evde ders verirmiş. Onun okulunun da bir erkek okulu olduğunu hemen belirtelim.(Demek ki, bu farklılaşma tarih boyunca sürüyor) Okulları cinsiyetlerine göre sınıflandırmak, kuşkusuz öğrencileri de, velileri de etkiliyor.

— Benim oğlum "erkek" lisesinde okuyor.
— Erkekler, erkek lisesinde okurlar.
Nedir, erkek lisesi veya ne değildir?

Okul kapısı her sabah açıldığında ergenleşen seslerinden kuvvet alan, yüzlerce küçük erkek, bağıra çağıra dersliklerine yerleşirler. Ders bitimiyle başlayan o kısa aralar onların en değerli dakikalarıdır. Olgunlaşmanın ilk adımı sayılan filtreliler hep o aralarda, gizli saklı köşelerde içilir. Kokan ağızlar derse girmeden alınan sakızlarla giderilir. Okulun en can alıcı yerini merak ederseniz, tuvaletlere gitmeniz gerek. En son porno filmlerin öykülerini, flörtlerin hafta sonu buluşmalarını, kadın öğretmenlerin fiziksel kritiklerini, yapılan kavgaları, çekilen kopyaları ise tuvalet söyleşilerinin içerisinde dinleyebilirsiniz. Burada görebileceğiniz en çekici şey ise fayanslardır. Onların üzerlerinde, **"O....çocuğu Zafer", "Oğlan Fizikçi", "Hela deliğine bakma/Altını kolla/Fena olursun sonra"** gibi yazılarla, tekerlemelerle karşılaşabilirsiniz.

Sonunda gece olur, yatılı yatakhanesine çekilir. Yemek sonrası içtiği sigaranın acımtrak tadı hâlâ ağzındadır. Onun geceleri yalnızlıkla doludur. Yattığı odada belki birçok arkadaşı vardır, ama gene de kendini yalnız duyumsar. Aslında istediği öyle büyük bir şey değildir. Yalnızca sevincini, tasasını paylaşabileceği bir dosttur istediği. Bilmez ki, yanıbaşındaki yatakta yatan arkadaşı da aynı özlemi duymaktadır. Sonra "takma kafanı" der, ağırlaşan gözkapaklarını kapar. Karanlıktan çıkagelen beyaz bir kadın silüeti düşlerine peydahlanır.

O bencil,içine kapanık olabilir. Kızmamak gerek böyle olduğuna. Çözümünde tek başına bırakıldığı sorunlarında başarılı olabilmek, kurallarla yoğrulmuş yaşama uyabilmek için zorunludur böyle olmaya. Bu yüzdendir ki, elleri sanki malına bedenine bir saldırı varmışçasını sıkılı, kavgaya hazırdır.

Gençlerle üretmek

AHMET CEMAL

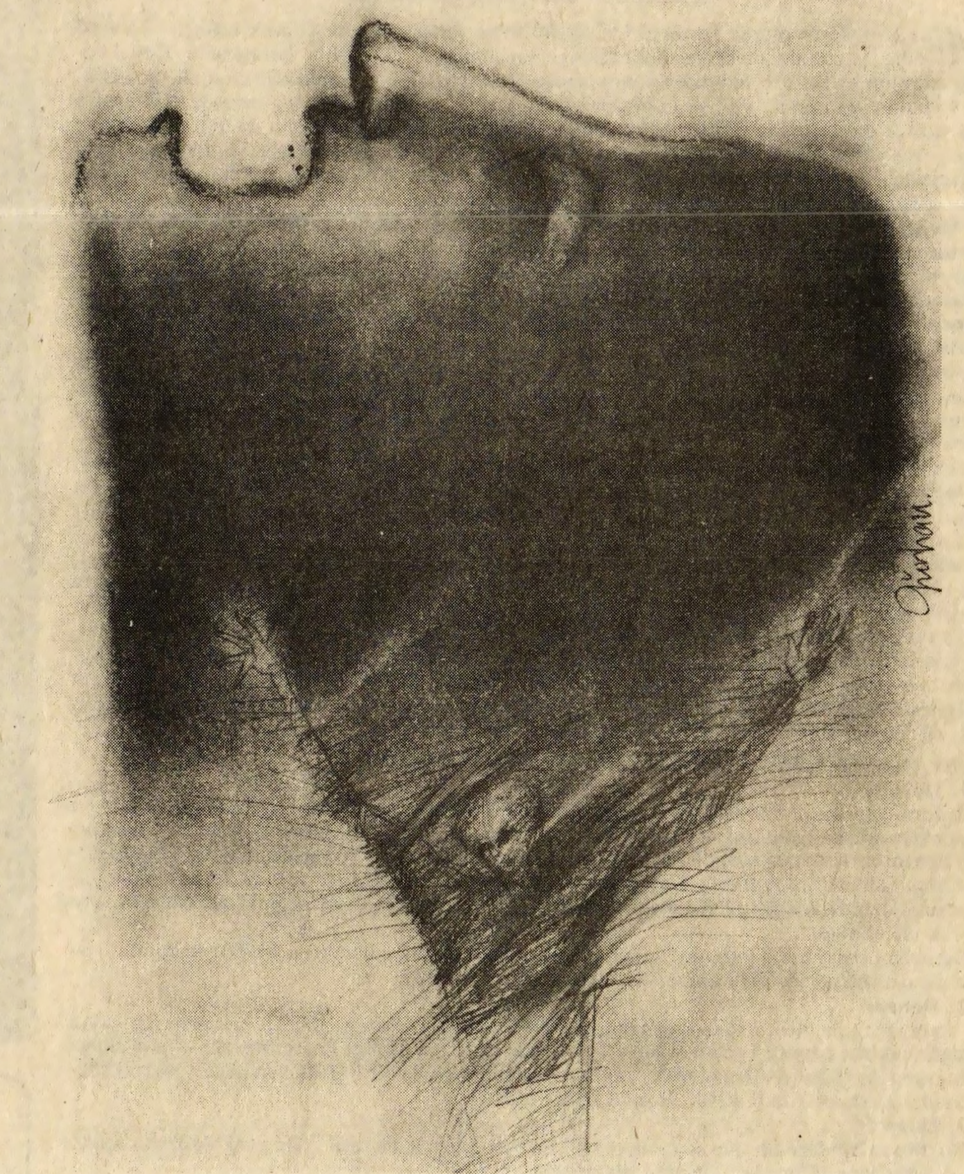
Ülkemizde **orta** ve **yaşlı** diye nitelendirebileceğimiz kuşağın genelde gençliğe yaklaşımında, öteden beri belirgin bir özellik vardır: Birkaç kuraldışı durum bir yana bırakıldığı takdirde, bu yaklaşımların hep **göstermelik** olduğu söylenebilir. Bu düzmece yaklaşımlar ve göstermelik iyi niyetler, hemen her zaman ya **politik yarar** sağlama düşüncesinden, ya da -örneğin kültür yaşamında- belli bir **satış sağlama** amacından kaynaklanır. Bu ikincisi, çoğunlukla örneğin "dergimizi gençlere açtık" sloganıyla gerçekleştirilir. **Adı duyulmamış** genç kalemlerden çıkma birkaç ürün yayımlanır; genç okurlardan gelen bazı mektuplara yer verilir; böylece de gençlere açılan o yayın organı, gerçekte yeni bir **alıcı kitlesinin** ufkuna doğru açılmış olur.

Bu tür düzmece yaklaşımlara üniversitelerde de sık rastlamak olasıdır. **Gençlerin sevgilisi** olmak isteyen öğretim üyelerinin sayısı da az değildir. En azından yakın geçmişte bu böyleydi; durumun gelecekte tümüyle değişmesi için görünürde somut bir neden de yok. Öğrencilerinin çoğunluğu tarafından sevilen bir öğretim üyesi olmak kadar mutluluk verici bir olgu, elbet azdır; sorun, kaç kişinin bu sevgiye **gerçekten** layık olduğu noktasında ortaya çıkar. Bu nokta iyice irdelendiğinde, sürekli öğrencilerin yüzüne gülenler arasından kimilerinin, kapalı kapılar ardında bu yüze gülüşlerle, sevgi göstermelerle bağdaşması olanaksız tutumlara girdiklerine tanık olunur. Bu tiksindirici çabalara girenlerin unuttukları çok önemli bir nokta, öğrenciyi, hele üniversite öğrencilerini aldatmanın sanıldığı kadar kolay olmadığıdır; dahası, böyle bir şeyin olanaksız olduğunu bile söyleyebiliriz. Yaratılan bu tür yanılgılar, her zaman kısa ömürlüdür ve sonunda üniversite öğrencisi, hemen her zaman, gerçek dostunun kendisinin yüzüne **her zaman gülmeyen,** ama onunla her zaman **dürüst** bir diyaloğa girmiş kişiler arasından çıkacağını anlar.

Aslında hangi alanda olursa olsun, gençliğe yaklaşımın göstermelik olup olmadığını çok sağlıklı biçimde ortaya çıkarabilecek bir ölçüt vardır; gelgelelim bu ölçüte her zaman başvurulmamaktadır.

Sözünü ettiğimiz ölçütün ağırlık noktası, şu soruda yatar: Gençlere yönelik herhangi bir yaklaşım, **onlarla bir ortak üretimi ne ölçüde amaçlar?** Ya da **belli bir yaklaşımda böyle bir amaç var mıdır?** Açıklamalara girişmeden hemen kanımızı belirtelim: Böyle bir amacı icermeyen yaklaşımlar, genelde salt göstermeliktir, ya da en azından **üretken** olabilmekten uzaktır.

İmece diye de adlandırabileceğimiz **birlikte üretim,** her türlü yapaylığı ve bencilliği dışlayan bazı öğelerden oluşur. Her şeyden önce böyle bir üretim, herhangi bir konuda uzman olan kişiden, o üretim sürecinde kendisinden daha az bilenler karşısında **alçak gönüllü** olabilmesini bekler; uzman ya da **öğretici,** bir kez imeceye girdi mi, artık karşısındakilerle, ortak üretimi gerçekleştireceği kişilerle karşılıklı düşünce alış-verişi ve karşılıklı saygı temeline dayanan bir diyaloğu kurma yükümünü de üstlenmiş demektir. Bilgi'nin boyutları, o bilgiye -o an için- sahip bulunmayanla, hiç sahip bulunmayanla kurulacak uygar

şünmek, ancak bir ortaçağ düşüncesinin ürünü olabilir. Günümüzde Batı'nın gerçekten bilim yuvası olabilmiş üniversitelerinin birinci niteliği, öğrencilerini bir **tartışma ortamında** eğitebilen kuruluşlar olmalarıdır. Bu kurumlarda egemen olan çağdaş anlayışa göre öğretici, genelde öğrencilere **yöntemi** kazandıran kişidir; bu yöntem içerisinde ya da doğrultusunda bilgi'nin üretimi, artık **birlikte** gerçekleştirilmektedir.

Söylediklerimizi yeniden başta sözünü ettiğimiz **yaklaşımlara** uygularsak, şöyle sormamız gerekecektir: Gençlere yönelen herhangi bir yaklaşım, onlara **ne ölçüde tartışma ve birlikte üretme ortamı** hazırlamayı amaçlamaktadır? Bir dergiyi gençlere açtık diyelim; bununla derginin **oluşturulmasında** da onlara -"okur mektupları"nın sınırlarını aşan- katkılarda bulunma olanağını tanıyor muyuz? "Gençlere açılalım" derken, onlarla imeceye girmeyi de içtenlikle bir görev olarak benimseyebiliyor muyuz? Ya da öğretim üyesiysek eğer, "öğrenci dostu" olmakla, bilgiyi birlikte üretmeyi esanlamlı sayabiliyor muyuz?

nelik bir küçümseme, onları, kendileriyle ciddi tartışmalara girilemeyecek kadar "bilgisiz" bulma, herhangi bir konuda ortak çalışmaya girmeme eğilimi yatmaktadır.

Unutulan en büyük gerçeklerden biri, belki de şu oluyor: Dünü ve bugünü çıkış noktası yaparak, yarınla hesaplaşmaya girişilmezse, bilgi'nin salt birikim olarak hiçbir değeri yoktur. Birikim, ancak yarına uygulanabilecek esnekliği kazandığı takdirde bir anlam taşıyabilir. Yarın ile hesaplaşmanın en iyi yollarından biri de hiç kuşkusuz o yarının tek temsilcileri olan gençlerle zaman yitirmeksizin imecenin her türlüsüne girmektir, hiç aşağı görmeksizin ve kemikleşmenin, donup kalmanın her türlüsünü ancak gençliğin giderebileceği bilincini de hiç yitirmeksizin!

Son olarak bir yargıya da değinelim: Türlü nedenlerle, ülkemizde günümüz gençliği "hastalıklı bir kuşak" diye nitelendirilmekte. Bir yargıdır, elbet ileri sürülebilir; ama hiç unutulmamalıdır ki, bu kuşak gerçekten hastalıklı ise, onların ardında hastalıklı olmak bir yana, **suçlu** bir kuşak yatmaktadır; böyle hastalıklı

oluşur. Türkiye'de ise sanayi ve ticaret odaları komiteye gereken ilgiyi göstermediği, 1968 olaylarından beri de öğrenciler üye seçemedikleri için Milli Komite'de görev yapan iki öğretim üyesi ve bir büro şefi bulunmaktadır. Bu arada öğrenci kuruluşlarına bağlı 7 Milli Komitenin varlığından söz etmek de ilginç olacaktır sanıyoruz.

Yine Türkiye'de 13 üniversite, 10 akademi, 4 yüksek okula bağlı 49 fakülte Milli Komiteye üyedir. 110'u kamu 20'si özel kesim, 130 Türk firması, 250 civarında staj yeri göstererek yabancı uyruklu öğrencilerin ülkemizde staj yapmasına olanak sağlamışlardır. Yabancı uyruklu öğrencilerin yurdumuza gelmesi, üç aya yakın staj yapmaları ve ücret almaları, Türk uyruklu öğrencilerin yurt dışına çıkabilmek için gerekli pasaport, çıkış vizesi, hastalık sigortası gibi formalitelerini Milli Komite ve İçişleri, Dışişleri Bakanlıkları ile ilgili daireler yürütür.

Türkiye ve Ortadoğu ülkeleri arasında gelişen ilişkiler ve Türkiye'nin teknolojik yönden yetkin görülmesi, Ortadoğu'dan çok sayıda öğrencinin yurdumuzda staj yapmak için başvurmasına neden olur.

Ülkemizde her yıl, uygun nitelikte 1500 civarında öğrenci yurt dışında staj yapabilecek adaylar arasında olmasına karşın, ancak ikiyüz kadarına yer bulunabilmektedir. Bu yerlerin çoğunluğu da Federal Almanya tarafından karşılanır.

Bir dönem stajyer öğrenci değişiminde ülkemize gelmek isteyen öğrenci sayısında büyük bir düşme gözlenmiştir.

Yurt dışında staj yapabilecek nitelikte olunup olunmadığı bir sınavla belirlenir. Yapılan yabancı dil sınavında tavan puan yirmi ile sınırlıdır ve yirmiden geriye alınan puanlarla değerlendirme yapılır. Yurdumuzda, bu sınavlarda başarı gösterebilen öğrencilerin özellikle yabancı dille öğrenim yapan liselerden mezun olmuş üniversiteliler ve yine yabancı dille öğrenim görülen üniversitelerin öğrencileri olacağı açıktır. Oysa yurt dışında yurdumuzu olumlu olarak tanıtabilecek, ardında iyi izlenimler bırakabilecek, yine teknolojik gelişimleri izleyerek ülkemiz için faydalı kılabilecek bunların dışında da bir potansiyel söz konusudur. Yabancı dil sorunu tüm açıklığıyla bir kez daha gözler önüne serilir, eşitsizlik, zorunlu nedenlerle bu olumlu girişimde de var olur.

Bizim görüşlerimize göre IAESTE—TÜRKİYE'nin bazı sorunları var:

— Batı ülkelerinde 1500—2000 DM'a kadar çıkan stajyer ücretlerinin Türkiye'de asgari ücretle sınırlı kalması, bunun da yabancı uyruklu öğrenciler için pek yeterli olmaması, talebin düşmesi.

— Batıdaki firmaların bazen ekonomik konjonktüre bağlı olarak, verdikleri yerleri iptal etmeleri,

— Sanayi kesiminin kuruluşa yeterli desteği göstermemesi,

— IAESTE—TÜRKİYE bütçesinin İTÜ Rektörlüğüne bağlı küçük bir bütçe ile yetinmek zorunda kalması.

Bu sorunlar halledilebilse ve karşılığında daha çok stajyer yurdumuza davet edilip, daha çok stajyer dışarı yollansa IAESTE amacına daha iyi hizmet eder, yabancı dili yetersiz ama teknik yönden iyi yetişmiş birçok genç de bu olanağı değerlendirme fırsatı bulur kanısındayız.

Akademik, sanayi ve öğrenci kesimlerinin bir an evvel el ele vemesi ve en küçük olanakların dahi çok önemli olduğunu kavraması gerek diyoruz.

Hele bir de yatılıysa bu erkek lisesi, curcuna işte o zaman başlar. Ziller çalar, gündüzlüler gider, yatılılar kendi başlarına kalırlar. Her zamanki gibi tekdüze yoklamayla başlayan, uzun etüd saatlerinde akşam yemeğini sabırsızlıkla bekleyen karınların guruldaması duyulur. Bir kap çorba, bir tabak kuru fasülye ve bir meyveden oluşan basit akşam yemekleri, gözetmenlerle birlikte yenir. Bu masalarda birbirlerine ne yaptıklarını soran babaları, ikinci tabak içn ısrar eden anneleri de bulamazsınız.

Hepsi okulda şen şakraktır. Dizelerce şiiri, sayfalarca konuyu teklemeden anlatıp ezberleyebilirler. Oysa dışarı çıktıklarında; işte bu anda kuşkuya düşer insan. Onu topluma kazandırmak, sosyalleştirmek için kurulan "erkek lisesi", onu bellenmiş klişelerle sıkarak, **"kızlar ateş-sen barut"** imajını vererek, içindeki "ben'i" boğuyor mu?

Hele sağlıklı beyinlere, duygusunu, düşüncesini anlatabilen insanlara gerek duyduğumuz bir ülkede.

bir diyalogla da genişleyebilir; böyle bir diyalog sonucunda en azından o bilginin **aktarım yollarına** ilişkin yeni ve daha iyi olanaklar ortaya çıkabilir, tümüyle dışarıdan bakan bir kişi, Bilgi'nin uygulama alanındaki bazı aksaklıkları ortaya çıkarabilir. Aslında her öğrenci-öğretici ilişkisi- eğer sözü edilen diyalog kurulabilmişse- **karşılıklı** bir ilişkidir, ya da böyle kavranmak gerekir. Bunun tersini yapmak, yanı bir tarafı anlatan ve veren, öteki tarafı da dinleyen ve alan bir ilişki diye dü-

Yoksa bütün bunları üstlenebilecek yerde, "gençlere yaklaşmak"tan ya da "açılmak"tan, yalnızca onlara bir şeyler **ihsan eden** kişiler ve kurumlar olmayı mı anlıyoruz?

Hiç çekinmeden söyleyelim: Ülkemiz geçmişinde orta ve yaşlı kuşağın gençlere yaklaşımında baskın nitelik, hep böyle **ihsan edici** bir tutum olmuştur. Bu tutum her alandaki kadar, kültür ve düşünce yaşamımızda da ne yazık ki böyledir.. Ve gençlere açıldığı söylenen kapıların ardında, çoğunlukla onlara yö-

koşulların ağırdan oluşmasına -türlü açılardan işlerine geldiği için, ya da hoşgörülmesi olanaksız umursamazlıklarıyla- hiç ses çıkartmadıkları, kimi zaman da katkıda bulundukları için suçlu olan aydınlardan oluşma bir kuşak!

Kaldı ki bugünün gençleriyle imecelere girmek dürüstlüğünü gösterenlerin kimileri, o süreç sırasında rastgele "hastalıklı" diye nitelendirilen gençlerin sağlıklı yargılarının yardımıyla, **kendi** hastalıklarından arındıklarına hayretle tanık olacaklardır!

Önce konuk sonra yük

Federal Almanya'nın her kentinde, özellikle Türkiyeliler gettolarda yaşamaya itilmektedirler. Şöyle ki; kentlerdeki bakımlı ve yeni binaları kiralamak bir Alman işçisi için olanak dışıyken, bir Türkiyeli işçi için düşünülemez bile

Bir Türkiyeli kirasını ödeyebileceği, içinde barınabileceği bir konut için başvurduğunda, bakımsız, eski evlerin bulunduğu mahallelerde kiracı olarak tercih edilmektedir. Buralarda konutların, bazen sokağın yarısının sahipleri spekülatör (vurguncu) denilen "iş adamları"dır.

Kiracıların, ismini duymadığı, yüzünü görmediği bu "iş adamları" sosyal açıdan güç duruma düşmüşlerin kanını emen, asalaklardan başka bir şey değillerdir. İşte bu ev sahipleri başka hiçbir yerde konut bulamayan yabancılara, fahiş kiralar alarak çokcası harabe durumundaki konutları kiraya vermektedirler. Bu koşullara rağmen, yapılan araştırmalarda, göçmen işçilerin Almanlara göre % 25 daha fazla kira ödedikleri ortaya çıkmaktadır.

Bu uygulamanın sonucunda, mahallelerde Türkiyeli sayısı arttıkça, Alman aileleri pılıyı pırtıyı toplayarak buralardan çeşitli nedenlerden dolayı kaçmakta, böylece gettolar oluşmaktadır. Bu olumsuz gelişme, iki halkın birlikte yaşamasını, karşılıklı anlaşmasını tamamen ortadan kaldırıyor.

Bu durumdan da en çok, "ikinci kuşak" diye tanımlanan, küçük yaşta F.Almanya'ya gelmiş veya burada doğmuş kuşak olumsuz yönde etkilenmektedir.

Bu insanlar yabancı bir yaşam dünyasında önyargılar yüzünden toplumun bir kenarına itilmişler, dil güçlükleri ve yüzlerce sorun içinde çaresiz olarak bir kısır döngünün içindeler. Bir yandan yabancı gençlerin eşit hakları vardır deniliyorsa da, bunlar kâğıt üzerinde kalmaktadır. Yabancı gençlerin % 60'ı orta okulu bitiremiyor, çıraklık eğitimine % 70'i başlayamıyor. Ancak % 2'si meslek okulunu bitirebiliyor. Böylece ne ana dilini, ne de içinde yaşadıkları toplumun dilini doğru dürüst konuşabiliyorlar. Her iki dilde de okuma yazma bilmez kimselerden, hakları ellerinden alınmış ve bir kenara itilmiş yeni bir toplumsal tabaka oluştu.

Ekonomik durum bozuldukça, yabancılar politikasında da, olumsuz yönde önemli dönüşmeler oluyor. Bu dönüşümleri politikacıların verdikleri demeçlerde açıkça izleyebiliyoruz.

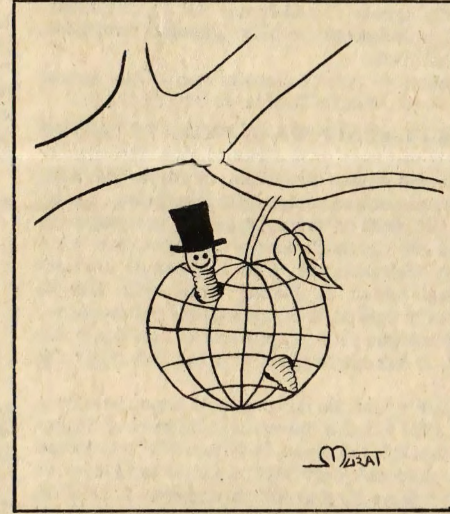
Başbakan Kohl: "Türklerin insancıl bir şekilde evlerine geri gönderilmesi gerekir!" İçişleri Bakanı Zimmerman: "Ülkemizde, yüksek sayıda Türk halkı bulunmaktadır!"

.....

Birkaç yıldır Türkiye'ye dönüş başladı. Bu dönüşler sürekli olacak diyemeyiz. Çünkü, Türkiyeli işçiler uzun süredir burada çalıştıkları halde, yaşamlarının içeriğini düzenlemede kendi kendilerine karar veremedikleri gibi, Türkiye'ye dönmekte de gene kendileri karar veremiyorlar. Aslında yeni alınan sert kararlar dönüş kararını onlar adına veriyor. İşsiz kalan bir kişinin yeni bir iş bulabilme olanağı tamamen ortadan kalktığı için, bağlı olarak oturma izni de kaldırılıyor. Böylece, bugün işsiz kalan bir kişinin en fazla iki sene içinde Türkiye'ye, istese de istemese de, döneceği garanti oluyor. Eğer şansı yardım eder de bir iş bulabilirse, bu süre biraz daha uzayabilir. Bu durumda gelecek seneler içinde, Türkiye'ye 40-50 yaşları arasında, göreceli de olsa üretime katılabilecek insanlar geri gelecekler. Aileler, çocuklar, gençler, kadınlar gelecek. Kendilerini üretime sunacaklar. Karşılığında iş, aileleri için konut, çocukları için eğitim, sağlık hizmetleri v.s. isteyecekler. Uzun süredir Türkiye'ye yabancılaştıkları için, uyum sağlamaları için sosyal hizmetler gerekecek.

Böyle birçok sorun gündemde bekliyor. İşçiler yanıt, güven bekliyorlar. Trenlere, uçaklara doldurulmuş buraya gelenler, artık o gelenler değil. Bu insanlar Alman kültüründen, sosyo-ekonomik yaşamdan, bu seneler içinde, oldukça etkilendiler. Onlara, Türkiye'dekilerden ayrıcalıklı bir uygulama sağlanması doğru değildir. Zaten uygulanamaz da. Ancak, arzu edilen, böyle bir gerçekten haberdar olunup, yüzlerce kişinin, özellikle genç kuşağın, anavatanlarında sağlıklı, verimli bir yönde gelişebilmelerini sağlayabilecektir.

Zuhal Özügül
F.Almanya

Türk kilim motifleri

Somut Dergisi'nin son 4-5 sayısında çıkan Orhun Alfabesi ile Türk kilim motifleri arasındaki benzerlikler konusundaki yazılarınız benim de çok ilgimi çekti. Türk kültürünün devamlılığı ve köklülüğü itibarıyle kanaatimce çok önemli bir konu, sanat ve bilim adamlarımızın açıklamaları, bizleri de aydınlatmaktadır.

Derginizin 41. sayısını okurken Dr. A. Çay'ında bir kitabı çıkmıştı. Ben söz konusu yazı dizisi ile bu kitapda konu edilen fikirler arasında bir bağ kurulabileceği kanaatine vardım. Yenişey dikili taşlarında stilize edilmiş koç figürlerini günümüzde halı ve kilimlerin desenlerinde görebiliyoruz. Derginizin tezini doğrular mahiyette bir yaklaşım.

Ş.K.SEFEROĞLU
ULUS/ANKARA

OKUR İLİŞKİLERİ

Toplum, sanat ve yasa

İnsanın ve insanlığın tarihi; hep daha iyiye daha güzele ulaşma çabası ile yazılmış ve yazılmaktadır. Bunda insanın yapısında var olan nedenleri niçinleri arama doğal dürtüsünün yanında, içinde bulunulan yaşam kesitinin onu alternatif yaratmaya zorlamasının da büyük payı olsa gerek.

Bu söz konusu çaba; ilkel topluluktan klasik topluma geçişte farklı çatışmalara zemin olması yanında doğallılığını da yitirerek muhalif bir görünüm kazanmıştır. Şöyle ki, klasik toplumun ana çatısı olan sınıflaşma ve bunun devamında devlete egemen olan güçler, insanın bu iyiye güzele ulaşma çabalarına karşı kurulu düzen adına yer yer karşı saldırıya geçmiş ya da engelleme yoluna gitmiştir. Ki, bu aşamadan sonra, insanlığın tarihi ikili bir savaşım halini almıştır; bir yanda kurulu düzeni herşeye rağmen savunan başta egemen sınıf ve devlet diğer yanda ise var olanı değiştirmeye yönelik yeniye geleceğe açık toplumsal aktivite. İşte bu çatışmanın ikinci tarafının koşulları içinde kendine seçtiği imgeler çok zaman sanat olmuştur.

O zaman nedir sanat? ve amacı nedir? "Sanat; sosyal bilincin ya da toplumsal aktivitenin, gerçekliğini kendisine özgü imgeler halinde yansıtan ve dünyayı estetik şekilde kavrayıp dile getiren kültürel yollardan biridir. Konu ise insanla gerçeklik arasındaki estetik ilişkidir."

Bu tanımdan yola çıkarak diyebiliriz ki; insanı ve onun toplumsal gerçeğini irdeleyip araştıran onu geleceğe dönük yönlendiren bu etkinlik, bilimden yer ve zaman koşulundan kesinlikle kopuk olmadığı gibi onunla iç içedir. Keza sanatın farklı alanlarının ülke ve insanlara göre kendine özgü kullanımını belirleyen başta yer ve zaman koşuludur.

Bu genel yaklaşımı özetlersek insanın gerçekliği arama çabası özelde bireyi, genelde bütünü hedef alan toplumsal bir çabadır.

Bunun somutlaşması, dile gelmesi de sanatta kendini bulur. Sanatsa kurulu düzene ters düştüğü oranda onun savunma (ya da saldırı) gücü olan yasa ile çatışmaya girmek zorundadır. Bu çatışma her zaman var olmuştur ve var olacaktır da. Sanata asıl önem kazandıran da burada taraf olmasıdır.

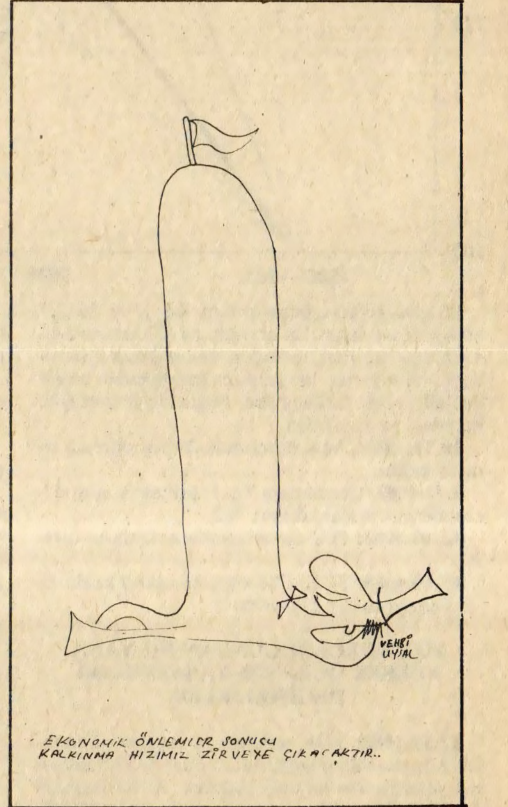
İşte ülkemizde sermaye kesiminin yaratmaya çalıştığı besleme etkinliklerinin (kendi mahzenine kapatma) ve basın yasası ile getirilen hükümlerin anlamı bu noktada açığa çıkacaktır. Tek amaç yaşamı daha iyiye götürmeyi amaçlayan toplumsal aktiviteye set cekebilmek ya da onu suni denge içinde nötrleştirebilmektir.

Burada genel yaklaşım içinde, ülke sanatına ve bunun tarihi gelişimi ile beraber amacına inmek konunun boyutunu aşacaktır. Kısaca belirtmek gerekirse, sözü edilen iyiye güzele ulaşma aktivitesi dünya halklarında olduğu gibi bizde de kendine özgül kültür yaratma yollarıyla simgeleşmiştir. Bu etkinlik içinde bizde en çok kullanılanı şiir ve nesir (Edebiyat), tiyatro (orta oyunu kaynaklı)dur. Şüphesiz bunlar dışında da bir mimari, bir heykel vs. Anadolu kültürünün temel kaynaklarıdır. Ancak var olanın eleştirisi ve onun geleceğe dönük yönlendirilmesi daha çok edebiyat ve özelde şiirde kendini bulur.

Eksik ve zaaflarıyla beraber ülke tarihimiz bize örnek olacaktır. Halifelikle uzlaşarak dinsel (sünni) bir yapı kazanan Osmanlı yönetimi karşısında sanatçı sorumluluğunu ailevi kesim ve bunun yanında tasarrufçu, diğer azınlıklar taşırken, Pirsultan, Yunus, Karacaoğlan ve diğerleri yasalar karşısında insan gerçeğinin savunucusu idiler. XVII. yy.dan sonra daha bir politik ve ulusçul kimlik kazanan muhalefet bizi Türkiye Cumhuriyeti'ne getirmiştir. Geleceğe ve daha iyiye yönelik oluşu bu gelişmenin durdurulmasını da her zaman olanaksız kılar.

Bugün yanıt aramamız gereken soru; yeni demokratik dönem denilen önümüzdeki günlerde sanatın işlevi nasıl olacaktır? Basın Yasası karşısında gazeteci, sansür karşısında sinema, tiyatro ve yasalar karşısında ozanımız yazarımız ne yapacaktır? Bu sorulara olumlu yönde yanıt verebilmek, sanatın amacını ve tarihsel konumunu insan öğesi içinde ele almakla özdeşleşiyor. O zaman sanatın amacı; toplum sorunlarını güdemde tutmak ve ona gerçekçi çözümler bulmaktır. Bu çözüm içinde ne dar kapsamlı çalışmaların (hümanistinden-feministine) ne de halktan soyut sözde entellektüel etkinliklerin bir anlamı ve yeri vardır. Sanatçı ise yasalarla yer yer çatışmak zorunda kalırsa da insan gerçeğini ve değerini korumak zorundadır.

Satılmış DOĞAN
İ.Ü. Hukuk Fak.

DAR-ÜL-FÛNUN'DAN İSTANBUL ÜNİVERSİTESİNE

SOMUT ARAŞTIRMA GRUBU

Mülteci Profesör olarak İstanbul Üniversite'sinde çalışan Alman Hukuk tarihçisi Richard Honig, İstanbul Üniversitesinin başlangıç tarihi olarak 1321 yılını vermektedir. Genel kanıda İstanbul'un 1453'te fethinden sonra medreselerin parlak bir şekilde gelişmesiydi. Böylelikle 19.yy'dan itibaren iki yüksek okul tipi arasında gerilim ortaya çıkmaya başladı. Bir tarafta eski yüksek okul tipi, yani islam geleneklerine bağlı medrese, diğer tarafta da batı örneklerine göre yavaş yavaş şekil kazanan laik üniversite ve yüksek oku . Medrese islam dünyasının ortaya çıkardığı, Avrupa'da az tanınan bir yüksek okul biçimidir. Türk bilim adamlarından Hikmet Birand medreseyi şöyle tanımlar.

"Medrese bir çeşit Ortaçağ Üniversitesi idi.Öğrencilerin yanısıra hocaların da içinde yaşadıkları bir yatılı okuldur. Medreseler yalnızca bir öğrenci yurdu değildirler, içlerinde ayrıca bir hastane, bir cami ve fakirleri beslemek için bir mutfakta bulunuyordu. Hastaneler yalnızca hasta tedavisinde değil, aynı zamanda tıp eğitimi içinde kullanılıyordu. Cami ise genişliğiyle aynı zamanda bir konferans salonu görevini yapıyordu. Medreselerde öğretim süresi 7-8 ay, derslerin ağırlık noktası ise din bilimleri idi."

Büyük Osmanlı İmparatorluğunda çözülmesi gereken pratik problemler, din bilimi dışındaki bilimlerin gelişmesine neden olmuştur. Medreseler en parlak devrini Sultan Süleyman'ın reformlarına kadar, yani 18. yüzyılın sonlarına kadar, Osmanlı İmparatorluğundaki tek yüksek okul olarak yaşamıştır.

Yeni laik yüksek okullar, batı etkisi (öncelikle Fransa ve Avusturya) ile Tanzimat (1839-1861) ve Meşrutiyet (1876-1908) dönemlerinde açılabilmiştir. Ancak III.Selim, II.Mahmut gibi reform yanlısı Sultanlar, medrese türü eğitime ve ulemalara bağlı olmayan bir yüksek okul tipinin gelişmesini daha önce gerçekleştirdikleri reformla mümkün kılmışlardır. Bu gelişme önce askeri alanda, meslek okulları ve yüksek okul kuruluşları ile başladı. Daha sonra tıp, ziraat, madencilik, idare bilimler ile genişledi ve en sonunda 19. yüzyılın ortasında, Batıdaki örneklere göre bir Üniversite kurma noktasına gelindi. Gelişme çizgisi yavaş ve geriye dönüş için zaman zaman ortaya çıkan reaksiyonlara rağmen sürekli oldu, 1908'deki Jön Türk devrimi,daha ileri atılımlar için imkanlar hazırlamıştır. Ancak Avrupa örneğine göre bir Üniversite hedefini ancak Kemalizm getirmiştir. Yeni Yüksek Okul reformunu tanımlayan özellik, laik bir bilim anlayışının gelişmesi, deneye dayanan ve temele inen bir öğrenim uygulaması için gerekli davranış, gelenek ve dogmatik anlayışlardan kurtuluş olarak anlatılabilir.

YENİ YÜKSEK OKULLARIN GELİŞMESİNDE 4 DÖNEM

1. Dönem

Reform yapan sultanların okul ve yüksek okul kurmalarıyla başlıyor. İlk önce Fransızların yardımlarıyla mühendislik, tıp ve harp okulları kuruluyor. Mekteb -i - Tıbbiye-i Şahane, Avusturyalı doktorların idaresi altında yürüyen bir okuldu. Daha sonra Avrupa modeline uygun Dar-ül-fûnun Şahane'nin (imparatorluk üniversitesi) 1900 yılının Ağustos ayında kurulduğunu görüyoruz. Uzmanlara göre bu dönem Çağdaş Türk Yüksek Okul geleneğinin hazırlanma süresi olarak ele alınıyor.

Bernard Lewis, ilerki yıllarda, İstanbul Üniversitesi olarak adlandırılacak Dar-ül-funun'u islâm dünyasındaki ilk milli üniversite olarak adlandırıyordu.

2. Dönem

Taşıdığı ruhla medreseden kopmamış olan İstanbul Üniversitesi, Jön Türklerle bir ileri adım atmıştır. Ikinci adımsa I. Dünya Savaşı sırasında getirilen Alman Profesörlerdir. Fakat ikinci adım yeterince başarılı olamamıştır. Savaşın kaybedilmesiyle birlikte üniversitenin getirdiği bunalımdan çıkması Cumhuriyet devrine kadar uzar.

3. Dönem

Bu dönem modern bir üniversitenin kuruluşu açısından önem taşır, yeni yeni okulların açıldığı, üniversitede reformların geldiği bir dönem.

— Atatürk tarafından 1926'da Ankara'da açılan hukuk okulu.
— 1933 dar-ül-fûnun'un İstanbul Üniversitesine çevrilmesi
— Ankara'da açılan Yüksek Ziraat Enstitüsü
— 1935 Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi
— 1938 Eski adıyla Mülkiye yeni adıyla Siyasal Bilimler Yüksek okulunun açılması.
— 1943 Fen, 44 Teknik Üniversite ve 1945'te Tıp Fakültelerinin açılması.

4. Dönem

İstanbul ve Ankara'daki köklenmiş Yüksek Okulların yanısıra yeni yüksek okullar eklenir. 1950'lerde ABD'nin yardımıyla İzmir ve Erzurum'da, Ankara'da 1950'de ODTÜ, 1960'ta Trabzon Teknik, 1968'de Hacettepe açılır. Daha sonra bunu Adana'da Ziraat, Elazığ'da Veteriner, Diyarbakır'da Tıp Fakülteleri izler.

BU 4 DÖNEMİN YABANCI ÜLKELERLE İLİŞKİSİ

Özellikle Fransa, Avusturya, Almanya ve ABD'nin Türk Yüksek Okul sisteminde etkileri büyük olmuştur.

FRANSA

Daha çok 1. dönemde etkilidir. Türklerin düşün yaşamı, özellikle 19. yüzyıldan, 20 yüzyılın ortalarına kadar Fransız dili ve kültüründen oldukça etkilenmiştir.

Fransız öğretmenler, profesörler ve müşavirler bütün 19. yüzyıl boyunca ve kısmen 18. yüzyılda Türklerin hizmetinde ve yeni kurulan okullarda görev almışlardır. Bir yüksek okul olmamasına karşın Galatasaray Lisesi Türkler ve Fransızlar arasındaki kültürel ve düşünsel ilişkide önem taşımıştır.

AVUSTURYA VE ALMANYA

Özellikle tıp yüksek okullarında etkilerini göstermiştir. 1839'daki imparatorluk tıp okulunun düzenlenmesi Avusturyalılar, 1898'de kurulan Gülhane Tıp ise Prof. Rieder tarafından düzen-

(1980-81 temel alınmıştır.)

YÖK'TEN ÖNCE

Ankara Üniversitesi (12 fakülte), Hacettepe Üniversitesi (8 fakülte), Orta Doğu Teknik Üniversitesi (5 birim), , İstanbul Teknik Üniversitesi (11 fakülte), Boğaziçi Üniversitesi (3 birim), Ege Üniversitesi (17 fakülte), Atatürk Üniversitesi (5 fakülte), Diyarbakır Üniversitesi (3 fakülte), Çukurova Üniversitesi (5 fakülte), Anadolu Üniversitesi (2 fakülte), Fırat Üniversitesi (3 fakülte), Bursa Üniversitesi (5 fakülte), Selçuk Üniversitesi (2 fakülte), Kayseri Üniversitesi (2 fakülte), İnönü Üniversitesi (1 fakülte), Cumhuriyet Üniversitesi (1 fakülte), 19 Mayıs Üniversitesi (2 fakülte), 6 İktisadi Ticari İlimler Akademisi (İTİA), 13 Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi, 8 Spor Akademisi, 25 Eğitim Enstitüsü, 1 Sosyal Hizmetler Akademisi, 17 Yüksek Okul, 15 Yüksek Öğretmen Okulu, 8 Yüksek Sağlık Okulu, 44 cesitli yüksek okul, İstanbul Üniversitesi (15 fakülte)

YÖK'TEN SONRA

Akdeniz Universitesi (4.Fk..6.Y.O.), Yıldız Üniversitesi (3 Fk., 1 Y.O.) Anadolu Üniversitesi (7 Fk., 6 Y.O.), Yüzüncü Yıl Üniversitesi (3 Fk., 2 Y.O.), Ankara Üniversitesi (10 Fk., 6 Y.O.), Atatürk Üniversitesi (9 Fk., 4 Y.O.), Boğaziçi Üniversitesi (3 Fk., 1 Y.O.), Cumhuriyet Üniversitesi (4 Fk., 3 Y.O.), Çukurova Üniversitesi (6 Fk., 8 Y.O.), Dicle Üniversitesi (6 Fk., 5 Y.O.), Dokuz Eylül Üniversitesi (9 Fk.,10 Y.O.), Ege Üniversitesi (7 Fk., 4 Y.O.), Erciyes Üniversitesi (5 Fk.,3 Y.O.), Fırat Üniversitesi (5 Fk. 3 Y.O.), Gazi Üniversitesi (8 Fk. 11 Y.O.), Hacettepe Üniversitesi (7 Fk., 12 Y.O.), İnönü Üniversitesi (3 Fk., 2 Y.O.), İstanbul Üniversitesi (13 Fk.,5 Y.O.), İstanbul Teknik Üniversitesi (9 Fk., 3 Y.O.), Karadeniz Üniversitesi (6 Fk., 8 Y.O.), Marmara Üniversitesi (10 Fk., 2 Y.O.), Mimar Sinan Üniversitesi (3 Fk.,1 Y.O.), 19 Mayıs Üniversitesi (5 Fk., 5 Y.O.), Ortadoğu Teknik Üniversitesi (6 Fk., 3 Y.O.), Selçuk Üniversitesi (8 Fk.,4 Y.O.), Trakya Üniversitesi (4 Fk., 7 Y.O.), Uludağ Üniversitesi (10 Fk., 4 Y.O.).

ATILAN ve İSTİFA EDEN ÖĞRETİM ÜYESİ SAYISI 9 ÜNİVERSİTEDEKİ ÖĞRETİM ÜYESİ SAYISINDAN FAZLA

YÖK'ten sonra üniversite sayısı %40 civarında artmıştır. Yani sayısı 18'ken 27'ye çıkmıştır. Oysa öğretim üyesi ve görevlisi sayısı artmamış, tam tersine %30 oranında azalmıştır. (1981 istatistiklerine göre toplam öğretim üyesi sayısı 618'dir. Bu sayı yalnızca prof. ve doç. için geçerlidir.)

"1981 Yükseköğretim Reformu ve 2 Yıllık Uygulama Sonuçları" başlıklı broşürde konuyla ilgili verilen tabloya göre öğretim üyelerinin 2 yıl içinde 3 büyük şehirde %50'ye yakın, 9 üniversitede %300 bir artış kaydettiği görülmekte aynı yıl içinde sayının 932'den nasıl 1526'ya, 286'dan 570'e çıktığı, bu yüzde 300'lük artışın nasıl gerçekleştiği ise açıklanmıyor.

İhsan Doğramacı tarafından yapılan çeşitli açıklamalarda öğretim üyesi açığı kapanıyor, kapandı denmiştir. Fakat gerek gazetelerde gördüğümüz ilanlar, gerekse kendisinin yayınlamış olduğu broşürde açıkladığı üzere (s. 20) öğretim üyesi açığı kapanmamıştır. Biz de zaten 18.10.1983 tarihli "Öğretim üyesi açığı 2 haftada sona erecek" açıklamasının sonuçlarını merakla izliyorduk. Hiçbir zaman ne kadar öğretim üyesinin, hangi fakültelerde eksik olduğunu açıklamayan YÖK, dışarıdan da öğretim üyesi almayacaksa bu açığı nasıl kapatacak diye düşünüyorduk. Oysa açık kapatılmamış, kapatılamıyor... Ve Türkiye'de artık üniversitelerin dışında üniversitelerin gelişmesi başlıyor, atılan ve istifa eden 600'ü aşkın öğretim üyesiyle...

ÖĞRETİM ÜYESİ AÇIĞI VAR MI YOK MU?

21 Mart 1983, İhsan Doğramacı: Üniversitede öğretim üyesi sıkıntısı yok.

27.5.1983; YÖK'ün ilanla aradığı profesör sayısı 154'e çıktı.

18.10.1983: Öğretim üyesi açığı 2 hafta sonra sona erecek.

20.11.1983: YÖK ilanla 16 profesör arıyor.

23.11.1983: Bazı eğitim-öğretim programlarında öğretim üyesi ihtiyacı hâlâ tam olarak karşılanmamış olduğundan...

Fahrettin Kerim Gökay'la söyleşi

Hayli ilerlemiş yaşına karşın "Ben hâlâ üniversitenin içindeyim" diyen, hem Dar-ül-fûnun'da hem de İstanbul Üniversitesi'nde öğretim üyeliği yapmış olan Ordinaryus Prof. Dr. Fahrettin Kerim Gökay'la Dar-ül-fûnun'un kuruluş yıldönümü nedeniyle ufak bir söyleşi yaptık.

Sayın Gökay, isterseniz medreseden başlayalım konuşmaya ve Dar-ül-fûnun ile sürdürelim konuşmamızı. Medreselerle, Dar-ül-fûnun arasında fonksiyon ve işleyiş bakımından ne gibi farklılıklar vardı?

"Medrese başka Dar-ül-fûnun (DÜF) başka. Medreseler tarihimize uzun süre hizmet vermiştir. Medreseler dini tedrisatla çalışırlardı. Amaçları hoca yetiştirmekti. Burayı bitiren hafız olur, vaaz verir, dini iyi anlatır, aktarırdı. DÜF ise meşrutiyetle birlikte gelişmiş, fen, edebiyat, ilahiyat gibi bilim şubeleri olan bir müessese. Maarif Nazırı Emrullah Efendi'nin katkısı çoktur DÜF üzerinde. DÜF şimdi yanmış olan Zeynep Hanım Konağı'nda yerleşmişti. Her fakülte kendine özgü bilim adamı yetiştirirdi. Dar-ül-fûnun ilk emin-i (rektörü) Besim Ömer Paşa'ydı. Yine Sadi Zeki Bey gibi, Naim Bey gibi ünlü hocalar görev alırdı. Derken yönetim Dar-ül-fûnun'un görevini iyi yapmadığı kanısına vararak, Avrupa'daki gelişmiş üniversiteler gibi üniversitelere dönüştürüldü.

Dar-ül-fûnun'un , İstanbul Üniversitesi'ne dönüşmesi ne gibi değişiklikler getirdi?

"Yeni yeni hocalar geldi. İlki Fransa'dan, sonra da Almanya'dan kaçan Musevi öğretim üyeleri geldi. Bu yabancı öğretim üyeleri çeşitli görevler aldılar.

Dar-ül-fûnun'daki bazı hocalar da görevden alındı. Yurt dışında öğretimini bitiren hocalar geldiler ders verdiler. İstanbul Üniversitesi Dar-ül-fûnun'un kemale ermiş halidir. İlimde serbestliği getirdi. Yeni yeni fakülteler kuruldu, daha çok Batı tipi bir öğretim tarzı izlenmeye başladı. Tüm bu değişikliklerde de Malche adlı bir profesör görev aldı. Atatürk de yakından izledi."

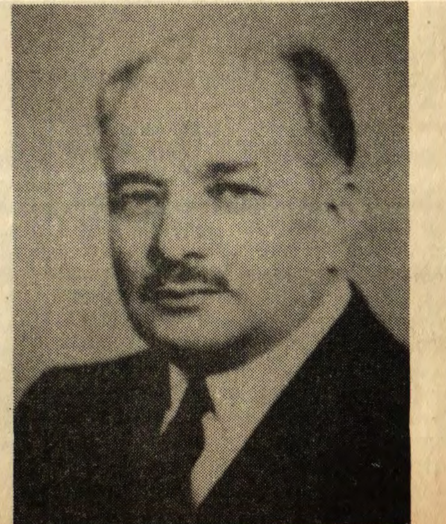
Bir politikacı olarak üniversiteye nasıl baktınız? Üniversiteye ne gibi hizmetlerde bulundunuz?

"İnsanlar zamanında çekilmesini bilmeli. Ben de ayrıldım hocalıktan, atıldım politikaya. Ama politik yaşamım boyunca da hep üniversiteye hizmet götürmeyi amaçladım. Özellikle de öğrencilerin, öğretim üyelerinin Avrupa'ya gidebilmelerini sağlamaya çalıştım. Ben her zaman kendimi memleketteki ilmi hareketlerin içinde hissettim

Universitelerimizde bugünkü değişimi nasıl değerlendiriyorsunuz?

"Geçmişte de sınırlamaların, sıkı kanunların olduğu dönemler olmuştur. Özgürlüğü iyi kullanmak gerek. Üniversitelerin nizam ve kanunları vardır. Ama üniversitelerde akademik özgürlük daima vardı, olacaktır. Üniversitelerdeki sınırlamalar ilmi hürriyeti tehdit etmemelidir. Fakat tabiidir ki, bazı sınırlamalar az veya çok olacaktır.

Teşekkürler.

leniyor.

Dar-ül-fünun'da mülteci Alman profesörlerin, Yüksek Ziraat Okulu'nda yalnızca Alman profesörlerin görev yapmasıyla, 3. dönemde Alman işbirliği ağır basar.

ABD

1950-60'lı yıllarda sıkı bir ABD-Türkiye bilim ilişkisi söz konusu. Amerika bilim adamlarının sık sık misafir profesör olarak gelmesi, doçent-öğrenci alışverişiyle kendini göstermiştir.

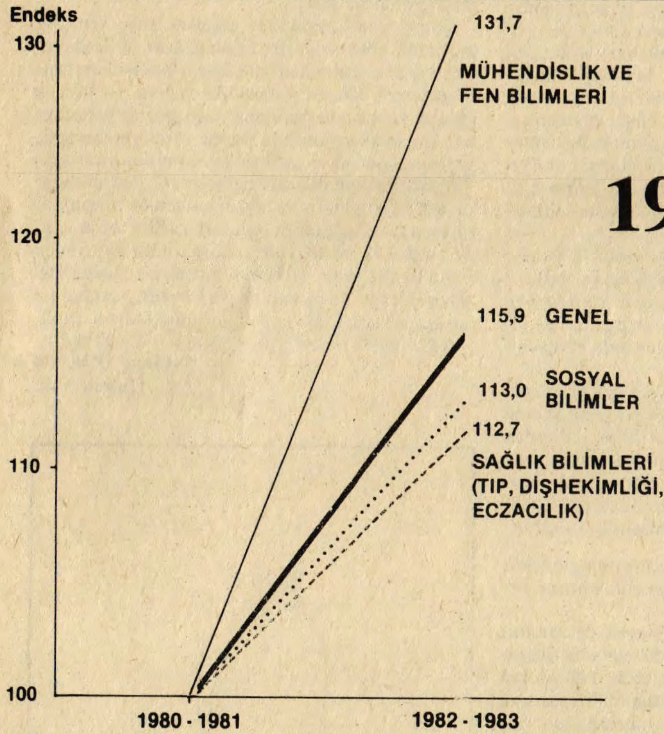
Dar-ül-fûnun'dan bu yana

Bundan 60 yıl önce, 21 Nisan 1924'teki kanun, akademik özgürlüğü dokunulmaz kılıyor ve üniversiteye tüzel kişilik kazandırıyordu. Oysa Kasım 1981'de kurulan YÖK birçok yenilik getiriyordu üniversitelere. YÖK'ün çalışmalara başlaması, yeniliklerin açıklanması ile birlikte birçok öğretim üyesi atılıyor istifa ediyor, üniversitede ve basında aylarca süren yoğun tartışmalar birbirini izliyordu.

Neler getiriyordu yeni Yüksek Öğretim Tasarısı?

— Rotasyonla doğudaki öğretim üyesi açığının kapanması.
— Tüm öğrencilere derslere devam zorunluluğu.
— Asistanlık kurumunun kaldırılması.
— Üniversitelerin verdiği eğitimde standartlaşma.
— Araştırmalar hakkındaki tüm bilgilerin YÖK'e ulaşması ve YÖK'ün denetiminden geçmesi.
— Öğretim üyeleri yapacakları araştırmaların gerekçelerini, plan ve projelerini kurula bildirmek zorundalar.
— Rektörleri ve dekanları YÖK saptayıp, atayacak.
— Üniversiteler YÖK tarafından gönderilen ders programlarını uygulayacaklar,
— Yüksek öğremi paralı oluyor.
— Doçent ve profesör olmak için yeni uygulamalar.

İşte Dar-ül-fünun...
İşte 1984 üniversiteleri...

1981'den 1983'e başarı oranı

Bu grafiğe göre başarı oranı %31.7 ile %12.7 arasında artmıştır. Bu grafiğin nasıl hazırlandığını, hangi istatistik metodun kullanılarak çıkarıldığını bilmiyoruz. Biz yalnızca gazetelerden başarı ile ilgili somut birkaç haber vermekle yetineceğiz, karşılaştırması sizden.

10.11.1983: Açık öğretimde 20 bin öğrenci sınıfta kaldı.

1.11.1983: Cerrahpaşa Tıp Fakültesi 3. sınıf öğrencilerinin başarı oranı: %2.

13.10.1983: İTÜ duvarlarında atılanların listesi...

13.10.1983: YÖK: Çok öğrenci sınıfta kaldı diye yönetmelikler çiğnenemez.

YÖK KURULDUĞUNDAN BU YANA YÜKSEK ÖĞRENİM YASASINDAKİ DEĞİŞİKLİKLER

12.11.1983: YÖK teşkilatı ve çalışma yöntemleri yönetmeliği değiştirildi. Yönetmeliğin personel yasa tasarısı da değişebilecek. Kurul Başkanı 4 yıl süre ile Cumhurbaşkanı tarafından seçilecek.

17.4 .1983: YÖK Yasası değişikliklerini Bakanlar Kurulu kabul etti. 6 yılını doldurmuş öğrencilere yeniden sınav hakkı.

15.4.1983: YÖK'te değişiklik tasarısı öğretim üyeleri için önemli yenilikler getiriyor.

1) YÖK, akademik ve akademik olmayan kadroları üniversiteler arasında nakledebilecek,

2) 1 ay hizmet etmeyen YÖK üyeleri görevden alınmış sayılacak.

3) Öğretim üyesi açığının karşılanmasında kura yöntemi kaldırılırken, ihtiyaç olan yerlere atama için YÖK'e yetki tanınıyor.

4) Öğretim üyeleri ihtiyaç duyulan yerlerde en fazla 2 yıl görevlendirilecek.

5) Kısmi statüde bulunanlar da bölüm başkanlıklarına getirilebilecekler.

7.3.1983: YÖK toplantılarında benimsenen yönetmelik değişiklikleri, "ekstern öğrencilik" yasaya giriyor.

11.2.1983: YÖK'teki değişiklikler öğrencilere sosyal hizmetler verilmesi, barınak olanaklarının arttırılması, derslere devam zorunluluğu.

1915-18 yılları arası Dar-ül-fûnun

I. Dünya Savaşı'ndan sonra İstanbul'da Alman Eğitim ve Kültür Enstitüsü kuruluyor. Türk eğitim sistemini geliştirmek amacıyla Alman hocaların Türk okullarına tayini ve çağrılması göze çarpıyor bu sıkı ilişkide. Böylelikle 19 değişik dalda, 19 Alman Profesör Dar-ül-fünun'da görev yapıyor. (1915) Türkiye için yeni bir deney başlıyordu. Oldukça büyük sayıda öğretim üyesinin bir Türk üniversitesine atanmış olması. 1918 sonbaharında politik nedenlerle Dar-ül-fünun'un Avrupa düzeyinde bir üniversite niteliğine gelme düşüncesi gerçekleşmiyor.

1920'lerdeki Dar-ül-fûnun (DÜF) çalışmaları Türk politikacıları ve bilim adamları tarafından eleştiriliyordu.

Bunun için 1932'de reform önerisi hazırlaması için Prof. Malche Türkiye'ye davet ediliyor.

DAR-ÜL-FÛNUN'DA ÖĞRETİM VE EĞİTİM

Dar-ül-fûnun profesörleri durum değerlendirmesi bakımından ikiye bölünmüş durumda. Kendi yerini koruma endişesi içinde reforma karşı çıkan, köktenci önlemlerden çekinen profesörler olduğu gibi, yetersizliklerinin bilincinde olan ve reform bekleyenler de vardı. O dönemin ünlü pedagoglarından İ. Hakkı Baltacıoğlu Dar-ül-fûnun'la ilgili şöyle bir özeleştiride bulunuyordu. "Dayanışma yetersiz, profesörler arasında birlik yok, iç düzenleme eksik ve yaygın bir bilgisizlik var."

DÜF'ün hukuki durumunu iki kanun belirliyordu. 1922 kanunu üniversiteye bilimsel ve düşünsel özerklik tanımıştı. 21 Nisan 1924'teki kanun ise, akademik özgürlüğü dokunulmaz kılıyor ve üniversiteye tüzel kişilik kazandırıyordu. Her iki kanun da üniversitenin bağımsızlığı yolunda ilk adımlar olarak değerliydi. Profesörlerin sayısı 88, doçentlerin 44'tü. Öğrencilerin ise 2500'ü buluyordu. Ders sistemi -sözde kalan- sömestr uygulamasına karşın aslında sınıf sistemiydi. Batı üniversitelerinde alışılagelen akademik bir özgürlük bulunmamaktaydı. Dersler vardı, ancak pek az pratik uygulama ve yok denecek kadar az seminer yapılmaktaydı. Dersler genellikle ansiklopedik tarzdaydı.

Malche gözlemleri sonucunda DÜF ile ilgili aşağıdaki bilgileri çıkarıyordu.

1) Her şeyden önce Türkçe bilimsel yayınlar eksiktir.

2) Profesörlere düşük ücret ödenmesi, onları yan görevler almaya zorunlu bırakmaktadır.

3) Üniversitenin otonomisi DÜF'ü toplumdan ve hükümetten izole etme eğiliminde. Bakanlıkla sıkı bir işbirliği gerek.

4) Ders metodu eskimiştir. Ansiklopedik bilgi aktarımı, bilimsel çalışmaya yönelmeyi engeller.

5) Türk öğrencilerinin yabancı dil bilgisi yetersizdir.

6) Geleceğin profesörleri İstanbul Üniversitesi'nde yetişmesi mümkün değil. Bu yöndeki eğitim mutlaka yurt dışında yapılmalıdır.

7) Haydarpaşa Tıp Fakültesi'nin konumu elverişsizdir. Gerçek tıp yaşamı diğer yakada sürmektedir.

8) Çeşitli dersler hiçbir fayda sağlamayacak şekilde paralel olarak yürütülmektedir.

MALCHE VE REFORM ÖNERİLERİ

İsveçli Prof. Malche pedagoji dalında öğretim üyeliği yapmış, ülkesinde çeşitli fakültelerde rektörlüklerde bulunmuş bir uzmandı. Eski DÜF'ün yeni İ. Üniversitesi'ne çevrilmesini, Alman mülteci profesörlerinin çağrılması ve görevlendirilmesi çalışmalarını da üstlenmişti. Malche'nin raporu 3 bölümden oluşuyordu.

1. Kısımda araştırmaların amaç ve metodları bildiriliyordu.
2. Kısımda DÜF'ün eleştirisi
3. Kısımda reform teklifi yer alıyordu.

Bu teklifleri 3 ana başlık altında topladı.

a) Çalışma araç ve gereçleri,
b) Çalışma programı
c) Üniversitenin kendi dışına açılması.

Bu önerileri incelersek;

I. Bölüm: Önerilerin merkezinde ders yönetiminin esaslı bir biçimde değiştirilmesi bulunmaktadır. (Madde 6) Bundan başka en önemli görünen husus öğrencilerin yabancı okutmanlar tarafından yabancı dil eğitimi görmeleri (madde 2) ve öğrenime devam edebilmenin bir şartı olarak zorunlu bir yabancı dil sınavının uygulamaya konmasıydı (madde 3). Fakat daha liseden itibaren yabancı dil dersinin düzeltilmesi ve yöntemli bir öğretime geçirilmesi öneriliyordu. (madde 1)

Yeni Türkçe bilimsel yayınların yoğunlaştırılmasına büyük önem vermekteydi. (madde 4) Bununla ilişkili olarak "kütüphane yönetiminin merkezileştirilmesi" ve "yararlarının arttırılması" şeklindeki öneriler bulunmaktaydı. (madde 5)

II. Bölüm: Üniversite öğretim üyelerinin atanması usullerinde değişiklikler önermekte ve her fakültedeki profesör sayısı konusunda öneriler getirmektedir. (madde 8) Burada dikkati çeken önemli husus, İlahiyat Fakültesi'nin Edebiyat Fakültesine bağlanması şeklindeki -kabul edilmeyen- öneriydi; ancak Madde 11'de belirlendiği gibi bir İktisat ve Sosyal Bilimler Fakültesi'nin kuruluşu önerisi kabul edildi.

III. Bölüm: Bu bölümde amaç üniversitenin toplum içinde etkinliğini sağlayacak öneriler getirmekti. Burada öncelikle "akademik toplumsallık" düşünülmekte ve lise öğretmenleri için gelişme kursları, (madde 13) fen bilimleri, edebiyat ve güzel sanatlar için bir ulusal akademinin kuruluşu, (madde 7) önerilmektedir. Daha geniş çapta topluma açılma, üniversitenin düzenleyeceği halka açık toplantılar (madde 14) üniversite böylece erişkinlerin eğitimine hizmet edecekti. Aynı amaçla Türkçe bir üniversite mecmuası yayınlanmalıdır. (madde 16)

YENİ ÜNİVERSİTENİN AÇILIŞI VE BİLİM DÜNYASINA GİRİŞİ

31 Mayıs 1933'te üniversite reformu ile ilgili 2252 sayılı kanun açıklandı. Bu kanunla iki önemli paragrafta şunlar belirtilmekteydi.

1- İstanbul Dar-ül-fûnun'u kendisine bağlı tüm kuruluşları, öğretim üyeleri ve ana yapısı ile birlikte 31 Temmuz 1933'ten itibaren ortadan kaldırılmaktadır.

2- Maarif Vekaleti, 1 Ağustos 1933'ten itibaren İstanbul'da "İstanbul Üniversitesi" adı altında yeni bir kuruluşu kurmakla görevlidir.

Reşit Galip'in yeni üniversitenin açılış konuşmasında belirttiği gibi yeni üniversitenin, eski üniversite ile hiçbir ilişkisi yoktur. Üniversite yeni bir kuruluştur.

Diğer bazı tedbirlerle de yeni bir başlangıca giriyordu üniversite. Şöyle ki; Arapça kökenli eski terimlerin yerini yeni Avrupa kökenli terimler aldı. Dar-ül-fûnun, "üniversite", reis "rektör", müderris "profesör", muallim "doçent", muallim muavini "asistan" oldu. Üniversite Merkez Binası'nın üzerine asılı Kuran ayeti kaldırılarak "İstanbul Üniversitesi" yazıldı.

Temel teşkil edecek yeni başlangıç için duyulan istek, eski kuruluşun Türk profesörleri için pek de hoş olmayan ve şiddetle eleştirilen bir tedbirle kuvvetlendirildi: O zamana kadar DÜF'ce görevli profesör ve yardımcılarının büyük bir çoğunluğu görevden alındı.

Bilsel, Dar-ül-fûnun'un 240 hocasından (88 profesör, 44 doçent, 108 başasistan ve asistan) 157'sinin görevden alındığını ve bunların 71'inin ordinaryus profesör olduğunu bildirmektedir.

Yine Bilsel'e göre "Bu işten çıkarılanların çoğu ülkemizin değerli ve çalışkan çocuklarıydı. Bu şekilde daha ziyade verimli olabilme olanağı ve bundan böyle çalışma şansı tamamen ellerinden alınmış oldu."

(Eğitimci İsmail Hakkı Baltacıoğlu gibi güçlü ve hizmeti geçmiş bilginler gibi)

Yeni üniversitenin öğretim üyeleri - Reşit Galip'e göre üç gruptan oluşmalıydı:

1) Dar-ül-fûnun'dan kadroya alınanlar.

2) Avrupa üniversitelerinde öğrenimlerini veya ihtisaslarını başarıyla tamamladıktan sonra geriye dönen Türkler.

3) Yabancı profesörler

DÜF'deki hocaların görevlerinden çıkarılmaları mümkün oldu, çünkü temmuz başından itibaren, daha büyük sayıda üstün vasıflı yabancı profesörün gelmesi bekleniyordu.

Reşit Galip açılıştaki konuşmasını, "öğrencilere bilimsel düşünme tarzı öğretilmelidir, Türk akademisyenleri kendi başlarına bilimsel çalışma yapabilecek hale gelmelidir" diyerek bitirdi. Artık yeni bir üniversite çalışmaya başlıyordu, **"İstanbul Üniversitesi"**...

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ TALİMATNAMESİ (11.10.1934)

Birinci maddede üniversitenin kurumları sayılıyordu:

1- Rektör
2- Üniversite Divanı: Rektör, dekanlar, üniversite sekreteri.
3- Üniversite kurulu
4- Dört fakültenin dekanları
5- Fakülte kurulu
6- Üniversitenin öğretim görevlileri: Ordinaryuslar, profesörler, doçentler.
7- Öğrenciler.

Talimatname şu önemli maddelerle sürüyordu:

Fransız sisteminin bir benzeri olarak rektör Milli Eğitim Bakanlığı'na kuvvetle bağlanıyor, doçentler 7 yıllık bir bekleyişten sonra profesör olabiliyor, üniversite dışı ek işte çalışma kalkıyor, dekanların MEB tarafından görevlendirilmesi karara bağlanıyor, dekan ve rektörler sömestr sonu MEB'e rapor sunması gibi maddelerle bitiyordu.

İstanbul Üniversitesinin ilk rektörü Tıp Fakültesi'nden Neşet Ömer (İrdelp) idi. Bir sömestr sonra yerine İ.Ü.'ni uzun yıllar yöneten Hukukçu Cemil Bilsel geçti.

İLK DEKANLAR

Tıp Fakültesi: Tevfik Sağlam (Bir sömestr sonra Nureddin Ali Berkol)
Fen Fakültesi: Kerim Erim
Hukuk Fakültesi: Tahir Taner
Edebiyat Fakültesi: Fuat Köprülü

1933'te İ.Ü.'nin öğretim kadrosu:

	Türkler	Yabancılar
Ordinaryüsler	27	38
Profesörler	18	4
Doçentler	93	
	138	42

1933-34 ders yılında ise öğrenci sayısı 3417 idi.

Yararlanılan Kaynaklar:

-- H. Birand - Modern Doğuda, Türkiye ve Mısır'da Üniversite Reformları.
— Atatürk Üniversite Reformu Prof. Dr. Horst Widmann
— Osman Ergin - Türkiye Maarif Tarihi.
— İstanbul Üniversitesi Tarihi - Cemil Bilsel
— E. Hirsch - Dünya Üniversiteleri ve Türkiye'de Üniversitelerin Gelişmesi.
— DİE Ankara 1967

24.12.1983 TARİHİNE KADAR ÜNİVERSİTELERDEN ATILANLARIN TAM LİSTESİ

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
Doç. Dr. Server Tanilli
Doç. Dr. Bülent Tanör
Doç. Dr. Rona Serozan
Doç. Dr. Yücel Sayman
Prof. Dr. Murat Sarıca (öldü)
Prof. Dr. Aydın Aybay
Prof. Dr. Hüseyin Hatemi
Prof. Dr. Servet Armağan
Prof. Dr. Nuri Karacan
Prof. Dr. İdris Küçükömer
Prof. Dr. Sencer Divitçioğlu
Prof. Dr. Abdülkadir Karahan
Prof. Dr. Metin Özek
Prof. Dr. Gencay Gürsoy
Prof. Dr. Üstün Korugan
Prof. Dr. Günsel Koptagel-İlal

MARMARA ÜNİVERSİTESİ
Prof. Dr. Kıvanç Ertop

KARADENİZ ÜNİVERSİTESİ
Prof. Dr. Erdem Aksoy
Prof. Dr. Özgönül Aksoy

BOĞAZİÇİ ÜNİVERSİTESİ
Prof. Dr. Oya Silier

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Doç. Dr. Yalçın Küçük
Doç. Dr. Tahir Hatiboğlu

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
Prof. Dr. Gültekin Boransay
Doç. Dr. Ramazan Abay
Dr. Erdinç Gönenç

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Doç. Dr. Ateş Akyurtlu
Doç. Dr. Ömer Kuleli
Doç. Dr. Abdülkadir Ateş

ORTADOĞU TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
Doç. Dr. Cemal Koç
Doç. Dr. Ünal Nalbantoğlu
Doç. Dr. Güney Gönenç
Doç. Dr. Nazif Tepedelenlioğlu
Dr. Arif Bilgen
Prof. Dr. Yakup Kepenek
Yar. Doç. Dr. Haluk Tosun
Yar. Doç. Dr. Jale Akyurtlu

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
Prof. Dr. Tuncer Bulutay
Prof. Dr. Cevat Geray
Prof. Dr. Bahri Savcı
Prof. Dr. Korkut Boratav
Prof. Dr. Rona Aybay
Prof. Dr. Kurthan Fişek
Doç. Dr. Mete Tunçay
Doç. Dr. Yılmaz Akyüz
Doç. Dr. Alpaslan Işıklı
Doç. Dr. Cem Eroğul
Yar. Doç. Dr. Baskın Oran
Prof. Dr. Burhan Cahit Ünal
Prof. Dr. Aliye Erkoçak
Prof. Dr. Ziya Güner
Doç. Dr. Nurkut İnan

EGE ÜNİVERSİTESİ
Prof. Dr. Veli Lök
Prof. Dr. Hayrullah Kocaoğlu
Prof. Dr. Ahmet Terek
Prof. Dr. Yavuz Aksu
Prof. Dr. Cumhur Ertekin
Prof. Dr. Türkân Süren
Prof. Dr. Dündar Berkan
Prof. Dr. Altan Kayan
Doç. Dr. Ataman Tangör
Prof. Dr. Erol Mavi
Yar. Doç. Dr. Oya Tangör
Doç. Dr. Tahsin Yılmaz
Prof. Dr. Tayyar Bora
Doç. Dr. İsmet Uskut
Doç. Dr. Şükrü Bozkurt
Doç. Dr. Hüseyin Yıldırım
Doç. Dr. Hüseyin Turan

PLASTİK SANATLAR

Miro

NERMİN BAŞAĞA

Kültür ve eğitim bakanı Helmut Zilk'in Viyanakentinindaha çağdaş sanat olaylarına yer verme düşüncesinin ilki olarak Barselona Miro Fundation'un işbirliği ile Joan Miro'nun bir Retrospektiv (1960/80) sergisi ile gerçekleştirdi. 200 kadar yağlıboya, grafik, yontular ve iki duvar dolusu Afiş'in yer aldığı sergi 20 Ocak 1984'e dek açık kalacak, sergi daha sonra Kunsthalle Nürnberg'de açılacak.

Yapıtları, çok büyük boy yağlıboya, yanında küçük kâğıt üzerine desenler, çok renkli çalışmaların yanında monochrom, kimi beyaz fon üzerinde bir kaç çizgi ya da kara bir leke tüm tuali kaplamakta -yeni aramaları- içermektedir. Miro 1956'da Barselona'dan Palma de Malorka'ya taşındıktan sonra çok arzuladığı büyük atölyesinde giderek kendini bulur ve yoğun bir çalışma evresine girer. 1960 yılında 100 kadar yapıt yarattı. Önceleri Miro, kesin çizgilerle düzgün boyanmış lekelerle çalışıyordu. Yeni döneminde ise daha rahat serbest kaba fırça darbeleri ile tualin üzerinde siyah çizgiler çizmekte özellikle bu "Mayıs 1968" 2x2m tabloda apaçık görülmektedir. Serbestçe adeta öfkeli fırça darbeleri, arada boyayı olduğu gibi rastgele akıtmakta. (Drip-Painting) Bu devrede Miro zaman zaman boyayı yüzeyin üzerine fırlatmakta bununla durağan biçimlerden arınmak (spontan) sanki kendiliğinden oluşan renklere yer vermekte, içten bir özgürlüğü simgelemektedir. İki konu tüm yapıtlarında egemen -insan (Personnage) ve yıldız (Etoile). Miro litografilerinde daha içten daha duysal görünmekte. Kadın - kuş, kadın - ay, Kadın - güvercin. Bazen gerilmemiş bir brandabezi, iki tablo ise damalı kumaş üzerinde çalışmış. En beğendiğim yapıtı "Kadın" (1974) espaslı gri üzerine siyah çizgilerle yağlıboya bir tablo. Çoğu kez çizgiler ve renkleri bir insan şeklinde biçimlenmekte, güzel değiller çoğu kez fakat bir yaşama sevinci simgeliyorlar. Salt bir tabloda eski biçime (1956 öncesi) dönüyor. Bu serginin afişi olan yapıt "L'or de l'azur" (altın ve mavi) 1967. Burada yine kesin koyu sınırlı renkleri düz renk (sarı) bir fon üzerinde incecik çizgiler, yıldızcıklar lekeleri birleştirmekte. Küçük yontulardan parçalar birleştirerek üzerine çok az çizimle bu formlara hayat vermekte çoğu bronz dökümü, kimine eski bir patina vermiş. Bazı yontularda buluntulardan (objéts trouves) yaba, iskemle, tarla gereçleri vb. renkli boyanmış. Tümü Miró'nun evreninin bir parçası neşeli sevinçli.

Afişlerinde bu şairane fantezinin adeta fışkırdığını görüyoruz. Çoğu kendi sergilerinin afişleri - Paris Galerie Maeght, Barselona Sale Gaspar vb. Dostu mimar Josep Lluis Sert'e saygı, UNESCO. Amnesty İnternational, Barselona Futbol Kulübü için, New York Nureyev - Fonteyn Lucifer balesi Martha Graham, Merce Cunnigham Dance Comp. - John Cage - David Todur, Sigets gibi değişik yer ve konular.

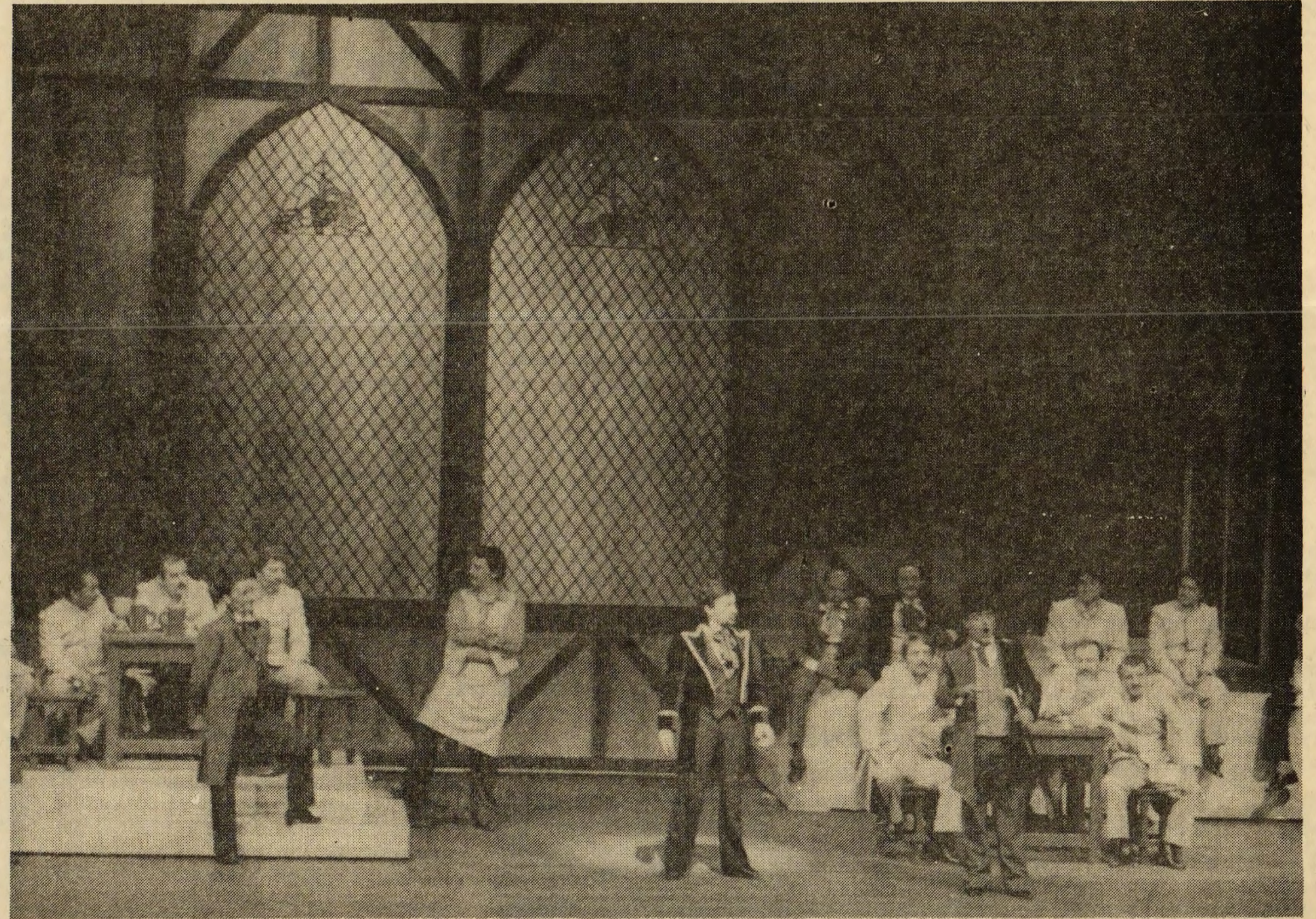
Miro çalışmaları ile gençleşiyor gücünden kaybetmiyor diye yazımıbitiriyordum,sabah gazetede ölüm haberini aldım, ne güzel ki yapıtları taptaze pırıl pırıl yaşıyorlar.

Miro

TİYATRO

Şehir Tiyatrolarında

OPERA

İstanbul devlet Opera ve Balesi-Hoffmann'ın öyküleri

Hoffmann'ın Öyküleri

HAYATİ ASILYAZICI

İstanbul Devlet Opera ve Balesi Jacques Offenbach'ın Hoffmann'ın Öyküleri'ni başarıyla sergiliyor. Böyle bir tümce ile yazıya başlamamın birçok nedeni var. Gerçekçi açılardan dikkat ve özenle izlemeye çalıştığım Hoffmann'ın Öyküleri, İstanbul Devlet Operasının yüzünü akeden bir çalışma olarak görülüyor. Çağdaş bir yorum ve anlayışla sahnelenen yapıtın bütünselliğini koruması ayrıcalık kazandırıyor. Yapımı başarılı diye nitelememin nedenlerini saymalıyım: Öncelikle Gürçil Çeliktaş'ın Hoffmann'ın Öyküleri'ni bugünkü dile çevirmesi. Hemde partisyonu bozmadan Türkçe sözcüklerin müzikle dengelenmesi olumlu bir davranış Çeviri operalarda göremediğimiz bir özen bu. Çeliktaş, yapıtın kimi yerlerinde değişiklik yapmış, "Giulitta" ile "Antonia"nın yerdeğiştirmesigibi. "Giulietta"nın Hoffmann'ı terketikten sonra canına kıyması, yapıtın akışına daha uygun düşmüş. "Antonia'nın annesini 'hayal'olmaktan çıkarmış, sahneye getirmişti. Yazarı ve bestecisi ölmüş bir yapıtta değişiklikler yapılabilir. Yeni bir yorumla bu davranış daha bir önem kazanır. Program dergisinde Hoffmann'ı ve yapıtını iyi anladığını belirten yazıda Gürçil Çeliktaş, Hoffmann'ın Öyküleri'ndeki ses dağılımını açıklıyor, yaptığı değişikliklere yeni sav katıyor. 'Olimpia-Antonia-Giulietta ve Stella'rollerininOffenbach aynı kadın sanatçı tarafından oynanmasını istemişti. Oldukça güç, giderek olası olmayan bir istek olduğu söylenebilir. Gürçil Çeliktaş, bu rollerin dağılımını iyi ve yerinde seçimle, gerçekleştirmişti. İstanbul Devlet Operası sanatçılarının ses yeteneklerine göre, bu rollerin dağılımını Devlet Opera ve Bale orkestrası 'disiplin' altına alındığında başarı düzeyi yükseliyor. Karmen Moral, bu orkestra ile en iyi yorumunu sağlıyor. Son yıllarda koro inişli çıkışlıydı, beklenen düzeyi bir türlü tutturamıyordu. Çekoslovakyalı konuk yönetmen Petr Jonas, işinin yetkin sanatçısıydı ve Offenbach'ın "Hoffmann'ın Öyküleri"nde İstanbulDevlet OperaKorosu'üstün bir düzey tutturuyordu. Oyunculara gelince: 'Antonia'da soprano Ruhsar Yedier, ses rengi iyi bir sanatçı. Aşamasını sürdüreceğe benzer, daha çok çalışmalı. 'Olympia'da Payam Koryak da iyi bir ses. Daha çok soluklanması gerek. Genç sanatçı olumlu bir izlenim bıraktı. "Giulietta"da Işın Güyer, umulanı vermedi, daha iyi olabilirdi. 'Hoffmann'daki Cemalettin Kurugülle için de aynı şeyler söylenebilir. Rolünü ses ve oyunculuk açısından yerine oturtamamış ancak belli düzeyin de altına inmiyordu. Mesut İktu bariton rolleri gerektiren "Coppelius' ve Mirakl'da gerçekten de başarılıydı. Ses tekniği ve karakter rolleri için gereken kompozisyonları ustalıklı çizdi. Onbir yıl önce bas Mustafa İktu'nun oynadığı rolü oynaması ayrı bir özelliği oldu denebilir. 'Dapertutto'da sesi ve yorumuyla bariton Mete Uğur, yapıtın başarı düzeyinde önemli katkıda bulunuyor.İlhami Uyanık bizde opera - buffo'nun vazgeçilmez sanatçısı olduğunu bu kez de Hoffmann'ın Öyküleri'nde kanıtladı. Yine 'Lindorf'de Suat Arıkan, ön plana geçen sanatçılardan biri oldu. Hoffmann'ın Öyküleri, tümüyle uyumlu, takım oyunculuğuyla başarılı oynanıyor. Operanın başarısına koreografisiyle katkıda bulunan Aysun Aslan'ı da anmak isterim. Bu arada giysilerde kullandığı renklerle eleştirilen dekor sanatçısı Osman Şengezer'i genelde olumlu bulduğumu söylemeliyim. Şengezer'in özelliği, araştırıcı ve yaratıcı olmasıdır. Bilinen klasik opera dekor ve giysile-

da iyi gerçekleştirmişti. Rollerin dağılımı, orkestra ve koronun uyumu güzeldi. Karmen Moral, orkestrayı başarıyla yönetti. İstanbul

rinden olabildiğince uzaklaşmak istediğini bildiğim için Hoffmann'ın Öyküleri'nde yaptığı çalışmaları beğendiğimi söylemeliyim.

uzayan fetret dönemi

Nereye kadar kaynatılacak bu "cadı kazanı"? Bir insanı "korumak" için, onun "kitap okumadığından" dem vuran ve kendisiyle birlikte o insanı da karikatürize eden zihniyet, nereye kadar sürdürecek "kültürümüz ve sanatımız" üzerindeki bu kindar egemenliğini? Nereye kadar Sayın Zobu ve niçin?

ORHAN ALKAYA

İstanbul Belediyesi Şehir Tiyatroları'nda, 17 Aralık 1980'de başlayan sanatçı tasfiyesi eski bir tiyatrocunun köhnemiş 'kin'inin tek akımlı şiddetiyle sürüyor. Aralık'83'te görevlerine son verilen yedi sanatçı ile birlikte, kırk bir sanatçıya ulaştı tasfiye boyutu...

Acıdır. Evet, en fazla acıdır... Odenekli bir sanat kurumu, kendi bağrından yetişen ve çoğu en yetkin ürünlerini vermekte olan sanatçılarını alaşağı etmekte ve bunu yaparken de, "sorgusuz sualsizliğe'arkasını yaslamaktadır. Kadim zamanlardan beri izi sürülen bu köhne kin, Darülbedayî/Güzellikler evi adıyla kurulan Şehir Tiyatroları'nı, Darülmezmûm /çirkin evi haline dönüştürmeye ahdetmiş bir 'karanlıklar özleyicisi'dir. Aşağılık kompleksleriyle beslenen bu köhne kin tiyatrodaki küçük bir grubun elinde, oldukça tehlikeli boyutlara ulaşmış durumdadır bugün. Genel yönetmen ve bir grup el etek öpücü-yanıltıcı-küçük adam, ülkemizin bu saygın sanat kurumunu kamuoyu önünde paçavraya çevirip durmaktadırlar. Üstelik, "demokrasi"-ye geçildiği ilan edilen bir dönemde bile, ehliyetsiz sürücülüklerinin olanca kösnüllüğüyle, direksiyon sallayıp durmaktadırlar...

Nereye kadar? Daha ne kadar?..

Kendisini "müfettiş" sanıyla niteleyen Vasfi Rıza Zobu, 'Bu kuruma başka maksatla gelmiş olanlar, sabıkası olanlar uzaklaştırılacaktır. fetvasıyla "Bismillah" demişti görevine (30 Kasım 1980/Milliyet Aktüalite). Ardından, İBŞT Genel Sanat Yönetmeni ve on altı yönetmen ve oyuncunun tasfiyesiyle "amentü"sü okundu yeni dönemin. Her ne kadar, görevlerine son verilen sanatçıların hiçbiri "sabıkalı" değildiyse de, "81 kışı, on sekiz sanatçının daha tasfiye edilmesiyle, Vasfi Rıza'nın "müfettiş"likten "Genel Sanat Yönetmenliği"ne terfisine sahne oldu. Artık her şey yoluna girmiş olmalıydı Zobu ve "çevresi" için... Ama ne gezer!

Zobu, tasfiyeleri izleyen yeni sezonda ilk demecini Zeynep Oral'a veriyor ve "bütün sanatkârlara çağdışı müdahalelerde bulunuyorum" diyerek, pek de güldürmeyen bir ironi düzeyini tutturuyordu. (27 Aralık 1981 Milliyet Aktüalite.)

10-16 Ekim '83 tarihli **Nokta** dergisinde kendisiyle yapılan bir konuşmada da, Zobu, "Muhtemel tasfiyeler"le ilgili soru soran Şule Büyükçizmeci'ye, "Allah bana kuvvet verse de yapsam, deli miyim ben, yapamayacağım şeyi söyleyeyim?" yanıtını veriyordu. Ama Allah, Zobu'ya beklediği "kuvvet"i vermiş olmalıydı ki, '83 Aralık'ı, Şehir Tiyatroları'ndan tasfiye edilen yedi oyuncuyu daha kaydediyordu, 1914'ten beri yazılan "batınî" tiyatro tarihine.

Sözün burasında, bu "batınî" tiyatro tarihinin ilginç bir belgesine göz atmakta yarar var. Modern Türk Tiyatrosu'nun kurucusu, Muhsin Ertuğrul Hoca, 1964 yılında, Darülbedayi'nin kurucusu Cemil Paşa'ya simgesel bir mektup yazıyor ve şöyle diyordu: "**Ormanlarımızda niçin iri gövdeli ağaçlara rastlayamıyoruz? Toplumumuzda niçin yüksek kültürlü kişileri yerlerinde bırakmıyoruz? Çünkü ormanı şahsına tarla yapmak için, ulu ağaçları kesip kavuran zihniyet üstün kişilerimizi de baltalayıp alaşağı etmekle aşağılık duygusunu besliyor.**" (Akt.Ö.Nutku)

Eski bir tiyatrocu ve mutlaka iyi bir oyuncudur Vasfi Rıza Zobu. Gönlüm 80 yaşını geçtiği şu zamanlarda, onu övmek isterdi. Yeis! Şehir Tiyatroları tarihinin bazı ara dönemlerinde yönetime getirilip, "ben babamdan bunu gördümcülüğü"yle sergilediği çaresizliği de göz ardı ederek ona saygı sunmak isterdim. Yeis! Son üç yıl, "Saygın tiyatrocu" koltuğunda oturma şansını iyiden iyiye silip süpürdü Zobu'nun. Gene, yeis! İhbârat dışında her şey yakışabilirdi Sayın Zobu'ya.

Evet, yedi sanatçı daha tasfiye edildi Şehir Tiyatroları'ndan. Bu "bitmeyen kin" nereye kadar sürecek, bilinmez. Zobu, "yanıltıcı"larını evlatları sanma yanılgısını daha ne kadar sürdürecek, bilinmez. Tiyatro yöneticiliğinin inzibatî bir vak'a olmadığına ne zaman vakıf olacak Sultan Hâmid tâbasından sayın Vasfi Rıza Zobu, bilinmez... Kulak gazeteleri yeni tasfiyelerden söz edip duruyor. Vasfi Rıza'nın, son yöneticiliğinin üçüncü yılına da "Ormanda tarla açma" merakıyla girdiği göz önünde tutulursa, "mazallah" olmayacak şey de değil. Ama nereye kadar?

Nereye kadar kaynatılacak bu "cadı kazanı"? Bir insanı "korumak" için, onun "kitap okumadığından" dem vuran ve kendisiyle birlikte o insanı da karikatürize eden zihniyet, nereye kadar sürdürecek "kültürümüz ve sanatımız" üzerindeki bu kindar egemenliğini? Nereye kadar Sayın Zobu ve niçin?...

"Yelken" dergisinin toplantısı. (Soldan Sağa) Metin Sözen, Eray Canberk, Şükran Kurdakul, Afşar Timuçin, Gürol Sözen.

"Yelken" dergisinin 25. yılı

1958 yılında Rüknettin Resuloğlu'nun kurduğu "Yelken" edebiyat dergisi 1970'li yıllara kadar yayımını sürdürmüştü. Derginin ilk kuruluşunda Sabahattin Eyüboğlu ve Bedri Rahmi'nin de katkıları olmuştu. Daha sonra derginin yönetimini Şükran Kurdakul üstlenmişti. Özellikle 1960-1965 yılları arasında "Yelken" dergisi genç kuşak sanatçılarının yetişmesinde önemli bir yer tuttu. "Yelken" dergisine emeği geçenler, bu dergide adlarını duyuran sanatçılar geçtiğimiz hafta "Çatı"da toplanarak "Yelken" dergisinin 25. yılını kutladılar. Toplantıya katılan "Yelken" sanatçıları şunlardı: Şükran Kurdakul, Metin Sözen, Afşar Timuçin, Ömür Candaş, Uğur Önal, Erol Balkır, Gürol Sözen, Nurer Uğurlu, Egemen Berköz, İlker Kesebir, Sennur Sezer (Özyalçıner), Adnan Özyalçıner, Eray Canberk, Gültekin Çizgen, Aydın Hatipoğlu, Bülent Habora, Aynur Sezer... "Yelkenciler" artık aramızda bulunmayan kurucuları Rüknettin Resuloğlu'nun ve yazar arkadaşları Mübeccel İzmirli'yi, Günay Akarsu'yu, Vedat Üretürk'ü, Ergin Günce'yi de andılar. "Yelken" dergisinde adını duyurmuşlar arasında Refik Durbaş, Ataol Behramoğlu, Süreyya Berfe, Oben Güney, Ersin Alok, Yavuz Ergün, Güven Turan, Gürkal Aylan, Melisa Erdönmez, Coşkun Zengin, Ayşegül Günkut, Ergun Melin, Turgay Gönenç, Saadet Timur gibi sanatçılar bulunduğunu da anımsamak gerekiyor.

ANAP ya da Özal'ın sözcükleri

MAHİR ÜNLÜ

Uygar toplumlar, gerçek aydınlar, her şeyden önce anadillerine özen gösterir; onu en yetkin biçimde kullanmayı isterler. Siyasal partilerin ve onun sözcülerinin de bu özeni göstermeleri kaçınılmaz olmalıdır. Ne yazık ki bizim toplumumuzda en çok gözardı edilen, nasıl olsa meramımızı anlatıyoruz; halka en kolay böyle anlatılır diye savsaklanan konu da bu oluyor.

22 Aralık'ta, televizyonda, Anavatan Partisi'nin izlencesi üzerinde görüşlerini açıklayan sayın sözcü, dilin kendi doğal "seyrine" bırakıldığını söyleyerek işi kolayına bağladı.

Anavatan Partisi'nin ya da Başbakan Sayın Turgut Özal'ın parti izlencesiyle ilgili konuşmalarında, dil özelliklerini televizyondan dinlediğim ve gazetelerdeki özet bölümlerden çıkardığım kadarıyla çözümlemeye çalıştım:

Sayın Özal'ın kullandığı sözcüklerin çoğunluğunu yabancı kökenli sözcükler oluşturuyor. Bu sözcüklerin çoğunun Türkçeleri de, Dil Devrimi'ne karşı olanlar dışındaki her kesimde kullanılıyor. Türkçe karşılığı olup de izlencede yalnız yabancı kökenlisi yeğlenen sözcüklerden kimisi şunlar: **Acilen, beyanname, detay, defa, hürriyet, hakikaten, hamle, hedef, imkân, ithalat, ihracat, ihtiyaç, itimat, idame, inkılap, ilmî, ilave, ideal, istikamet, idrak, idare, inayet, kanaat, kayıp, kontrol, kalite, kuvvet, mahalli, müessiriyet, muafiyet, müsamaha, medeni, mütalea, mesele, muvacehe, mücadele, mânâ, modern, milli, müspet, muhafazakâr, muhteva, mutaassıp, müessese, nispet, nizam, problem, program, sıhhatli, sosyal, sebep, seviye, şart, şuur, şekil, tabii, tanzim, tamim, tatminkâr, teferruat, tedricen, tesis, tecrübe, teminat, tenkit, tedbir, takipçi, tespit, tasarruf, telâkki, teksif, tebliğ, tabir, teşvik, temenni, tevfik, unsur...**

Bunlar arasında bugün çok yaygınlaşan **Yönetim** sözcüğü yerine **idare; sorun** sözcüğü yerine **mesele** ya da **problem**, sayın Özal'ın ısrarla yeğlediği sözcükler oluyor. Artık bunu onun alışkanlığına mı, yoksa kendine özgü dil anlayışına mı vermeli? Kestirmesi güç.

Sayın Başbakan'ın izlencesinde, yakın yıllara değin yabancı eşanlamlılarını kullandığımız, bugün oldukça yaygınlaşan Türkçe sözcükler de var: **Altyapı, açıklama, birikim, bunalım, boyut, başarı, belirtme, çözüm, çıkar, etkin, dağılım, düzenleme, güvenlik, görev, genel, gelir, kapsama, konuşmacı, konu, öncelikli, önemli, sorumluluk, süre, sınır, tarımsal, uygulama, üye, ürün, üretim, yarar, yüce, yöre, yönelik, yatırım, yeterli, yaklaşım...** bunlar arasında yer alıyor ve biz güzel Türkçemizi sevenlere, Dil Devrimi'ne yürekten bağlananlara kıvanç veriyor.

İzlencedeki sözcükler arasında biri ötekinin yerine kullanılan, ancak yeğlenmeyen eşanlamlılar da var; bunlar da: **alaka-ilgi, muhterem-sayın, kıymetli-değerli, icabeder-gerekir, lâzım-gerek, mesut-mutlu, mazhar olmak-erişmek, heyet-kurul, hakiki-gerçek, şahsıma-bana, düstur-ilke, münasebet-ilişki, hal-durum, temin-sağlama, kuvvet-güç, memleket-ülke, anane-gelenek, teşekkül-oluşma, vasıta-araç** gibi sözcükler.

ANAP'ın dil konusundaki anlayışına göre bu sözcüklerin Türkçelerini yeğlemek, dilin doğal "seyrine" kalmış olsa gerek. Hangisi söylenirse söylensin; serbest ekonomi örneği, isteyen istediğini, isteyen her ikisini de kullanabilir: Bırakınız yapsınlar, bırakınız geçsinler... Osmanlıca olsa, Arapça, Farsça, Frenkçe olsa ne çıkar!... Ardından Atatürk çizgisinde... Atatürk ilke ve inkılâpları... Sonra yeniden: İnşallah... İnayet ve tevfik Cenabıhak'tan...

İzlencedeki dil özelliklerini araştırırken şu çelişki üzerinde de durmak istiyorum:

Sayın Özal konuşmasının bir tümcesinde "**tarımsal**" sözcüğünü kullanıyor. Biz bunu, ziraat sözcüğünü ve **-î** ekini kullanmadığı için iki kez alkışlıyoruz. Ne var ki başka sözcüklerde eskimiş deyişler yeğleniyor: Tarihî, ilmî, dinî... ve biz üzülüyoruz.

İzlencede yer alan kimi sözcük öbekleri de sayın Başbakan'ın alışılmış söz ve deyimleri kullanmayı uygun ve yararlı gördüğünü vurguluyor: **İtimadına mazhar olma, birlik ve beraberlik, tesis ve idame, örf ve anane, vergi muafiyeti, muhterem milletvekilleri, netice itibariyle, esas itibariyle, evvel emrinde...**

Sayın Başbakanımızın ilginç sözlerinden biri üzerinde de durmadan geçemeyeceğim. Bir bakıma bu bize umut da veriyor: Hükümetimiz milliyetçi, muhafazakâr, sosyal adaletçi, rekabete dayalı serbest piyasa ekonomisini esas alan bir hükümettir. Muhafazakârlık anlayışımız milli, manevi, ahlaki değerlerimize, kültürümüze, tarihimize, örf, adet ve geleneklerimize bağlılığımızın ifadesidir. İyi olanın güzel olanın, kıymetli olanın muhafazasıdır. Asla tutucu, mutaassıp ve yeniliklere kapalı değiliz."

ŞAÇININ TELLERİNE GÖNLÜMÜ TAKTI FELEK!...

Sayın Özal, "tutucu" sözcüğünü "gerici" yerine kullanmış olsa gerek: "tutucu" "muhafazakâr"ın (Osmanlıca) eşanlamlısıdır; tutucu olduklarını, gerici olmadıklarını belirtmek istiyorlar.

İyi, güzel, değerli olan korunacaksa Sayın Özal'ın eskimiş yabancı sözcükler yerine, bugün yazar ve aydınlarımızın, sanat adamlarımızın yeğledikleri Türkçe sözcükleri seçmesi gerekir. Dil konusunda "yeniliklere kapalı olmamak"sa, Atatürk'ün Dil Devrimi'ni gerçekleştirmekse bu anlama gelir.

YAYIN

Frederic Joliot-Curie (Picasso, 1959)

Hep aranızda olacağım

ÖZDEMİR İNCE

Söylemekten ve yazmaktan utanmıyorum: Ben bu kitabı okurken ağladım. Onurlu bir insanın, onurlu bir barışsever bilimadamının yaşam öyküsü insanı mutluluktan ağlatır. Çünkü O, imzasını, örneğin, Hidrojen bombasının altına atabilirdi, ama "Stockholm Çağrısı"nın altını imzaladı. Frédéric Joliot-Curie... Marie ve Pierre Curie'nin damadı ve İréne'nin eşi. Yüzyılımızın en büyük fizikçilerinden biri. Bilimadamının topluma karşı sorumluluğunun, yurtseverlik ve barışın simgesi; İkinci Dünya Savaşında Fransa Ulusal Direniş Cephesi'nin Başkanı; Dünya Bilim İşçileri Federasyonu'nun ve Dünya Barış Konseyi'nin kurucusu ve Genel Başkanı.

Çok değerli bilim adamı Güney Gönenç'in yazar kaleminin ürünü olan bu kitapta Joliot-Curie'nin radyoaktiflikten atom reaktörüne uzanan buluşları sergileniyor; bu amaçla atomun yapısı, elektron, proton, nötron, pozitron, yapay radyoaktiflik, çekirdek bölünmesi, atom enerjisi konuları kolayca izlenebilecek bir biçimde ve kısaca açıklanıyor; Joliot-Curie'nin Ulusal Direniş Cephesi Başkanı olarak Nazilere karşı yürüttüğü yiğit savaşı, Barış Hareketi'nin kuruluş ve gelişmesindeki unutulmaz etkinliklerini, çağımıza ışık tutan görüşlerini, onurlu ve örnek yaşamını (Hitler'den Truman'a, radyumdan atom bombasına uzanan) tarihsel perspektifi içinde izliyoruz.

Ne İréne, ne de Frédéric Joliot-Curie (çok, çok büyük olmalarına karşın) yalnızca birer fizikçiydiler, ikisinin de şiire karşı büyük bir düşkünlükleri vardı, Hugo, Béranger, Kipling ve Heine okurlardı. Frédéricin ilgi alanlarından biri de müzikti. Piyanosunun başından kalkmadan saatlerce çaldığı olurdu. En sevdiği besteciler Bach, Beethoven, Mozart ve Mahler'di. Öte yandan lise döneminde, okuduğu Lakanal Lisesi'nin futbul takımının en başarılı oyuncularından biriydi.

Bilimadamı, sadece sayılar, varsayımlar, kuramlarla uğraşan, fildişi kulesinde yaşayan, belli bir mekâna ve kendi içine kapatılmış bir yaratık değildir. Bilimadamı üzerinde çalıştığı ve bulguladığı (bulgulayacağı) bilimsel sonuçların pratikteki kullanımlarını da hesaba katmak zorundadır. Belki, gerektiğinde, bulabileceği bir sonucu, insanlığın geleceği üzerinde kötü etkiler yapması olasılığı varsa bulgulamayacaktır. Bu tipik ve trajik bir ethik sorunudur. Bilimadamı attığı her adımda insanlığın yarınından sorumlu olduğunu unutmayacaktır, unutmamalıdır Bilimadamlığı basit bir konum değil, çok önemli bir felsefi olaydır aynı zamanda. Sanat için sanat nasıl mümkün değilse, bilim için bilim de mümkün değildir. Sanat için sanat anlayışı nasıl kurulu ve egemen düzenin boyunduruğuna girmek için boynunu uzatırsa, bilim için bilim de politik, bilimsel, teknik ve pratik alanda aynı kesimin tasması için boynunu uzatmış olur. Bir yazar, bir sanatçı yaptığı işin toplumsallığını nasıl unutmamak zorundaysa, bilim adamı da aynı zorunluluğu duymak, bilimin toplumsallık niteliğini hiçbir zaman unutmamak zorundadır. Böyle bir bilimadamı,ömrünü kütüphanesinde, laboratuvarında geçen çalışmalarla sınırlandırmaz, **bir insan gibi** sokakta yaşamasını bilir; her toplumsal ve politik olayı algılayan, sezen ve anlayan duyargaları, antenleri vardır. Ama onlara, "Haydi laboratuvarlarınıza.kütüphanelerinize!" derler, "bilimin bilim için olduğu kutsallık ilkesini unutmayın! siz bulup bize verin ve gerisine karışmayın! Buyurun size laboratuvarlar, asistanlar ordusu, bol para, akademi üyelikleri, madalyalar ve Nobel Ödülleri... Ama siz, kentlerin ülkelerin ve açık havanın işlerine karışmayın!" Böyle derler bilimadamlarına Bazıları yutar bunu. Böylece bilimin toplumsal niteliğini unuttukları için bilimadamı değil, bilimbeygiri olurlar.

Frédéric Joliot-Curie, bu bağlamda, tam bir bilimadamı örneğidir:

(Yakın arkadaşı ve dostu Pierre Biquard'a sorduğu çok olmuştur:

"Benim işim mi bu, tüm bu konuşmaları hazırlamak, kongrelere katılmak... Ben şimdi laboratuvarımda beni bekleyen öğrencilerimin yanında, araştırmalarımın başında olmalı değil miydim?"

Ve her seferinde hemen eklemiştir:

"Ama, eğer bilimi huzur içinde yürütebilmeyi istiyorsam, eğer gençlerin yarın en iyi koşullarda yetişip çalışmasını istiyorsam, bilimin öncülüğünü kabul eden, savaşın yalnızca olanaksız değil düşünülemez olduğu bir toplumu kurmak kesinlikle gerekiyor. Bu görevi, bu sorumluluğu kimseye bırakamam. Kısacası, benim uğrunda savaş verdiğim şey bilimdir.") (s.184-185)

Yıl 1958. Cezayir'de kimi Fransız komutanları Cezayir'e bağımsızlık tanınması olanağına karşı ayaklanarak faşist darbe girişiminde bulunmuşlar, buna karşılık De Gaulle çekildiği köşesinden çıkıp aşırı yetkilerle donatılmış bir başkanlık sisteminin kabul edilmesini istemiştir. Paris caddeleri bütün ilericilerin protesto gösterileriyle, yürüyüşleriyle sarsılmaktadır. Joliot-Curie bu yürüyüş-

Frédéric ve Iréne Joliot-Curie

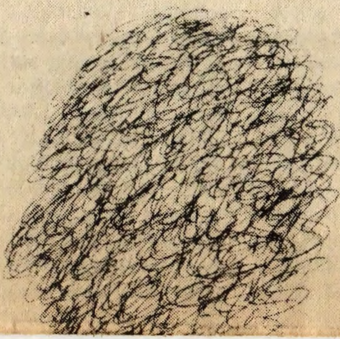

18 Ağustos 1958 Paris

"Bencileyin düşünenler izimden yürüyeceklerse eğer, ben hep aranızda olacağım. O zaman ölüm nedir ki!"

Joliot Curie

Amerikalı Tolstoy

Ayvazovsky

KISA KISA

Hazırlayan: Selim Bulut

SAVAŞ HAZIRLIĞI
Nikiforos Vrettakos
Türkçesi: A. Kadir-Panayot Abacı

YAZKO-Yayınları- '83
94-s -200 TL

Günümüz Yunan şiirinin önde gelen ozanlarından olan Vrettakos, hemen hemen tüm dünya dillerine çevrilmiştir. ASLA uluslararası bir kaç kez de ulusal ödül alan ozanın ana temaları barış, özgürlük, eşitlik kardeşliktir.

"Eller aşınmış, çarpık çurpuk ama canlı.
Onlar için tek çiçek gündelik.
Madeni avuçlar, avuçlar kömürü.
Pençeler bir şahin gibi ekmeği.
Ama aldıkları gündelik.
ne görmelerine, ne duymalarına, ne sevinmelerine,
ne düşünmelerine yeterli."

EUGENIE GRANDET

Türkçesi: Erdoğan Alkan
YAZKO Yayınları- '83
236 s.-325 TL.

Eugenie Grandet, 19. yy'ın en ünlü romancılarından olan Balzac'ın baş yapıtıdır. Roman kahramanlarından Grandet baba altınla doyan, altınla ısınan bir cimridir. Onun için yaşamın tek amacı vardır: Altın yığmak. Kızı Eugenie, yakışıklı-kibar kuzenini tanıyana, genç kızlık duyguları uyanana, gelişen olaylar içinde babasının ruh dünyasını yakından görene kadar; annesi gibi yarı köle, taşralı bir kızdır. Bundan sonra gençlik ve saflıktan gelen bir dirençle olaylar içinde yer alır, etkili olur. Karşılıksız kalan çiçek açmayan aşkını içine gömer.

POLONYA'DAN KADINLAR

Muhteşem Sünter
YAZKO Yayınları -'83
80 s. -175 TL.

Alman nazilerinin toplama kamplarında, gaz odalarında, fırınlarında savunmasız kadınların öyküleri.
Savaş sonrası İstanbul otellerinde, genelevlerindeki Polonya'lı kadınların hüzünleri, umutları, anıları.
Bu öykülerden çıkan dizeler:
Sunuda Muhteşem Sünter şunu belirtiyor: ***"Biz burada kadınların kamp öykülerini, İstanbul anılarını yansıtmaya çalışmadık. Dinlerine ve tarihlerine düşkün Polonyalı kadınları savaşın ne hale getirdiğini anlatmaya çalıştık. Ereğimiz olaylar karşısında şiiri aramak oldu."***

"Ben Oliwa'lı Bozema
Her şey belirgin bir geçmişte kaldı
Umutların bittiği yerde başlayan geçmişte
kimse kimseyi tanımıyor bu yerde
Giysilerimizi aldılar
Taçyaprakları soyulmuş güller gibiyiz
Utanmak eski bir keljmedir-yersiz-
Gözlerimizi kimbilir nerede unuttuk
Bakmak araştıran bir duygudur
Anımsayan var mı dersiniz
Erkekli kadınlı cam gözlüyüz

BEHZAT AY

Amerikalı Tolstoy'u bitirdikten sonra, kitaplığımda bulunan S. Birsel'in kitaplarını saydım. Tam bir düzine. Ve ben bunların tümünü de son iki yıl içinde okumuşum. İki ayda bir, bir yazarın bir kitabının okunması kuşkusuz küçümsenemez... Demek ki o yazar kendini okutabiliyor sonucuna varılır.

S. Birsel, yirmi denemesini, otuz dört kitap sayfası tutan (neredeyse küçük bir kitap) ''Amerikalı Tolstoy'' denemesinin adıyla bir kitapta toplamış. Denemelerin tümü de kendilerini ilgiyle okutuyor.

Kitaba giren ilk deneme ''Sonbahar Oyunları'' yazarın ağaç sevgisini yansıtıyor. Bu deneme şöyle bitiyor: ''Kadıköy'den Bostancı'ya akar, ya da Taksim'den Şişli'ye ayak ayak yürürseniz dikkatli olun. Bir ağacın altında kıpırdamadan duran bir gölge varsa o, belki benim.'' (s.14)

''İstanbul Sokakları'' denemesinde İstanbul sokaklarını arşınlarken, Sait Faik'le karşılaşırız. (Ve de hemen Nazım'ın ''Saman Sarısı''ndan şu bölümü anımsarız: **''İstanbul'da Kadıköy'de Kalamış'ta Balıkçı'nın meyhanesine girdim ve Sait Faik'le tatlı tatlı konuşuyorduk ben hapisten çıkalı bir ay olmuştu onun karaciğeri sancılar içindeydi ve dünya güzeldi'').** Şöyle yazıyor Birsel: ''Diyeceğim, Sait İstanbul'u penceresinden bakarak değil, içinde yaşayarak, onunla yüreğini delik deşik ederek yazmıştır:

— Sizi göreceğim, içimde bir şey koşacak. Siz, görmeden geçeceksiniz. Ben kederle sevinci duyup dalacağım istediğim aleme. Dünyayı yeniden kederlerle kuracağım. Sonra çarşılardan çarşılara, insan sesleri, arasında, her şeyi sizinle kurulmuş bir şehirde dolaşacağım.'' (s.21)

İlginç bulduğum ''Tızmantırıl Bir İt''de Çehov, Gorki ve Tolstoy'un biribirlerini nasıl sevgiyle okuduklarını, sevdiklerini sergiledikten sonra, yazar kıskançlığa getirir sözü ve şöyle yazar: ''Edebiyat piyasası değerler kargaşasından kurtulmadığı, daha uzun yıllar da kurtulamayacağı için kimseler sapı samandan ayırmayı aklına düşürmez.'' (s.42-43)

''Ben Ve Ben''de, kendisini, dinlenme, çalışma anlarını betimler. Hem de, ''...dünyanın en güç işi, insanın kendi üzerine gözlemde bulunmasıdır.'' (s.70) demesine karşın..Birsel, bu denemesinin bir yerinde şöyle söyler: ''Kış aylarında sığınağım Bostancı vapur iskelesindeki ecişbücüş kahvedir.'' (s.69) Raslantıya bakın ki, bu denemeleri, ben de bu kahvede okudum. Ama, şimdilerde, kahve o kahve değil. Onarılmış. Güzel bir yer olmuş. Dingin dingin oturuluyor, erinç içinde okunup yazılıyor. Birsel biliyor mu? bilemem ama, kimseler duymasın, oturulup okunacak, yazılacak, dinlenilecek bu yeri...

''İngiliz Casusu Lawrence''de, Lawrence'in acı sonunu anlatırken, Lawrence'in bir dostuna yazdığı mektuptan şu tümceleri alıntılamış: ''Herkesten koptum. Uykum her zamankinden az. Çünkü gecenin sessizliği beni düşünmeye zorluyor. Sadece sabahları bir şeyler tıkınabiliyorum. Her türlü beden çalışmasına, işe ve eğlenceye arka döndüm. İyisinden bunaldığımı, aklımı yitirmek üzere olduğumu sezinlediğimde motosikletimi alıyor, delibozuk yollarda son hızla, saatlerce sürüyorum. Sinirlerim yorgun mu yorgun...'' (s.79).

''Amerikalı Tolstoy''da curnalcıları sergiliyor, Birsel. Bu uzun denemesini biraz daha genişleterek, yalınız başına bir kitap olarak yayımlayabilirdi diye düşündüm. Belli ki elinde geniş kaynaklar var. Deneme de epey uzun. Üstelik ilginç mi ilginç! Bunun için de yalnız başına kitaplaştırılması güç olmayacağı gibi, boşa emek harcama da olmaz. Olmaz, çünkü 'ibret' vericidir. Ölülerin bile nasıl curnal edildiklerini, curnal edenlerin de curnal edildiklerini okuyoruz. Ortalıkta ''Haymana beygiri gibi fırıl fırıl dönen'' bir Fehim Paşa'nın kepazelikleri, insanı şaşalatıyor. Kendi sevgilisi Margarethe, Japon Rıza'larla kırıştırırken, o, karısı güzelce olanları bir curnalle eşlerinden ayırttırabiliyor. Bu yüzden de Eşref'in diline düşüyor: (s.151)

''Güzelse zevcesi, sürgün olur bir gün anın zevci.
Karıyı zapteder sonra Fehim Paşa ihvanı.''

Yalnız Eşref'in diline düşmekle kalmaz Fehim Paşa denen zübük: ''Alman ve İngiliz elçilerinin üstelemeleriyle Abdülhamit onu Bursa'ya sürmek zorunda kalır. Fehim Paşa Bursa'da da tekdurmaz. Orada da halka kan kusturur. AmaMeşrutiyet ilan edilir edilmez Bursa'da da barınamayacak duruma düşer. Bilecik'e doğru kaçarken de yolda, taş, sopa, kazma, kürek, hançer, bıçak, kılıç, şiş, kama, yatağan, çakı, çakmak, Tanrı ne verdiyse, halkın elinde parçalarına bölünür.'' (s.152).

Curnaller sonucu İsmail Sefa gibi yazarların İstanbul dışına sürgüne yollanışlarını (sürgün, tarihimizin süregelen oyunudur), Ahmet Mithat Efendi'ye Rus casusu denmesini (Rus casusluğu yakıştırması demek o zaman da varmış), Ali Kemal'in, Zeki Paşa'nın yaptıkları görevlere (!) (yani curnalcılıklarına) karşılık istek mektuplarını, Yusuf İzzettin Efendi'nin (kaynatasından, kaynanasından tutun da öteki şehzadelere değin curnal edilmedik tek insan bırakmaz), Ali Rıza'nın (Babası Ahmet Lütfi Paşa'yı curnal etmiş, hem de yurt hayınlığıyla suçlamış) ve başkalarının kepazeliklerini bir bir sergiliyor Birsel.

Bu uzun denemeye adın nereden geldiğini yazardan öğrenelim isterseniz:

''Puşkin bir kez de Amerikalı Tolstoy diye ünlenen bir casusun gammazlığına uğrar. 1822 yılında imzasız olarak yayımlanan **'Ovidus'** adlı şiirin Puşkin'in elinden çıktığını başkente ileten, bu Amerikalı Tolstoy'dur. (s.174)

1839'da Petersburg ile Moskova'yı dolaşan bir Fransız şöyle söyler:

— Rusların boyun eğmek ve öykünmekten başka bir şeyleri yoktur. Düşüncelerinin yönetimi, yargıları, istemleri, her şey çarındır. Rusya'da tarih, çarın tarihidir. İnsanlar ve toprak çarın maddesel, tarih de tinsel malıdır.

Ve yazarımızın alabildiğine haklı olan yargısı: ''Denebilir ki, Abdülhamit'in görüşü de bundan başkası değildir. Osmanlı İmparatorluğu içindeki her şey de Abdülhamit'in mutluluğuna göre düzene sokulmuştur.'' (S.176).

Salah Birsel, Denemeler. Yazko 1983. S. 180. 300 TL.

Türkiye'de

HASAN KIYAFET

Yapıta adını veren ''Ayvazoviski'' bilindiği gibi dünyanın en ünlü deniz ressamıdır. Altı binin üzerinde önemli resim veren sanatçı, kendisine denizi baş konu edinmiştir. Denizi konu edinmiştir derken, insandan soyutlanmış bir denizi demek istemiyoruz kuşkusuz. Dünya sanat tarihinde haklı yerini alan Ayvazovski, insanlar arasında barışın kökleşmesi için seksen yıl bıkmadan usanmadan çalışmıştır.

Ayvazovski 1817'de Kırım'ın çok uluslu Kefe kentinde doğmuştur. Genç yaşta ünü sınırları aşmış, bir çok devlete çağrılı olarak gitmiş, sergiler açmış, konferanslar vermiştir. Halen dünyanın bellibaşlı müzelerini, sanat galerilerini onun eserleri süslemektedir.

Büyük sanatçının ilgimizi çeken başka bir yanı daha var. Kanımızca sayın Tuğlacı'yı bu güzel çalışmaya iten baş neden de budur. Ayvazovski'ye deniz ressamıdır derken, ona Kara Deniz ressamı demek daha yerinde olur. Kara Denizin bitişiğinde ise Türkiye, Anadolu var. Evet sanatçının yalnız İstanbul ve Osmanlı ile ilgili ellinin üzerinde tablosu mevcuttur. Bugün bunlar yurdumuzda, özel ve devlet kolleksiyonlarındadır. Örneğin birkaçı Sabancı'lardadır... İlki 1845 olmak üzere, sekiz kez İstanbul'a gelen sanatçı, Abdülmecid, Abdülaziz ve 2. Abdülmecid tarafından nişanlarla ödüllendirilmiştir. Sanatçı bir kişiliğe sahip olan Abdülaziz, güzel sanatlara özel ilgi göstermiştir. Osmanlı devletinde ilk ressamlar yenilik yanlısı 2. Mahmut zamanında yetişmeye başlasa da, ilk resim sergileri Abdülaziz zamanında görülür. ''20 Şubat 1863 '' Sanayi-i Nefise Mektebi ''Güzel Sanatlar Okulu'' Osman Hamdi bey tarafından onun zamanında kurulmuştur. Aynı dönemde Prof. Yervant Oskan efendi de, Sanayi-i Nefise MektebininHeykel bölümünü kurmuş, 40 yıl Dahiliye Müdürü olarak Osman Hamdi beyle okulu yönetmiştir.

Onun tuvalinde canlanan, Türkiye ya da Osmanlı donanmasına ilişkin tablolardan en tanınmışlarından bazılarını anmak gerekirse: ''Sivastopol Savunması, Sinop Bombardımanı, Çeşme Deniz muharebesi, Navarin Muharebesi, Çırağan Sarayı Önünde Osmanlı Donanması, Güneşin Doğuşunda Fırtınalı Denizde Bir Osmanlı Kalyonu ve Denize Dökülmüş Yabancı Denizciler, Fırtınalı, Denizde İki Osmanlı Kalyonu, Şark Manzarası, Doğu Görünümü-Bir Kayıkta-, Mehtapta Deniz Kıyısı,Mehtapta İstanbul'un Görünüşü, İstanbul Kız Kulesinin Görünüşü, Trabzonun Denizden Görünüşü, Boğaziçi Kıyısında Kuleler, vb....''

''Sığ, yüzeysel bilgi, ırmak üzerinde ince buz tabakasına benzer, üzerinde yürümeye gelmez.'' derler. Ayvazovski'yi okuyunca, Osmanlı konusundaki bilgilerimizin bile ne kadar sığ olduğunu anladım. Abdülaziz değil mi adam, altucu boynu kalın bir pehlivan deyip geçtiğimiz kişinin sanata olan duyarlılığına ilgi duymamak elde değil. Bu Rus, bu Rum, bu Ermeni demeden iyiyi güzeli, sanatçıyı seviyor, koruyor, ödüllendiriyor. Dönem İslam dininin resim, heykel sanatına kem gözle baktığı bir dönemdir...

İnsanın kuşkusu bir konuda uç verdi mi giderek irileşiyor, alanı genişliyor. Anadolu kültürünü, uygarlığını yeterince tanımadığımızı haydi anladık diyelim. Çok değil 1960'tan bu yana yaşadıklarımız, kendi insanımızın sosyolojisini, psikolojisini de iyi bilmediğimizi ortaya koydu. Tarihimizi, İngiliz, Alman, Fransız'dan, sosyolojimizi Amerikalı'dan öğrenmeye devam ediyoruz. Oysa açlığı en güzel açların tanımladığı gibi, bir ülkenin insanlarını da en iyi o ülkenin yerli bilim adamları anlar. Anadolu uygarlığını sayın Boratav, Gökalp, Tuğlacı Amerikalı'dan, İngiliz'den çok daha iyi anlar ve anlatır.

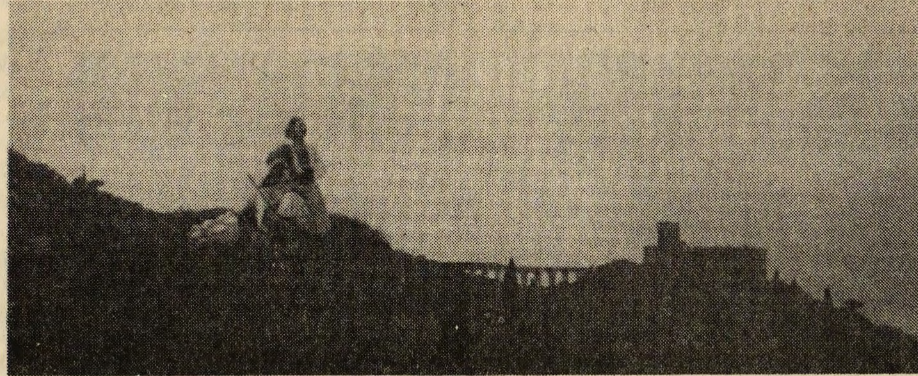
Son yıllarda yurdumuz ozan, öykücü, romancı yetiştirdi. Ya da bu konuda birçok aday adayı var. Oysa özlenen ölçüde araştırmacı, incelemeci, sosyolog, etimolog yetiştiremedi. Hiç yetiştiremedi demek istemiyoruz. Kuşkusuz bugün denen dallarda da değerli bilim adamlarımız, araştırmacılarımız var. Ama nedense bunların sayısı bir elin parmakları kadar az. Evet, bu iş güç! Soluklu çalışma, sabır, ille de özveri istiyor.

Geçen gün genç pırıl pırıl kafalı bir dostum sordu: ''Sizin Köy Enstitüleri, birçok ozan, öykücü, romancı yetiştirdi de neden aynı yoğunlukta araştırmacı, bilim adamı yetiştirmedi?'' dedi. Doğrusu yanıt vermekte güçlük çektim..

SONUC

''Ayvazovski Türkiye'de'' yapıtını tanımak ne kadar önemliyse, sayın Tuğlacı'yı tanımakta o kadar önemlidir kanısındayız. Kendileri işin gücünü seçen bir bilim adamıdır. Genç yaşta başladığı sözlük ve ansiklopedi çalışmalarını sürdürerek uzmanlaştı. Türkçeden İngilizceye, İngilizceden Türkçeye dil ve meslek sözlükleri yaptı. Hukuk, tıp, teknik sözlükleri oluşturdu. Vebster duyarlılığında, ilk ansiklopedik sözlüğü o yazdı. Türkiye Türkçesinin önemli sözlüklerinden biri olan ''Okyanus Ansiklopedik Sözlük''ü yine o hazırladı. Bu konuda devrin Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk tarafından kutlandı.

''Ayvazovski Türkiye'de'' adlı değerli yapıtından dolayı sayın Tuğlacıyı biz de kutluyor, bundan sonraki çalışmalarında başarılar diliyoruz.

''Özel kolleksiyondan'' detay, 190×120 cm. (İstanbul)

lere Sorbonne öğretmenleriyle birlikte katılır. Ama birkaç gün sonra da Henri Poincaré Enstitüsünde Atom Enerjisi Komisyonunun eğitim planının görüşüldüğü toplantılarda yerini alır ve burada, uzun tartışmalardan sonra, kendi önerdiği eğitim planını kabul ettirmeyi başarır.

''Hep Aranızda Olacağım''dan, Joliot-Curie'nin çağımıza ve insanlığa yaraşır bir bilimadamı olduğunu öğreniyoruz.

Kitabı bitirdiğim zaman, Cengiz Aytmatov'un ''Cemile''sini bitirdiğimdeki estetik zevkle ürperdiğimi hissettim.

Sağol Güney Gönenç!

Hep Aranızda Olacağım, Frédéric Joliot-Curie'nin Yaşamöyküsü, GÜNEY GÖNENÇ, Bilim ve Sanat Yayınları, 200 S. 350. TL.

Pınarları kurumuş
Renksiz- -kırmızı-

KURŞUN ASKER

Lubomir Levçev
De Yayınları -'84
Türkçesi: Fahri Erdinç-Kemal Özer
96 s.-180 TL.

Kitap Bulgarca'dan ozana danışılarak tüm yapıtları arasından seçilmiş 30 şiirden oluşmaktadır. 20'ye yakın kitabı olan Levçev'in şiirleri birçok dilde yayımlanmıştır.
1980'den bu yana Bulgar Yazarlar Birliği Başkan'ı olan Levçev Kemal Özer'in nitelemesiyle ''çağdaş bir ozan''dır.

SATRANÇ

Hazırlayan: **SERDAR ÇELİK**

1901'de Amsterdam'da doğan Euwe 1935 yılında Alekhin'le yaptığı dramatik karşılaşmayı 15.5 - 14.5 kazanarak dünya birincisi oldu. 30 maçlık karşılaşmanın son turuna gelindiğinde Euwe 15-14 ilerdeydi. Alekhin'in tüm çabaları beraberlikten fazla bir şey getiremeyince Euwe dünya birincisi ünvanını kazandı. Ama bu maçta Euwe'yi fazla önemsemeyen Alekhin iki yıl sonraki rövanş maçına çok iyi hazırlanarak çıktı ve karşılaşmayı 15.5-19.5 gibi açık farkla kazandı. Dünya birinciliğini yitiren Euwe girdiği turnuvalarda beklenen başarıyı gösteremedi. Girdiği kuvvetli turnuvalarda en iyi sonuçları 1936 Nottingam (Capablanca ve Botvinnik'in ardından üçüncü) ve 1948 Groningen (Botvinnik'in arkasından ikinci) de aldı. 1970-1978 yılları arasında FİDE (uluslararas satranç federasyonu)başkanlığı da yapan Euwe 1981'de 80 yaşında öldü.

Etkin oyunculuğu dışında matematik profesörü olan Euwe aynı zamanda usta bir satranç öğretmeni ve yazarıydı. Yazdığı kitaplar bugün bile satrancın öğrenilmesi ve ilerletilmesi açısından değerlerini korumaktadır.Açılışlarda ve oyun sonlarındaki çalışmalarıyla en ünlü satranç kuramcıları arasında sayılan Euwe yöntemsel bir oyun biçimine sahipti. Aşağıdaki oyun onun bu yönünü açık bir şekilde göstermektedir.

Euwe - Bogoljubov (1928)
vezir gambiti

1. d4	Af6	12. d×e5	Ad7	23. f5	Ve4
2. c4	e6	13. Ff4! **(a)**	Fb7	24. Vg3!	e×f5 **(e)**
3. Ac3	d5	14. Ae2	Vb8?! **(b)**	25. g×f5	Ff8
4. Fg5	Abd7	15. Ad4	g6 **(c)**	26. F×f8	K×f8
5. e3	Fe7	16. Fh6	Kc8	27.f6	h5
6. Af3	0-0	17. K×c8	V×c8	28. Vg5	Vg4+ **(f)**
7. Kc1	c6	18. f4	Ac5	29. V×g4	h×g4
8. Fd3	a6	19. g4!	A×d3	30. e6!	Şh7 **(g)**
9. c×d5	c×d5	20. V×d3	Vc4	31. e7	Ke8
10. 0-0	b5	21. Vd2	Fb4 **(d)**	32. Kc1	Şh6
11. Ae5	A×e5?!	22. Vf2	Vd3	33. Ae6!	1-0

a) Siyahın 11. hamlesisiyah karelerdeki fiilleri değişmeyi ve zayıflayan e5 karesine yüklenmeyi amaçlamaktaydı (13. F×e7 V×e7 14.f4 f6! ile). Ama beyaz bu düşünceleri boşa çıkarıyor. Siyah bu hamleyi görseydi 11... A×e5 oynamayacaktı.

b) Ne pahasına olursa olsun e5 erine saldırıyı düşünüyor. Ama 14... Vb6 15. Ad4 Kfc8 daha iyiydi.

c) 15... A×e5 16. Vh5 ile beyaz kazanır. 15... g6 yerine 16... Kfc8 ve sonra 17... Af8 oynamak daha iyiydi.

d) 21.... V×a2 22.f5! ile başlayan saldırı beyaza kazancı sağlar.

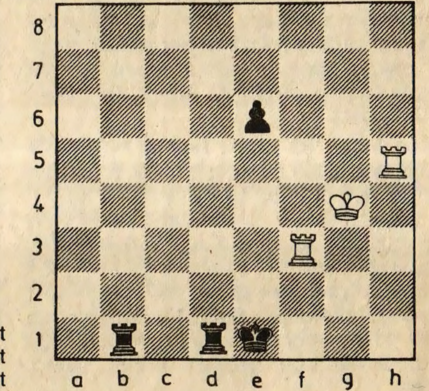
e) 24. Fc8 25. f×g5 f×g6 26. Vh4! beyaz kazanır. Veya 25.... h×g6 26. h3 ve sonra 27. Vf2 ile beyaz açık üstün.

f) 28... Şh7 29. Af5! beyaz kazanır.

g) 30... f×e6 31. A×e6 Kf7 32. Ad8 Kd7 33.f7+ beyaz kazanır.

Etüd: 6
H. Rinck
Chess Amateur 1922

Beyaz oynar, kazanır

Problem 6'nın çözümü:

Anahtar hamle 1. Vg8

1...Ka7	2.Vh7!	K×h7	3. Ka5+ mat
1...Ka6	2. Vgh6!	K×g6	3. Ka5+ mat
Ka3 2. Vh7	(veya Vg6) Şa2	3. V×b1+ mat	

Sevim Burak'ın ardından

Öykü ve oyun yazarı Sevim Burak'ı 30 Aralık 1983 günü kaybettik. Onu kaybetmenin üzüntüsünü edebiyatçı arkadaşları şöyle dile getirdi:

TOMRİS UYAR

Sevim Burak, özgün bir yazardı bir kere. Yazmaya başladığı döneme kadar başka yazarların el atmadığı konuları ve duyguları cesur bir biçimde dile getirmekten kaçınmadı. Ama bence, asıl önemi geçmiş, bitmiş bir dünyaya ait bu konuları ve duyguları son derece çağdaş kalıplar içinde vermesinden ileri geliyor.

Sevim Burak'ın kitapları, kendisi aramızda olmasa da çağdaş ve "yaşar" kalacağına inanıyorum.

MURATHAN MUNGAN

Çok üzgünüm. Kelimeleri bir araya getiremiyorum. Ne yazık ki yaşarken,hak-ettiği ilgiyi görmediği kanısındayım. Çok daha büyük alkışlara lâyıktı. Türk edebiyatı çok büyük bir devini kaybetti.

MUZAFFER UYGUNER

Sevim Burak, kişisel gerçeğin zihinde bir kimliğe kavuşmadan önceki dağınıklığa bilinçaltı dünyasının düzensiz, sistemsiz ama, çok renkli, çok gürültülü yaşamına eğilmiş düşsel çırpınışları, yüreği derinden oyan karabasanları, sayıklamaları, fantazileri ve gerçek dışı devinimlerden oluşan tabloları hikâyelerine temel yapmıştır.

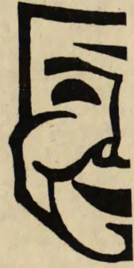
Sevim Burak'ın hikâyelerine, bir sözcük karmaşası, bir çağrışım bolluğu egemindir. Bir şey daha egemendir: Anlatılmazı anlatma çabası.

ONAT KUTLAR

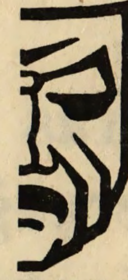
Sevim Burak, edebiyatımızın son otuz yıl içinde yerleştirdiği en özgün birkaç imzadan biri, ayrıca benim için değerli bir dosttu.

Onun her öyküsü, girift örgüsünden ötürü belki hemen yaklaşılması kolay olmayan ama birbirinden çarpıcı nitelikler taşıyan ürünlerdir.

Geçmişin ve bugünün atmosferini yoğun bir "bilinçaltı akımı" ile zenginleştirerek veren bu yazılar üzerinde bence, önümüzdeki yıllarda çok tartışılacak. Uzun bir suskunluktan sonra gittikçe daha verimli hale gelen çalışmalarının, onun-vakitsiz ölümü ile kesilişi ciddi bir kayıp oldu. Çok üzüldüm.

İnsanda Tiyatro Tiyatroda İnsan

MUSTAFA ASLAN

Yurdumuzdaki tiyatro olayı ile ilgili yapılan araştırmalar ve incelemeler, ne yazık ki çok yetersiz. Bilimsel tiyatro tarihi ile ilgili yapıtlar üç dört yapıttan öte değildir.

İşte tiyatro konusundaki bu eksiklik, Oben Güney'in geniş bir araştırma ve incelemesi olan, "İnsanda Tiyatro Tiyatroda İnsan" yapıtıyla büyük bir boşluğu doldurmaya aday durumda.

Yazar, bu oylumlu çalışmasında, ilkel insandan, günümüz insanına kadar gelişen sosyal, felsefesel ve siyasal bir gelişmeyi tüm diğer sanatsal etkinlikleri de derinlemesine bir araştırma ile ortaya çıkarmış.

İnsanın tarih öncesinden günümüze değin uğradığı, tüm düşünsel etkilenmelerin genel sıralaması belirlendikten sonra, tiyatro ile bağlantıları inceleniyor.

Oben Güney'in bu kutlanılası yapıtının bir ilginç yanı sıra, şimdiye değin tiyatro olayının Dionysos şenliklerinden doğduğu anlayışını yıkmış olmasıdır. Yazar, Mezepotamya uygarlığına ve hatta daha da öncesine dayanabileceğini kanıtlamaya çalışmış Tiyatro olayını. ("BİR BELGE; Bu mektubu aldığım gün, Suna'yı onun erkek kardeşi Bel-Etir'i Apel'i ve artistleri Borsippa'dan yanına kat, birlikte Ezida tapınağında bulunan bütün kil yazıtçılardan alabildiğin kadar al getir...") "Kimdi bu artistler? Oziris-Tammuz arasındaki bağlantıyı biliyoruz. Mısır'da Oziris adına oynanan oyunlar, yabancımız değil. (....) Sümer-Asur Mezopotamya'sında gösteriler yapan "Artist"lerin, yani **sanatçıların** varlığı kesinlik kazanmaktadır. (....)" (Sayfa 76).

Güney'in bu geniş araştırma ve inceleme yapıtı, insanın ve onun gelişimine uzanan geçitteki uğradığı düşünsel evrelerin, Totemizm'den dine ve felsefeye kadar geniş bir araştırmaya dayanıyor. Eski Doğu Uygarlıkları olan, Mezopotamya, Anadolu Mısır Hint ve Çin uygarlıklarını tüm detaylarıyla inceleyerek, bugünkü Batının o çok abartılan göksel kültürel zenginliğinin kökeninin, aslında bu Doğu uygarlıklarına dayandığını çok iyi kanıtlıyor. Yazının kapsamı içinde, yapıttan bu konuda örnekler vermeye çalışalım. Örneğin, Nuh olayı; Aslında Gılgamış'tan kaynaklanmaktadır. Gılgamış Destanı'ndaki girişte;

"Neyin varsa hepsini aldım yanıma, yaşamım
boyunca sahip olduklarımı,
Doldurun gemiye ailemi, bütün kan yakınlarımı
Dışarıdaki hayvanlar, çayırdaki öküzü,
marangozları
Hepsini gemiye yerleştirdim. (.......)
(.....) Altı gün ve altı gece
Herşeyi sildi süpürdü yel yercesu, öttü yerin
üstünde fırtına (....)
(Sayfa. 70-71)

Başka bir örnek ise, Ezop masallarına ilişkin;

"Hayvan masallarının kurucusu olarak Ezop'u tanımışlardır Eski Yunan ve Roma. Oysa Sümerolog-Arkeolog Edmund Gordon, bu hayvan masallarının Ezop'tan bin yıl önce Mezopotamya'da bulunduğunu ispatlamıştır." (Sayfa.73)

Bu örnekleri, matematikteki, coğrafyadaki ve Astronomiyle ilgili bulgularda da genişletebilirdik. Ama yazının boyutları içinde, bu kadar örneğin yeterli olacağı kanısındayım.

Yazar daha sonra, Eski Batı Uygarlıklarını araştırma ve incelemeye devam ediyor. Eski Yunan Uygarlığını incelerken o dönemin, Tanıma Bilimini, Doğu Bilimini, Devlet ve Sanat Üstüne Bilimi ve Özgürlük olayını geniş bir araştırma ile inceliyor. Daha sonra Eski Yunan Tiyatrosu'nun incelenmesine geçiyor yapıt. Bu incelemelerin de, Tragedya yazarı Aischlos'un Yunan düşünce ortamını getirdiği etkiyi çok iyi ortaya çıkarmış. Aynı yöntemi Sofokles için de sürdürmüş. Buripides'i de bu ikilinin arkasından tüm yapıtlarını (tabi elde olanları) incelemiş yazar.

Güney'in bu ilginç yapıtının en önemli özelliği, araştırma ve incelemesini salt tiyatro olgusu içinde tutmayıp, düşünsel akınları da incelemiş olmasıdır. Sofist düşünceyle birlikte, Septizm, Eklektizm, Stocılık düşüncesinin kaynaklarını, o günün yaşanan ekonomik ve sosyal olaylara göre açıklıyor.

Yapıt da, daha sonra Eski Yunan'da büyük etkileme ile gelişen Roma Uygarlığı inceleniyor. Güzelyazın dilini, sanatsal düzeye çıkaran felsefeci Cicero hakkında, geniş bir araştırma ile, Seneca'nın Tragedya'lara getirmiş olduğu değişiklikleri çok iyi ortaya çıkarılmış.

Yazının başında, bu yapıtın salt bir tiyatro incelemesi olmadığını, diğer sanat bilimlerini de kapsadığını belirtmiştim. İşte Güney'in bu yapıtının en ilginç yanlarından biri de; Bu oylumlu çalışmasında, **yeni** ile **eski** insan arasındaki çatışmayı irdelemiş olmasıdır. Yeni insanın nasıl pozitif bir yaklaşımla, doğayı istediği gibi biçimlendirebileceğini göstermesi, yapıtın önemini bir kez daha ortaya çıkarıyor.

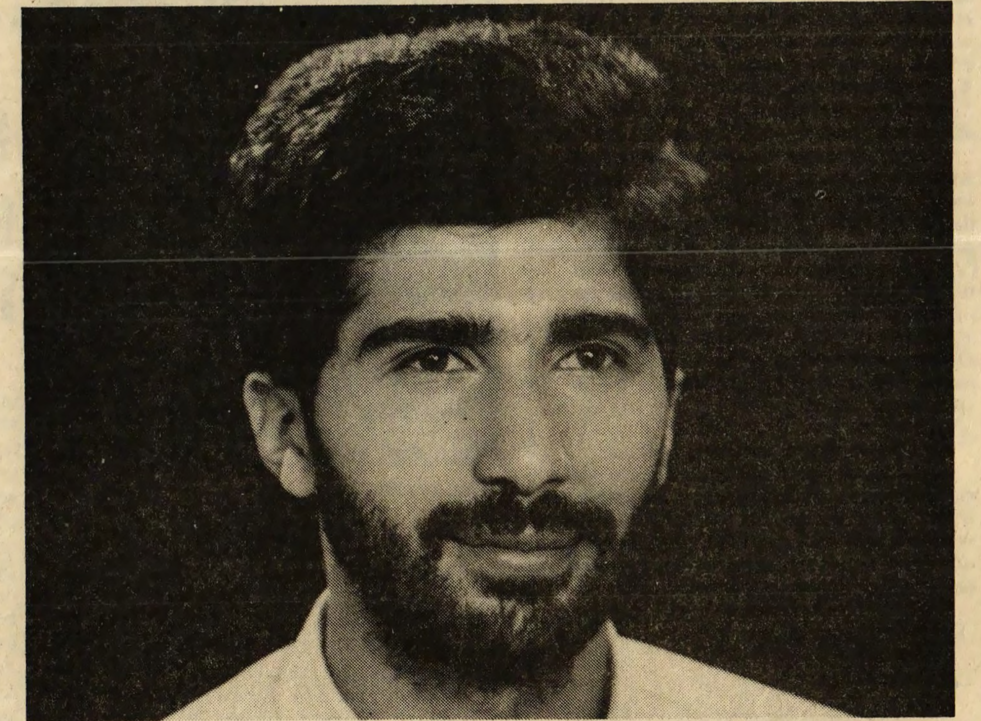
"İnsanda Tiyatro, Tiyatroda İnsan" adlı araştırma inceleme yapıtı iki ciltten oluşuyor. Şu ana değin ancak birinci cilt içindi yazılanlar.

İkinci cilt ise, Ortaçağ'dan günümüze değin, aynı objektif araştırma-inceleme ile süreceğe benzer.

Gönül ister ki, kitap fuarlarının dolup taştığı bir dönemde, yayınevlerinin, bu ikinci cilde sahip çıkarak, yayınlamaya karar vermeleridir. Günümüz enflasyonist ekonomi politikası içinde, kâğıtın pahalılığı , basımdaki bir takım güçlükler nedeniyle, birinci cilt de, okur karşısına binbir güçlükle çıkmış durumda. Yurdumuzda böylesine özverili geniş bir araştırma yaparak, Türk aydınının da en az Batılı aydın kadar **araştırıcı-incelemeci** bir yanı olduğunu kanıtlayan yazarın, hiç değilse yapıtının ikinci cildine önem verilmelidir. Artık günümüz yazınında, Türk aydını hazıra konucu bir aydın değildir. Sağolsun, Oben Güney de bunu kanıtlayan biri.

Son söz olarak, Oben Güney'in "İnsanda Tiyatro Tiyatroda İnsan" adlı yapıtı, tüm tiyatroya gönül vermiş, seyirci ve tiyatro adamlarınca kesinlikle gereksinim duyacakları bir çalışma... Bu yapıtın tiyatro kültürümüzdeki büyük bir boşluğu dolduracağına inanıyorum... Yazarını da böylesine oylumlu bir çalışmasından ötürü, yürekten kutluyorum.

Akademi Kitabevi Öykü Dalı mansiyon ödülü sahibi Karabulut ile söyleşi

Umutlu öyküler

ABDÜLKADİR BULUT

Özcan, neden "Karşı Öyküler?"

Öykülerimi, çağdaş bir yazı(n) anlayışıyla, aynı zamanda ele aldığı, gerçekliği, tarihin akışına uyarlı bir dünya görüşüne göre yorumlayıp yazmaya çalıştığımı söyleyebilirim.

'80'li Yıllarda Gençlik'in birer kurgusal anlatımı olan sekiz öykü, birbirini bütünleyen metinlerden oluşuyor. Okurun, kimi öykülerdeki kurmaca türden bir dünyanın ilişkilerine girerken zorlanabileceğini düşünüyorum. Ama öyküdeki gerçekliğin, yazarın kendi özgün diliyle anlatımda gerçekleştiğini düşünürsek, böyle bir yazınsal tutumun uzantısı olarak metnin değişik düzeylerde okunabileceği, okur tarafından yeniden zengin anlamlarda üretilebileceği söz konusu olabilir.

Yaşamakta olduğumuz dönemin küçük burjuva aydınlarda bıraktığı izleri konu edinen öykülerimi, yeni anlatım tekniklerinden yararlanarak yazdım. Şiirsel öğelerin yoğun olduğu metinlerde, hayata hazırlıksız yanaşan, yaşananlar üzerine eleştirel bakamayan hayatın edilgin üyelerinin birçok açıdan zengin anlatımları çıktı ortaya.

Diyeceğim, yazdıklarında düşünceye önem veren, yazınsal tutumuyla yaşam karşısındaki tavrını birleştirmeye çalışan bir öykücünün, böylesine bir çabasını ifade etmesi bakımından ilk ürünlerine "Karşı Öyküler" adını vermesi doğal sayılmalı.

Somut yaşamdaki kişiler serüvenleriyle öykülerine nasıl giriyorlar?

— Bir yaşama serüveninin dolaysız iliskileri çerçevesinde girmiyorlar elbette. Bir öykü kişisini yazmak için mutlaka gerçek yaşamda böyle birinin olup olmaması gerekmez. Bir öykü kişisi, somut yaşamdaki karşılıkları düşünülerek, öykücünün imgeleminde gelişen bir yaşantı zenginliğinin ürünü olmalı. Burada önemli olan nokta, bir yazınsal yapıtın gerçekliğiyle, dış gerçekliğin ayrı şeyler olduğu ve aralarında dolaylı ilişkiler kurulması gerektiğidir, bence. Kurmaca türden bir dünyanın ilişkilerini sunan öykülerimde tek tek cümlelerin anlamı, öykü kişilerinin konumu değil, ilişkiler örgüsü içindeki anlamları önemlidir. Bir yaşantı kesitinden seçilmiş insanlar ya da durumlar bile, dış gerçeklikteki konumlarından çıkıp yeni bileşimler içerisine girmişlerdir. Böylelikle yeni anlamsal boyutuyla, okurda çağrıştırdığı kullanım olanaklarıyla somut yaşama dolaylı yoldan gönderme yaparak bağlanırlar.

— Ödüller hakkında ne düşünüyorsun?

— İçinde bulunduğumuz sanat piyasasında, ödüllerin sanatı üretenlerle tüketenler için bir gereksinim olduğu ortada. İzleyebildiğim kadarıyla, özül kazanan her yapıt iyi olmadığı gibi, kazanamayan iyilerden, bunun yanısıra, kazanan iyilerden de söz etmek gerekecek. Ödüllerin yazarla okur arasında yakınlık sağlamak gibisini olumlu işlevleri olduğunu düşünürsek, tam da bu noktada sorun, ödül mekanizmasının sağlıklı işletilmesinde.

— Öykülerinde genç insanları anlatıyorsun. Bu insanlar yaşanan süreçte gerekli ve kaçınılmaz olan eleştirel bir sorgulamayı yaşantılarında gerçekleştirebildiler mi?

— Öykülerimin, yaşamakta olduğumuz tarihsel dönemin küçük burjuva kökenli insanlarda bıraktığı izleri konu edindiğini söylemiştim. Öykü kişileri çoğunlukla karamsar ve umutsuz; yaşadıkları olaylara ilgisiz kalan, kendiliğindenci bir hayatı sürdüren kişiler. İç dünyalarına dönük yaşayan insanların çelişkilerini, yalnızlık, iletişimsizlik gibisine sorunları belli bir tarihi perspektifle anlatmaya çalıştım. Düşünce üretmeyen ve

anlatmaya çalıştım. Düşünce üretmeyen ve eleştirisiz yaşayan bu genç insanların konumları yaşadığımız dönemin bilinen özelliklerinden.

'Değişmek zorunda olan bir dünyanın bilinciyle yazmaya çalışan bir öykücü olarak, öykü kişilerinin bilinen edilgin konumlarına karşın, öykülerin anlatımdan dirençli ve umutlu bir tablonun çıktığını söyleyebilirim.

Tanık olduğum kadarıyla, öykülerimin alıcısı olabilecek insanların birçoğu, yaşadıkları zaman dilimlerini bilinçlerinin denetiminden geçirip, yaşadıkları, yaşamak zorunda kaldıkları olaylar üzerine düşünüp, sağlıklı yorumlar yapabilecek durumdalar. Bu arkadaşların, hayatın birçok alanında gelişen ilişkiler için savaşımlarını sürdürdükleri söylenebilir. Bunun yanı sıra, ülkenin yeni koşullarına uyum gösteren, sokaklarla olan yakınlığını unutan gençlerden de söz etmemiz gerekecek. Dış dünyayla kurdukları zayıf bağlar kendi trajik sonlarını hazırlayacaktır.

Toparlayacak olursak, tarihsel bir dönemin eleştirel bir hesaplaşmasının hayatın her alanında sürdüğünü, benimse hayatı değiştirme-dönüştürme uğraşına öykülerimle katıldığımı söylemek istiyorum.

"Karşı Öyküler"den sonra neler yazıyorsunuz?

— Yarına, yeni insana ilişkin bir yaşantı zenginliği düşüncesiyle tekrarlanan toplumsal ilişkiler arasındaki uyuşmazlığın öykülerini yazmak istiyorum: "Yeni Yaşantılar İçin Umutlu Öyküler."

RÖPORTAJ

TİYATRO

— İstanbul Devlet Tiyatrosu'nda konuk olan İngiliz sanatçıları geçtiğimiz dönem büyük ilgiyle izlenen "Rita" adlı oyunu 18-20 Ocak günlerinde İstanbullu sanatseverlerin beğenilerine sunuyor. Sergilendiği dönemde, Deniz Gökçer Perk ve Haluk Kurdoğlu'nun paylaştıkları rolleri bu kez Tina Marian ve Kenneth Farrington canlandıracaklar.

— Beş Kafadarlar Tiyatrosu, Koltuktan Kalkmayan Çocuk adlı oyunu her cumartesi ve pazar günü saat 13.00 te Hodri Meydan Kültür Merkezi'nde ücretsiz olarak sergilemeyi sürdürüyor. Topluluk, 21 Ocak Cumartesi günü saat 17.00'de İngiliz Kültür Derneği'nde Ülker Köksal'ın Dağ Denize Kavuştu adlı oyununu "okuma tiyatrosu" gösterileri çerçevesinde sergileyecek. Oyundan sonra, "Çocuk Tiyatrosunun Çocuk Dünyasındaki Yeri" konulu bir de söyleşi düzenlendi.

ANKARA

— Ankara Halk Tiyatrosu, Françoise Dorin'in "Dönemeç" adlı güldürüsünü sahneliyor. Dorin'in, tiyatroya uzun zaman ara veren ünlü oyuncu Jean Piat için bir "geri dön" çağrısı olarak yazdığı oyun, 26 Ocak'tan başlayarak gösterime sunulacak.

SERGİLER

İSTANBUL

— Galata Sanat Galerisi'nde geçtiğimiz hafta açılan Biles Öcal resim sergisi 24 Ocak'a dek sürecek. İDGSA Resim Bölümü, Bedri Rahmi Eyüboğlu Atölyesi'nde öğrenim gören sanatçının bu ilk kişisel sergisinde, pastel ve yağlı boya çalışmaları yer alıyor.

— Pangaltı Sanat Galerisi'nde Bercis Aker'in resimleri sergileniyor. Aker'in yağlı boya çalışmalarının yer aldığı bu ikinci kişisel sergisi, 28 Ocak'a dek açık kalacak.

— Akbank Sanat Galerileri'nin sanatsal etkinlikleri sürüyor. Nişantaşı Galerisi'nde Özden Akbaşoğlu resim sergisi yer alıyor. Sergi 20 Ocak'a dek sürecek. Osmanbey'de Selahattin Ganiz grafik, Etiler'de Refet Arsal-Terra Çotta heykel sergileri var. Her iki sergi de 27 Ocak'a dek izlenebilecek. Bebek'te ise N.Türkömer-G.Refikoğlu resim, emay ve yün işleri sergisi açıldı. Sergi 3 Şubat'a dek açık kalacak.

ANKARA

— Şenol Yorozlu'nun yağlı boya ve pastel çalışmaları Urart Sanat Galerisi'nde sergileniyor. Resim dışında, karikatürle de uğraşan Yorozlu'nun bu dalda da çeşitli uluslararası ödülleri bulunuyor. Şenol Yorozlu resim sergisi 25 Ocak'a dek sürecek.

— Hüseyin Bilgin resim sergisi Turkuvaz Sanat Galerisi'nde açıldı. Hacettepe Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi'nde öğretim görevlisi olan sanatçının yağlı boya tablolarının yer aldığı sergi 18 Ocak'a dek sürecek.

— Haydar Durmuş resim sergisi Sanatyapım'da sürüyor. Karadeniz insanını ve doğasını işleyen yapıtların yer aldığı sergi 15 Ocak'a dek izlenebilecek.

Şenol Yorozlu:

"Has sanatçı gerçeği görebilen insandır"

Şenol Yorozlu

Şahap Balcıoğlu

ŞAHAP BALCIOĞLU

Söğütlüçeşmede, kapısında kunduracı dükkânı olan bir apartımanın dördüncü katında parkalarımıza sarılmışız ama gene de titreşip çene atıyoruz. Kalorifer yok, odun ya da kömür sobası yok, elektrik sobası da yok. Dairede hiçbir yakıt yok. Su da akmıyor. Elektik hakgetire. "Burası ne biçim ev?" Diye sormayın. Bu yer, ev olarak kullanılmıyor. Genç ressam Şenol Yorozlu'nun atölyesindeyiz.

Soğuktan dişlerim birbirine çarpıyor. Tahta bir sandık bulup üstüne oturdum. Rahatça bir koltuk ya da iskemle falan aramayın. Ona karşılık kitaplığı dopdolu. Hepsi de genel kültürle, sanatla ilgili. Karşımdaki adam otuzüç yaşında bilinçli bir kafa.

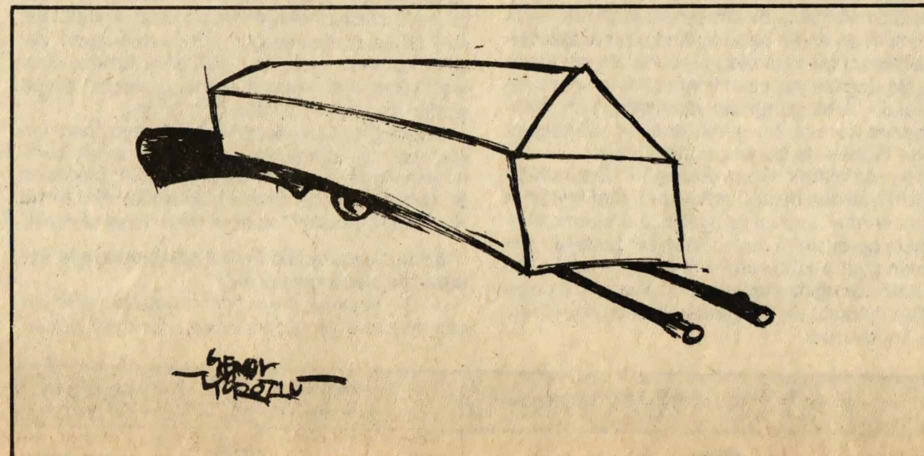
Bu kafanın saçları "asker tıraşı". Sakallar bir haftalık. Ayağında postal, çizgili pis bir siyah kadife pantalon, üstünde bir balıkçı kazağı.

Otüzüçündeki delikanlının o yaşta saçları neden kırlaşır? Ve yaşamının en güzel çağındaki ressamın yapıtlarından biri olsun gülmez, gülümsemez de neden acı acı gülümsetir? İşte, acılı kuşağın bir başka temsilcisi.

Bu kez, apayrı havada saz çalan bir renk ve çizgi ozanı duruyor karşımızda. Delikanlının kökeninde karikatür yatıyor. Tablolarında gözümüze sıçrayan kara mizahın, hicvin kökü orada. "Yorozlu" soyadını Karadenizin Yoroz Burnundan alan ve 1950'de Trabzonda doğan bu "lazoğli" aslında Hacıalizadeoğlu'larından.

tango ya da vals modası gibi 'kökü dışarda" akımlardan biri olarak Birinci Dünya Savaşı yıllarında yurda giren "İzlenimcilik", Cumhuriyet'le birlikte yetişen yeni kuşakların, rejimin ve yaşantının itişiyle yavaş yavaş sosyal gerçekçiliğe doğru kaymadı mı? Doğayı ya da Ölüdoğayı çizen adam ressamdır, kabul. Ama o kişinin Türk mü, Fransız mı olduğunu belirleyen damga yalnızca imzasıdır. Çünkü doğanın uyruğu, belirgin bir ulusal yanı yoktur. Türk doğası, Fransız doğası olmaz. Doğada uyruk, süre gibi insanoğluna özgü ölçüler bulunmaz. Ama dünya coğrafyasının bir köşesinde çalışan ressam, içinde bulunduğu toplumdan aldığı "izlenimlerle" bir yapıt koyarsa ortaya, o resim, belirli bir zaman bölümünün Türk resmi, Fransız resmi olma özelliğini taşır. Son otuz yıldanberi giderek gelişen resim sanatımızda, dile getirmeye çalıştığım şu görüşün güzel örneklerini buluyoruz. Hele yaşları yirmibeşle kırk arasında olan yeni kuşakta, uygar dünyanın resim anlayışından ve tekniğinden kesinlikle geride olmayan, onunla rahatça boy ölçüşebilecek sağlam bir kişilik var. Bu batılı anlamdaki resim geçmişi pek yeni olan Türkiye için övünülecek bir aşamadır. İnancım odur ki, bugün ülkemizi dünyaya tanıtacak olan kişileri politika ya da ticaret çevrelerinde değil, sanat ve bilim kubbelerinin altında aramak gerekir.

Konuyu gene Şenol'a getirirsek, örneklememiz anlam kazanacak: Konuşurken, bir süre önce yaptığı karikatürü gösterdi. Yazısız olan bu yapıtta, ilk bakışta sadece bir tabut göze çarpıyor. Ama biraz daha dikkat edilince, kara mizahın acı dili sivri sivri sırıtıyor: Tabutun yerleştirildiği tahtadan iki uzun kolun yerinde iki uzun tüfek duruyor: Bu, 1970'lerden 1980'lere

"At Heykelli Adam", 1983, 24 × 48.5 cm, siyah fon karton üzerine yağlı pastel

Laf alışverişimiz sürerken, genç adamın geçmişten bugüne yerli ve yabancı resim, sinema, karikatür ustalarını iyice izlediğini, yazın dünyasını da didik didik ettiğini gördüm. Türk resim sanatında kimi beğeniyor, biliyor musunuz? Mehmet Siyahkalem'i.

— **Yahu, kim bu Mehmet Siyahkalem?** Diye sordum. **Kurşunkalem tüccarı mı?**

— Hayır efendim. Fatih Sultan Mehmet zamanında yaşadığı söylenen bir minyatür ustası. Minyatür diyorum ama, Mehmet Usta bal gibi ressam.

Vay anasını sayın seyirciler! Adama bak yahu. Nerdeyse Orta Asyaya uzanacak!

Gençliklerinin diri günlerini yirminci yüzyılda geçiren bu taze kuşaktır yarınların kapısını aralayacak olan. Bu kafalar, bu bilinç yirmibirinci yüzyıla biçim verecek.

— **Sence dünya nasıl olmalı Şenol?**

Kuşağının özlemiyle konuştu:

— Dünyanın elbette ki daha güzel olmasını istiyoruz. Doğa gene aynı kalacak. "Güzel" derken insanoğlunun kafa yapısını ve yaşama biçimini kastediyorum.

— **Ya günümüzü nasıl değerlendiriyorsun?**

Acı acı güldü:

— Günümüzde insan, yaşadığı çevreye o denli yabancılaştırıldı ki, kişi, içinde bulunduğu ortamı nesnel bir gözle göremez oldu. Bence bu, yirminci yüzyılın gerçeği. Picasso'nun "Guernica"'sı inancımın belgesidir. Gördüğünüz gibi, yanıtım oldukça karamsar. Ama bu karamsarlık günümüze yönelik. İlersi için çok umutluyum.

Bir an durdu. Sonra gene sürdürdü konuşmasını:

— Segal adında Amerikalı ünlü bir yontucu var. Bu adam bir "pop art" sanatçısı. Onun simgelediği bir gerçeği aktaracağım size: Adamcağız, televizyonda gördüğü, Ortadoğu'daki kıyımlarla ilgili bir filmden esinlenerek İkinci Dünya Savaşı'nda Almanların toplama kamplarında yaptığı vahşeti anımsıyor. Oturup insan kıyımıyla ilgili bir heykel yapıyor. Koca yapıt bir parka yerleştiriliyor. Sanatçı da buna elbet seviniyor. Ama ben, bu konuyla ilgili yazıyı okuyunca uzun uzun düşündüm.

— **Neyi düşündün?**

— Düşündüm ki bu adam, o denli aklıbaşında bir sanatçı olduğu halde, kendi ülkesinin giriştiği bir yığın kıyımı görmüyor, göremiyor. Kendi kendime bunun nedenini sordum.

lık, dünyanın öte ucundaki kişiyi, sanatçıyı, düşünen kafaların büyük bir bölümünü etkiliyor. İşte, bu etkiyi ciğerinde duyan kişi bugünün ve yarının gerçek insanıdır.

— **Ya duymayan?**

— Duymayan, insan bile değildir benim gözümde

Soruna biraz daha aydınlık getirmek için:

— Konuyu sanat adamıyla ilintili yanından incelersek, dedim, sanırım ki şöyle diyebiliriz: Sanatçı, içinde yaşadığı ortama ve dünyaya karşı sorumluluk taşıyan kimsedir. Yapıtı sanatçının aynası olarak kabul edersek, boş ve anlamsız yapıt da o sanatçı için yalnızca olumsuz bir nottur. Demek istiyorum ki, sanatla uğraşan kişi, içinde yaşadığı toplumun ve koşulların bilincinde olmalıdır. Bu bilinç, aslında her yurttaş için gereklidir ama, sanatçı için gereklıden de öte, zorunludur. Sanatçının beyni, alıcı-verici bir merkez olmalıdır. Toplumun, ortamın, bireylerin acısı, sevinci, mutluluğu ya da savaşı o kafa tarafından algılanacak ve beynin komuta ettiği eller yoluyla da yapıta dönüşecek. Bunda anlaştık mı?

— Kesinlikle, diye atıldı. Zaten konuşmamızın başından beri ettiğimiz laflar bunu doğruluyor.

Olumlu konu, güzel ve uyumlu söyleşi soba gibi ısıtmıştı beni. Parkamı çıkarıp duvardaki çiviye asarken:

— Sence, dedim, resmin ana malzemesi nedir? Renk renk boya mı? Tuval mi? Fırça mı? Yoksa asıl kaynak ressamın kafası, beyin yapısı mı?

Hiç duraksamadan girdi söze:

— Resim, insanlığın mağara devrinde bile vardı. Ama tuvalin görevini mağara duvarı, fırçanın, boyanın işlevini bir kömürün ucu ya da sivri bir taş parçası yapıyordu. Bunlar, olayın görünen yanı. Görünmeyen yansa, yani arka planda duransa sanatçının beynidir, bugünlere kalan gerçek değerdir. Günümüzde, teknolojinin bu denli geliştiği bir çağda, insanoğlu, resmi daha da zenginleştirecek bir yığın yapay elemanı elinin altında tutuyor. İşte bu noktada bir kez daha ortaya çıkıyor "sanatçı" denen kişinin işlevi. Genelde sanatsal yapıtta, özeldeyse resimde önemli olan iki ögeden biri biçimse, öteki de özdür. Sanatçıyı bu konuda yönlendiren ana kaynaksa, onun, içinde yaşadığı ortamın nesnel koşullarıdır. Bu açıdan bakılınca, sanatçı hem bağımsız, hem de bağımlıdır. Ama gerçek sanatçı, içinde yaşadığı koşullardan etkilenmekle birlikte onu aşmasını beceren, o koşulların üstüne çıkabilen insandır.

Gülümsedi:

— Zaten sanat adamının evrensel olma şartı da budur.

Haftanın Filmleri

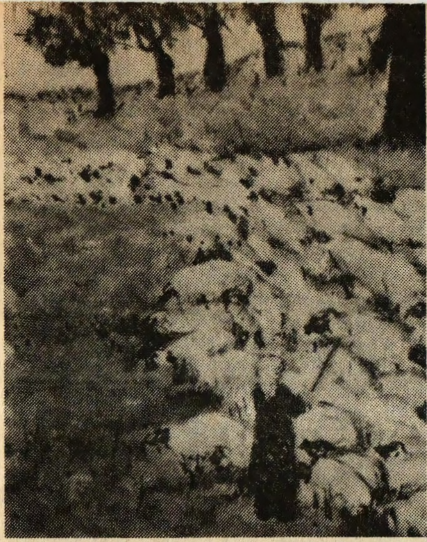
NEZİH COŞ

Doyurmayan bir "pavyon kadını" öyküsü

SENİ SEVİYORUM / Yönetmen: Atıf Yılmaz / Oyuncular: Türkân Şoray, Cihan Ünal, Bülent Bilgiç, Erdal Özyağcılar, Ferda Ferdağ, Orhan Çağman, Turgut Savaş / Delta Film yapımı, 1983 / LALE, YUMURCAK, REKS, vb..

Türk sinemasının eski kuşağından ayakta kalabilen tek ad, Atıf Yılmaz, yeni filmi **Seni Seviyorum**'la karşımızda. Yılmaz'ın son 7-8 yıldır yaptığı filmlere topluca bakarsak, en başarılı olduğu tür, kanımca köy ya da kent konulu toplumsal güldürüler **(Kibar Feyzo.**

"dürüst erkek-hayırsız koca" ikilisini tümüyle emekçi kesim içinden seçerek sınıfsal bir bakıştan da uzaklaşıyordu. **Deli Kan,** erkek-kadın arasında eşit ilişki, sevgi için bekleme ve emek verme temalarını çok beylik bir "fahişe-bar fedaisi" aşkı içinde sunarak hiç

Mehmet Erbil ''Çoban Kız', 51 x 70 cm

- Mehmet Erbil'in ''Bizim Anadolu'' Resim Sergisi açıldı. Yenişehir Türk-İngiliz Kültür Derneği Sanat Galerisi'ndeki sergi 24 Ocak'a dek açık kalacak. Sergide, sanatçının yağlı boya tabloları yer alıyor.

Ne şanlı şöhretli aile be!

Şenol daha lise öğrencisiyken, ''Akbaba''da, ''Ustura''da, ''Gırgır''da yayınlanan karikatürlerinden adını duyurmaya başladı. Peşinden Akademiye girip Neşet Günal atölyesini 1978'de bitirdi. Öğrenciyken boş durmadı. Karikatür çizdi, resim yaptı, yaz aylarında yarı aç, yarı tok Avrupa'da dolaştı. Akademiyi bitirdiği yıl ilk kişisel sergisini Maçkadaki ''Deko'' Sanat Galerisinde düzenledi. 1982'de bu kez Urart'da boy gösterdi. Geniş ilgi topladı. Bu yılki sergisi dün Urart'ın Ankaradaki yeni galerisinde açıldı. O arada bir yığın karma sergiye de katıldı.

Şenol Yorozlu için karikatür devri arkada kaldı. Şimdi resmin ''üzerine üzerine'' gidiyor. Ve de, her biri altı metrekarelik 7-8 tabloya birden başlayıp- benim kitap okumam gibi- zaman içinde bunları tamamlıyor.

Çalışmalarını izlerken düşünüyorum: Düzyazı ya da şiir türlerinin tümüyle birlikte edebiyat, bir toplumun, tarih kesiti içinde nasıl aynasıysa, mihenk taşıysa, resim sanatının da aynı sosyal görevle yükümlü olduğu yanlış mıdır? ''Sanat sanat içindir'' tekerlemesi, kanımca, gerçeklerden kaçan, sosyal görev bilinci taşımayan kişinin sığınağıdır. Toplumsal gelişimin zorlaması yeni kurallar yaratıyor. Bir zamanlar uzanan Türkiye'nin acılı yüzüdür. ''Memleketimden tabut manzaraları:''

— Ya şu tablonun adı ne Şenol?

— O mu?''Büyüklere Masallar''.

— Neden ''Büyüklere Masallar''?

Gülümseyip önüne baktı:

— Hep büyükler mi anlatacak masalı küçüklere efendim? Bazan da küçükler büyüklere ayna gösterir!

Öyle anlaşılıyor ki, resmin yapıldığı tuval, bu genç adamın gözünde, Karagöz'deki ''hayal perdesi''nin işlevini yürütüyor. İşte yeni kuşağın akılcı uygulaması.

Zaten, kendisinin de belirttiği gibi, Şenolun resim çalışması üç soruya yanıt aramayı amaçlıyor: Neden? Niçin? Nasıl?

— İçiçe geçmiş bu soruları işliyorum sürekli olarak, diyor.

''Sidikli Olimpiyat'lar'', ''Pisuvarlı Mavi Geceler'', ''Cenaze'', ''Yürüyüşler'' ve öteki yapıtlarında hep bu hicivci, akılcı, sosyal izlenimci yanı göze çarpıyor. Süleyman Saim Tekcan Atölyesinde hazırladığı ''Milyonluk Yemek'' yapıtıyla geçenlerde, İzmir'de, DYO'nun yan kuruluşu olan ''Viking Kâğıt Sanayii''nin özgün baskı dalında açtığı yarışmada verilen ödüllerden birine acele el koydu.

— Sonuç?

— Sonuçta, demek ki, dedim, insan her şeye yabancılaştırılabiliyor. Başka bir deyişle bu örnek, bize, kişi bilincinin yönlendirilmesini, saptırılıp şartlandırılmasını açık seçik anlatıyor. Televizyonun, sinemanın ve basının o konudaki tekelci gücü görkemli bir biçimde ortaya çıkıyor.

İnce ince gülümsedi:

— Ama bence has sanatçı, bunların üstüne çıkabilen, gerçeği görebilen insandır.

Tuvaline fırça sallarken:

— Bir konu daha var dedi. Örneğin bugün Amerika'da hergün bir kadının ırzına geçiliyor. O zavallının çilesini buralarda okuyunca hiç umursamıyoruz. Oysa aynı durum anamızın ya da bacımızın başına gelse, deli oluruz. Şunu demek istiyorum: İnsanoğlu bu kerte bencil, kendi dışında geçen bir olaya karşı bu denli duygusuz olabilir mi? Buna benzer haller beni kara kara düşündürüyor.

Fırçayı beze silip yüzüme baktı:

— Ama uygar olan, o acıyı kendi acısı gibi duyan insan toplulukları da var şu dünyada. Böylece önemli bir konuya gelmiş oluyoruz

—Biraz daha açıklık kazandıralım mı?

— Elbette. Demek istiyorum ki artık dünyamız ufaldı. Artık en uzak bir yerdeki haksız-

1978; **Ne Olacak Şimdi,** 1978; **Talihli Amele,** 1980; **Dolap Beygiri,** 1983). Onu köy ve kasabayı fon alan ''toplumsal dram'' nitelikli değişik denemeler izliyor (**Adak,** 1979; **Mine,** 1982). Düzey bakımından üçüncü sırayı ise Türk insanının sevme biçimi ve sevginin süregitme koşulları gibi noktalarda yoğunlaşan aşk filmleri (**Selvi Boylum, Al Yazmalım,** 1977; **Deli Kan,** 1981) oluşturuyor. **Seni Seviyorum,** bana göre bu üçüncü bölümde yer alırken ne yazık ki bölümün genel başarı düzeyinin yükselmesine katkıda bulunamıyor.

Yılmaz'ın bu üçüncü kategori filmleri üzerinde biraz durursak..Yönetmenin temel çelişkisi (büyük ölçüde de, aynı zamanda yapımcı olduğu için) Yeşilçam'ın kimi kurallarına bağlı kalmaya çalışması. Bu kaygıyı gişe geliri yönünden haklı bulsanız da, filmlerine getirdiği olumsuzluklar yabana atılır gibi değil. Örneğin olağan yaşamın sorunlarını anlatmakta diretiyor (**Deli Kan**'da da, **Seni Seviyorum**'da da nasılı gösterilmeksizin Beyoğlu batakhanelerine düşmüş bir kadın). Çünkü Yeşilçam düş istiyor, seyircinin masal kahramanları aradığı kabul ediliyor. Bunun olumsuzluğa götüren yönü şu: Müjde Ar, Türkân Şoray (iki filmin başoyuncuları) gibi ''star''larla genelev, bar kadını ya da pavyon şarkıcısının ''tipik'' kişiliklerini vurgulayabilmek aslında olanaksız gibi. Sonuçta çizilen tipler kültürüyle, davranışlarıyla, genel havasıyla, konuşma biçimi, diksiyonlarıyla gerçekteki bar kadınları olmuyor; yine içinde bir sevgi cevheri saklayan ''güzel mi güzel'' Şoray'lar, Ar'lar, yani ''film yıldızları'' olarak kalıyor (**Selvi Boylum**'da genelev ya da bar kadını yoktu; ama Türk köyünde evli olduğu halde başka erkekle yaşayabilen, yine inandırıcılıktan uzak bir köylü kadın motifi vardı).

İkinci nokta, seçilen ''kadın kahraman'' üzerine oturtulan öykünün alışılmış Yeşilçam kalıplarına ters düşmeyişi oluyor. Aşk, aşk, aşk, sevgi, sevgi, sevgi, tutku, tutku, tutku, düş kırıklığı, düş kırıklığı, düş kırıklığı. Arabeskler dahil, çoğu Yeşilçam filminde böyle ''büyük'' aşklar, tutkular, düş kırıklıkları anlatılmaz mı? İşte **Selvi Boylum**'da da, **Deli Kan**'da da bunun gibi alışılanı pek aşmayan öyküler, kişiler, yazgılar anlatıyordu (**Seni Seviyorum**'da da öyle).. Tema yönündense **Selvi Boylum...** sevginin emekle elde edebilebileceği savını aslında çok yeni bir ilişki göstermeden işlemeye çalışıyor, daha çok ''bağlılık'' gibi klasik bir temada takılı kalıyor, giderek de bu temaları düşündürtmeyen alışılmış bir öykü yapısına düşüyordu. Öyküsü temelde **Deli Kan**'dan hareket etmişe benzeyen **Seni Seviyorum** anlatımının titizliği, görüntülerinin özeni (Çetin Tunca), etkili müziğinin katkısıyla (Cahit Berkay) ondan biraz daha düzeyli görünüyor. Ama öykü düzeyindeki yapaylık, tıkanıklık, inandırıcılıktan, olağandan uzaklık (senaryo Macit Koper'in) devam ediyor.

Avukatlığı bırakıp iş adamlığıyla bol para kazanmaya başlamış Murat'ın (C.Ünal) iki yıl başkasıyla evli kalıp ayrıldıktan sonra, İskenderun'daki bir pavyonda Aygül Ayda adıyla şarkıcı-konsomatris olarak bulduğu eski sevgilisine (avukatlık stajı yaparken evlenme sözü verip, yatıp, sonra unuttuğu Selma'ya) suçluluk duygusuyla karışık büyük bir aşkla yeniden bağlanması hiç de inandırıcı değil. İzlediğimiz Murat'ın bu iki çok değişik yaşam ve davranış biçimine sahip varsayılması yapay (ben yaptım oldu) bir öykü öğesi olmayı aşamıyor. Bundan yola çıkınca, kadınla eşit ilişkide yeniden birleşebilmek için ''adam vurma'' özverisine kadar gidebilmesi de o denli yapay oluyor (Ayrıca adam ölseydi, Murat'ın tutukluluğu çok daha uzun sürecek ve ''hastalıklı aşk'' daha yıllarca mutluluk ve eşit ilişki getirmeyecekti).

Ya sonuçtaki intihar? Bir oto-sansür mü? (Kötü kadın yeniden topluma giremez!) Yeşilçam'da son yıllarda **Ah Güzel İstanbul** ve **Göl** gibi daha ilerici ''düşmüş kadın'' filmleri yapılmışken (hem de bunları Yılmaz'ın yapımcı olarak ortağı Ömer Kavur yönetmişken) **Seni Seviyorum**'un onların gerisinde kalması doğrusu şaşırtıcı. Üstelik bu intihar, Murat'ın film boyunca süren anlaşılmaz tutkusunu da iyice boşa çıkarmıyor, iyice saçma kılmıyor mu? İnsan bu kadar çile çekip sonunda evlenmişse, neden intihar etsin? Öykünün böyle bitişi filmde anlatılan her şeyi bir anda silip götürüyor (eşit ilişki iflas etmiş oluyor, sevgi için harcanan emek karşılığını bulamıyor), dolayısıyla geriye tema falan da kalmıyor.

İyi oyuncu Türkân Şoray, **Mine**'deki gibi yine yanlışları olan bir öykünün başrolüne çıkmak zorunda kalıyor. Cihan Ünal'ın bu ''romantik aşık'' rollerinden artık gına getirmiş durumdayız. Ama filmde başarısı belirtilmeden geçilmeyecek iki karakter oyuncusu var: Pavyonda tuvalete bakan kadın rolündeki Ferda Ferdağ ve pavyon yöneticisi Erdal Özyağcılar. Son olarak şunu söylemek istiyorum: Artık biraz da sevgisi kadının yalnızca ''güzelliğinden'' kaynaklanmayan erkekleri anlatsak; ne dersiniz?

GALERİLER—SERGİLER 5227845—5229257

Yumuşak ve yapay bir aile dramı

BİR YABANCI GİBİ (Table for Five) / Yönetmen: Robert Liebermann / Oyuncular: Jon Voight, Richard Crenna, Marie-Christine Barrault, Millie Perkins / ABD filmi, 1982 / Getiren: Özen Film / Şişli KENT'te. 2. hafta.

TV'de sık sık karşımıza çıkan ''çok çocuklu aile filmleri'' ile **Aşk Gemisi** dizisinin kimi özelliklerini bir araya getiren, hafif ve seyirlik yanlarına karşın, esas olarak aile sorunlarına yönelik yumuşak ve yapay bir dram.

Karısını ve üç çocuğunu 5 yıl önce terketmiş, 35 yaşlarında, geliri iyi bir emlak komisyoncusu, J.P.Tannen (J.Voight), hem büyümekte olan çocuklarıyla ilgilenmek, hem de güzel bayanlarla tanışabilmek amacıyla lüks bir transatlantikle New York'tan bir Akdeniz turuna çıkar. Ancak ilişkisi, tanıştığı genç ve güzel Fransız duluyla serüveni kadar parlak geçmez. Çeşitli sorunları olan küçükler babalarını kendilerine yeteri kadar yakın bulmazlar. Oysa Fransız Marie (M.C. Barrault), J.P.'yi, eski kocasına göre ''iyi bir baba'' olarak görür. J.P. tam çocuklarıyla yeniden dostluk kurabildiği bir anda da, hâlâ duygusal yakınlık duyduğu eski karısının (M. Perkins) kaza sonucu öldüğü haberi gelir. Önce bunu çocuklarına anlatmaz, sonra da onları kendilerine karşı sevgi dolu avukat üvey babaya bırakıp bırakmama konusunda kendini zorlar. Sonunda her şey tatlıya bağlanacaktır.

Hollywood'un yenilerinden Robert Liebermann, filmini yumuşak, rahat ama kişiliksiz bir dille anlatıyor. Öykü boyunca Roma, Atina, Kahire Tunus gibi kentlerden pek başarılı olduğu söylenemeyecek kimi turistik görüntüler de sunuyor. Filmin en kayda değer yanları, her şeye karşın JonVoight'in iyi oyunuyla Vilmos Zsigmond'un (Altman ve Spielberg'in görüntü yönetmeni) düzeyli renkli görüntüleri. Ama içerik yönünden film, olsa olsa babalığın (hele dul babalığın) zorluğunu vurgulamakla kalıyor. Ayrıca seyircileri etkileyip aile planlamasına katkıda bulunma gibi ''toplumsal'' bir amacı bulunduğu da ileri sürülebilir!

SÖYLEŞİ

Sait Sökmen: "Balenin A'sı sevgidir"

"Türkiye'de bale okulları gerçek işlevlerini görselerdi sporun yüzü değişirdi. Futbol bile daha başka olurdu. Kitle iletişim araçlarının en etkilisi televizyon da bu konuda gerekeni yapmıyor. TV uyduruk dans gruplarını çıkaracağına bale sergilese bu sanat daha çok anlaşılır ve sevilir.

Röportaj: **ÜLKÜ DEMİRTEPE**

Geçen hafta, Sait Sökmen'le, şu sıralarda Şan Tiyatrosu'nda oynamakta olan, "Ne Güzel Şey" adlı oyun için konuşmuştuk. Ama, Sait Sökmen'in sanat yaşamı ve Türkiye'de Bale konularında konuşamamıştık. Onun için Sait Sökmen'in Etiler'deki Bale Sanat Merkezi'ne gittim. Daha önce de birkaç kez görmüştüm burayı. Kapıdan içeri adımınızı attığınızda rengiyle, kokusuyla kendinizi başka bir dünyada bulursunuz. Sait Hoca'nın renkli, çekici kişiliği ayrıca bu gizemli ortamın en etkileyici faktörüdür. Çocuğundan büyüğüne dek herkes onunla ders yapmak ister. Çünkü o bütün benliğiyle olaya katılır. Ticari bir kuruluşu yönetir ama bunu amatör ruhla yapar. Yalnız ona, konuşma sırasında çok dikkat edilmelidir. Yanıtlamak istemediği bir soruyla karşılaştığında, belli etmeden sizi bambaşka konulara çeker götürür. Bunu, yüzündeki bozulmamış çocuk saflığı ve gözlerindeki cin gibi bir çocuksu parıltıyla o kadar kolaylıkla yapar ki hiçbir şey anlamazsınız. Bunu bildiğim için diken üstündeyim ben de. Randevumuz sabahın erken saatiydi. Baktım, Sait Hoca daha uyanamamış. Eh, ben de biraz rahatlamadım değil!

Sait Sökmen ilginç bir aile yapısına sahip. Kendisinin tanımladığı gibi, maceraperest bir tüccar baba ile Afrika'lı bir kabile reisinin kızı olan bir annenin dokuz çocuğundan altıncısı. 1942 yılında Guine'de doğmuş ve 1953 yılında Türkiye'ye baba yurduna gelmiş.

— Sayın Sait Sökmen, Türkiye'de erkek çocuklar baleye ilgi göstermezler. Sizin baleye yönelmeniz nasıl oldu?

— İlkönce sanat yaşamına atılan ağabeyim Cemil Sökmen oldu. İskenderun'da oturuyorduk. Sesi çok güzeldi. Ankara'ya gitti, konservatuara girdi kendi kendine. Tatillerde Antakya'ya geldiğinde yanında bir sürü plak getirirdi. Tek pikap bizim ailedeydi. Örneğin size Stravinsky'nin Ateş Kuşu'nu çalar, öyküsünü de anlatırdı. Sonra en ünlü tönorlardan biri oldu Cemil Sökmen.

— Dokuz kardeşten kaçı sanatçı oldu.

— Beşi sanatçı oldu.

— Kaç kardeş sahne sanatlarına atıldı?

— Cemil ağabeyim, ben ve küçük kızkardeşim Salima. O da devlet balesindedir.

— Peki bale sanatına girmeniz nasıl oldu?

— Annem Afrika'da çok güzel şarkı söyler ve dansedermiş. Belki de bizim ailedeki sanat eğilimi kalıtımsaldır. Aslında benim gönlümde bir enstrüman çalmak yatardı. Nefesli sazları çok severdim.

— Tamam ben de onu söylemek istiyorum. Neden baleye girdiniz?

— Konservatuar sınavına geldiğimde bütün bölümlerin sınavına girmiştim. Bale bölümünün sınavında üçyüz kız arasında tek erkek ben-

— En çok sevdiğiniz oyun hangisiydi.

— Ençok Giselle'i sevmiştim. İlk gözağrımdı. Giselle Bale'sinde Balıkesir, Muğla gibi yerlerde oynarken ağlayanlar görmüştüm.

— Evet, sanat yaşamınızın öyküsünü sürdürelim isterseniz.

— 1968 yılında Devlet Balesi ilk baş Koregrafı oldum. Ravel'in Fa Majör dörtlüsü'yle ilk koregrafyamı yaptım. İstanbul Kültür Sarayı'nın açılışı için dört perdelik Kuğu Gölü ve Çark balelerini sahneledim. 1970'de Devlet Balesi'nden ayrıldım, aynı yıl devlet tiyatroları bünyesinde Devlet Tiyatroları Çağdaş Dans topluluğunu kurdum. 1979'da İstanbul Devlet Balesi'ne misafir koregraf olarak getirildim. Burada Konçerto ve Çark Bale'lerini sergiledim. 1980'de Devlet Tiyatroları'ndan ayrılarak Bale Sanat Merkezi'ni kurdum.

— Anımsadığım kadarıyla ayrılışınız epeyce olaylı olmuştu. Neden ayrıldınız?

— Dünyada bale sanatı değişiyordu, biz hâlâ yerimizde sayıyorduk. Opera ve Tiyatro Genel Müdürlüğü ile Royal Bale arasına sıkışmıştık. Oysa başka bir dünyaya açılmak gerekiyordu. Bu arada yönetimle bir takım anlaşmazlıklar da oldu. Bırakmak en iyisiydi.

— Türk balesinin bulunduğu yerden söz eder misiniz?

— 1947 yılında Türkiye'de kurulan bale, yaşına göre olması gereken yerde değil. Ama teknik olanaklar ve kadro açısından küçümsenecek durumda değil. Oysa bulunduğu yer bu olanaklarla doğru orantılı değil. İstanbul ve Ankara'da Devlet konservatuarlarında bale bölümleri var. Ancak okullarla opera arasında geleceğe dönük bir program çizilebilmiş değil. Biz bunun çok mücadelesini verdik. Bu bir yönetim sorunu. Bu aksaklıklar bir türlü çözümlenemediği gibi daha da büyük boyutlara ulaştı. Ortada iyiniyet yok. İstanbul'da seksen kişilik bir bale grubunun oyun verememesi acıdır.

— Aksaklıklar neler?

— Gerek teknik açıdan gerek repertuar ve eğitim açılarından birlik yok. Bale ömür boyu eğitim işidir. Bir tiyatrocu temrinini her gün yapmayabilir. Ama bir bale sanatçısı her gün çalışmak zorundadır. Oysa devlet balesinde yeterli çalışma yapılmıyor. Sanatçılar ekonomik sıkıntıları yüzünden, sanat ideallerini genellikle ikinci plana atıyorlar, özel tiyatrolara kayıyorlar. Konservatuarlarda modern bale eğitimi

Nazım Timuroğlu

Sait Sökmen

yok. Her iki okulun da çalışma yerleri yeterli değil.

— Konservatuarlar yeniliğe açıklar mı?

— Hayır değiller. Bunlara ek olarak maddi sıkıntıları var ve bakanlığa dertlerini bir türlü anlatamıyorlar.

— Ankara'da gerek okulun gerekse Devlet Balesi'nin daha yüksek düzeyde olduğu bilinir. Siz ne dersiniz?

— Evet daha derli topludur. Ankara'da eğitim ve sanatçı kalitesi daha üstün.

— İstanbul'a gelenler, Ankara Devlet Balesi eski olduğundan zaten oradan geçerek gelmediler mi?

— Biz eğitimcilerin sahneden geçmiş olmasını istemiştik. Ben sahneden geçmeyen bir bale sanatçısının iyi bir öğretici olacağına inanmıyorum. Oysa sahnenin kenarından bile geçmemiş kişiler öğretmen oldular.

— Bale sanatında, sanat yaşamı kısa sürdüğüne göre, sahnede başarılı sanatçılar neden sonradan öğretmen olmadılar?

— Öğretmen kadrosu dolu oluyordu. Çoğu da mesleğe küstü bu yüzden. Binay evlendi çekildi örneğin. Ben başvuruda bulundum öğretmenlik için, kadro dolu denildi. Gülcan Tunççekiç'e de öyle oldu. Bu konuda Meriç daha şanslı. O devlet sanatçısı oldu çünkü.

Gönül ister ki bütün bu karışık gidişe karşın yönetim daha araştırmaya yönelik ve enerjik olsun. Bu işi sevgiyle yapmak gerek. Bence balenin A'sı sevgidir.

— Buradaki çalışma sizin için doyurucu mu?

— Ekonomik problemler var ama sevgi herşeyi çözüyor. Türkiye'de bale okulları gerçek işlevlerini görselerdi sporun yüzü değişirdi. Futbol bile daha başka olurdu. Biz bu öğretimle balenin halka yayılma işlevini görüyoruz hiç olmazsa. Kitle iletişim araçlarının en etkilisi televizyon da bu konuda gerekeni yapmıyor. TV uyduruk dans gruplarını çıkaracağına bale sergilese bu sanat daha çok anlaşılır ve sevilir. Bu gruplar, Meriç Sümen'den çok gözüküyor televizyonda. Halk gördüğünü sever. Aslında bu konuda ben sanatçıları da suçluyorum. Sivas'a askere gittim. Her gün koğuşta egzersizlerimi yaptım. Sonra küçük bir grup kurarak orduevinde oyunlar sergiledik. Sanatçılar da her zaman olanakları zorlayabilirler.

"1947 yılında Türkiye'de kurulan bale, yaşına göre olması gereken yerde değil. Ama teknik olanaklar ve kadro açısından küçümsenecek durumda değil. Oysa bulunduğu yer bu olanaklarla doğru orantılı değil."

— Büyük kentlerdeki özel bale okullarını nasıl buluyorsunuz?

— Bale sanatını halka yayma açısından işlevlerini yapıyorlar. Ancak ekonomik olanaksızlıklar nedeniyle mekanları elverişli değil, dış ülkelerden bilgi alamıyorlar. İstanbul'da gördüğüm kadarıyla çoğu evlerinin salonlarını kullanıyorlar. Bale Sanat Merkezi'ni kurduğumdan beri gözlemlediğim o ki, bana gelen beş yıl özel bale eğitimi görmüş öğrenciler hiçbir şey yapamıyorlar. Bu özel dershaneler ve ilkokullarda verilen bale kursları baleyi amacından saptırıyorlar. Amatör ehliyetsiz öğretmenlerle bale eğitimi olur mu? Öğrenci yıllarca bale eğitimine gider, sonuç alamazsa bu durum da balenin aleyhine olabilir. Dışarıda bale okullarını özel kuruluşlar sübvansiye ederler.

- Size son bir soru Sait Sökmen. Bugünlerde sürekli konuşulan arabesk müzik için siz ne diyorsunuz?

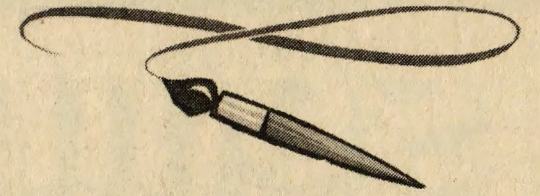
— Arabesk müzik yok müzik de, sanki İtalyan, ya da Amerikan müziği yoz değil mi? Arabesk müziğin bütün kabahati Arap kökenli olması mı?

— Teşekkür ederim Sait Hoca.

Not: Sait Sökmen geçen hafta kendisiyle yapılan bir röportajın yayımlanması dolayısıyla beni arayarak, konuşma sırasında Sezen Aksu adının geçtiğini, ancak beste konusunda adının geçmediğini belirtti.

Seyit Ali Ak'la fotoğraf üstüne

tırılması demektir. Son yıllarda özellikle resim galericiliği tartışmalı bir çığır açmıştır. Resim belli bir gelir grubundaki kimselerin yatırım metası haline gelmiştir. Sanat galerileri yer, yer açık oto

Resimde 1. yarıyıl değerlendirmesi

SEZER TANSUĞ

Ocak ayının sergileri de açılınca, bir sanat mevsiminin ilk yarıyıl etkinlikleri gerçekleşmiş sayılabilir. Her yılın temmuz ve ağustos ayları hareketsiz geçtikten sonra eylül-ocak ve şubat-haziran arası sürekli sergiler olur. On aylık bir süreyi ortasından bölmek yapaydır, fakat etkinliklerin niteliği üzerinde düşünmek ve yapılan işleri irdelemek için gereksiz de değildir. Her ilgili olayların akışı içinde ve tam istim üzerindeyken bazı değerlendirmeler yapmak, böyle bir işin tümünü yılın sonuna bırakmaktan iyidir.

1983 Eylül'ünde başlayan sergi faaliyetlerinin önemli bir özelliğini yurt dışında yaşayan sanatçıların sergileri oluşturmuştur. Bu sergiler arasında en dikkate değer olanı da Erol Akyavaş sergisidir. Faaliyet sınırlarını Ankara'daki yeni sergi mekânına da uzandıran Urart Sanat Galerisi İstanbul'da eylül ayını dolduran Can Göknil sergisinden sonra, peşpeşe yurt dışındaki önemli sanatçılarımızın güçlü yapıtlarını sergilemiştir. Özenli işçiliği mütevazi ve saygıdeğer olan Can Göknil, çocuk masallarını görsel simge zenginliklerine kavuşturan hafif, ama tutarlı bir üslup fantezisi içinde görülmüştür. Birkaç yıldır Amerika'da yaşayan Mehmet Güleryüz sergisi ise, sanatçının polikrom bir ifadecilik yönünde yeni bir aşamaya ulaştığını göstermiştir. Urart'ın Ankara galerisinde yer alan sergilerden Mehmet Güler'e ait olanındaysa, sanatçının Almanya'da yaşamını sürdürdüğü halde Anadolu kırsal yörelerine dair analı bacılı düş atmosferini, teknik başarısı belirgin özgün baskı işler bir yana, yeterince doyurucu bulunmayan bir yenilenme zorlaması içine soktuğu gözlenmiştir. İstanbul'da Timur Kerim İncedayı sergisi, İtalya'da yaşayan bu sanatçımızın desen ve hareket unsurları yönünden çok başarılı olduğunu göstermiştir. Timur Kerim İncedayı'nın duvar ressamlığına dayalı olan geniş yüzeylere intibak yeteneği, resimlerinin geniş boyutlar içinde kapsadığı figürler, antik sütun başlığı motifleri ve natürmort objeleri bir araya getiren kompozisyonlarında da ilgi uyandıran bir yaklaşım olarak değerlendirilmiştir. Urart'da 1984 başında açılan Balkan Naci İslimyeli sergisi de güçlü bir tekniğin duyarlıklı işçiliğiyle desteklenen ve siyah-beyaz armonilerinden oluşan düşsel figüratif yorumlarıyla dikkatleri toplamıştır. Gene Urart'ın Ankara galerisinde akademik resim eğitiminden bulaşan yavan standartları kırarak genç kuşak Türk ressamları arasında ön sırada yer edinen Şenol Yorozlu, bir ikinci kişisel sergisinde etkileri özümseyen bir sentez çabası içinde bulunduğunu ortaya koymuştur.

Amerika'da yaşayan önemli sanatçılarımızdan Burhan Doğançay'ın Kasım 1983'de babası Asker Ressam Adil Doğançay'la Galeri Baraz'daki ortak sergisi yoğun bir ilgi toplamıştır. Her ikisi de New York'da yaşayan ve bu kentin sanat çevrelerinde tanınmış kişilikler olan Erol Akyavaş ve Burhan Doğançay, çağdaş Amerikan disiplinini serbest ve yaratıcı bir özgünlük içinde yorumlamakta, Burhan Doğançay nitelikli, aranan Wall-Painting ve Shadow-Sculpture çalışmaları yapmakta, Erol Akyavaş'sa islami kaynaklarla beslenen geleneksel yerel biçim dünyamıza yönelerek, çağdaş niteliği açısından olağanüstü yorum değerleri taşıyan sentezci biçim araştırmaları içinde bulunmaktadır. Erol Akyavaş'ın bu sergisi son yılların en önemli sanat etkinliklerinden biri kabul edilmiştir. Nakış-resim mirasımızın yalın ve epik nitelikleriyle bu denli güçlü bağlar kurabilen, bu yolda vardığı sonuçların plastik vurgularını tarihsel örneklerle eş bir düzeye çıkarabilen Erol Akyavaş şüphesiz 20. yy. Türk sanatının önemli simalarından biri sayılacağı yeri de kazanmaktadır. Yurt dışında sanatımızın büyük tarihsel gücünü kanıtlayan resim sanatçılarımız, ünlü çalgıcı ve oyuncularımızdan binlerce kat daha fazla çağdaş kültürleşmemizin değerini dünyanın karşısına koymaktadırlar kanısındayız.

Sözü edilen süre içinde anılan önemli anısal nitelikte sergilerden biri rahmetli heykel sanatçımız Kuzgun Acar'ın Galata Sanat Galerisi'nde çoğunluğunu desenlerinin oluşturduğu, ancak elden geldiğince soyut plastiğiyle figür ve mask çalışmalarına da yer verilen sergisidir. Kuzgun şüphesiz büyük bir sanatçıdır, fakat henüz gerektiği kadar değerlendirilmiş değildir. Maçka Sanat Galerisi'nde açılan rahmetli Fikret Andoğlu (Aktedron Fikret) sergisi için de, bu ilginç kişiliğin tüm yaratıcılığına bir kez daha tanık olunarak şu söylenebilir: Bu sergiden beş parça eser alın ve götürün Resim Heykel Müzesine, büyük çoğunluğu kalıplaşmış donuk bir akademizmin ürünü olan son elli yıllık kolleksiyonun büyükçe bir bölümünü, resim dediğin böyle olur, böyle hayatıyet ve ruh dolu, böyle rengine ve hayaline cesur diyerek bir çırpıda silip süpürüversin. Ve tabii çağdaş müzemiz, bu kalıplaşmış akademizmin elinden ne kadar çabuk kurtulursa, çağdaş Türk sanat ve kültürüne o denli büyük yararlar sağlanmış olacaktır.

Bu arada değerlendirmenin tam vakti kollanarak nitelik yönünden bir ayıklama amacı taşıdığı ve her serginin bu işin kapsamına giremeyeceği bellidir. Ancak Sami Yetik ve İlhami Demirci (Urart Ankara Galerisi) sergileri ile Ferruh Başağa soyut kompozisyonun gecikmiş bir türünü sürdüren bir başkasını da anımsamak gereklidir. Öte yandan 'D Grubu'nun 50. kuruluş yıldönümünü kutlama sergileriyle Eren Eyüboğlu ve Emin Barın gibi Kültür Bakanlığı'nca plâket verilerek kutlanan sergileri de işin kapsamı içine

dım. En düşük puanı da bundan almıştım. Neden nefesli sazlar değil de bale sorunuza gelince, ben de bilmiyorum. Belki alınyazısı. Bir de tek erkek olduğum için balede daha fazla şansımın olduğunu düşünmüştüm.

Bunlara ek olarak benim aile yapım yaşadığım ortamdan farklıydı. Biz dil biliyorduk ve yabancı ülkeleri de görmüştük. Ayrıca dans beni çok etkiliyordu. Fred Astaire,, Gene Kelly'nin filmlerini hayranlıkla izlerdim.

— Hangi yıl konservatuara girdiniz?

— 1956'da yani ondört yaşımdayken.

— Klasik bale için bu yaşın geç olduğunu söylemiştiniz.

— Geç başlamak kayıptır ama kimi zaman da belki yakalamaktır. Dokuz yıllık okulu altı yılda sınıf atlayarak bitirdim. Dünyadaki ünlü bale sanatçılarından kimileri benim gibi baleye geç başlamıştır. Örneğin Nureyev, Barişnikov, Youskevitch...

Bu arada Molly Lake, Travis Kemp, Beatrice Appleyard (Fenmen) Todd Bolender, Alvin Ailey, Dame Ninette de Valois gibi tanınmış öğretmenlerle çalıştığım için kendimi hep şanslı görürürüm.

— Dans yaşamınızda hangi oyunların başrolünü oynadınız?

— Giselle, Uyuyan Güzel, Kuğu Gölü, Fındıkkıran, Creation du Monde Satranç, Faust, Çeşme Başı, Padogalar Prensi, Kanlı Düğün, Silvia, Donkişot, Gençlik Balosu, Coppelia balelerinin başrollerinde oynadım.

— Yabancı bale gruplarıyla da oynadınız mı?

— Devlet balesine bağlı olduğum için resmen yabancı gruplarla oynamadım. Profesyonelken Royal Bale'de ve Contamporary dans grubunda eğitim gördüm. Burası çağın modern bale anlayışının ilk nüvesini veren okuldur. Modern dans denince akla Martha Graham gelir.

— Dansta en çok uyum sağladığınız, balerina kimdi?

— Meriç Sümen'in ilk partneri benim. Binay Okurer de ilk prima balerinam benim. Her ikisiyle de çok uyumluyduk.

Semih Güner'in objektifinden Seyit Ali Ak

SOMUT SANAT SERVİSİ

— Seyit Ali Ak, 1982'de izlediğimiz Palyaço konulu fotoğraf serginiz ve orijinal eski fotoğraflardan derlediğiniz sergiden sonra bu kez de sanatçı fotoğraflarıyla karşımızdasınız. Nasıl bir çalışma oldu bu?

— "İlk kez 7 yıl önce, 1840 yılından günümüze değin yayınlanan fotoğraf yayınlarını sergilemiştim. Son iki sergimden "Palyaço" konulu olanı aslında içimizde yaşayan bir tipi sokakta yakalamak amacıyla yapılmış bir çalışmaydı. Eski fotoğraf sergisi ise belli bir dönemin fotoğraf tekniğini, insanın giyim kuşamını, bıyığını, takısını kısaca yaşam biçimini elden geldiğince göz önüne sermek içindi. İçlerinde eski İstanbul'un tanınmış stüdyo fotoğrafçılarının olduğu kadar, gözardı edilmiş sanatçıların başarılı yapıtları da vardı. Gelelim yeni sergime. Sanatçı fotoğraflarına ilgim, sorunlarımızı, acılarımızı, beklentilerimizi, mutluluğumuzu dile getiren sanatçılarımızı tanıma gereksiniminden doğdu. Gelişti. Mesaj, yorum zorlamasına girmeden onlarda kendimi aradım. Günlük, yalın yaşamlarının akışı içinde. Bir sanatçımıza ait olan "Çağını yaratan bu kişileri çağında belgelemek" fikri benim için iddialı bir yaklaşımdı. Bir çok değerli fotoğrafçımız bu konuya başarılı bir biçimde eğildi. Bu da benden.

— Öğrendiğimize göre eski fotoğraf ustalarıyla konuşmalar yaparak bir bant arşivi oluşturuyorsunuz. Amacınız nedir?

— "Türk Fotoğraf Tarihi'ni kıyısından köşesinden araştırırken belgelerin yetersizliği ve dağınıklığı engeliyle karşılaştım. Aynı sıkıntıyı gelecekte de yaşatmamak amacıyla bu tür bir çalışmaya girdim. Ayrıca, derlediğim belgeleri her araştırmacının yorum ve sentezine açık tutmak istiyordum. Bugün, bazıları aramızda bulunmayan en eski ustalarımızla başladı konuşmalarım. Saklı değerlerimizin, küllenmiş olayların ortaya çıkmasını kolaylaştırdım. Örneğin yakında kaybettiğimiz ressam Münif Fehim'in ve babası tiyatro sanatçısı Ahmet Fehim Efendi'nin fotoğrafçılıkları, bir sadrazamımızın fotoğrafçılığa olan ilgisinin ilginç yönleri gibi."

— Türk fotoğrafçılığının sorunları nelerdir?

— "Başta eğitim olmak üzere malzeme, sergileme, eleştiri, yayınlar ve örgütlenme yetersizliğidir. Sanatçının ve eserlerinin korunmasına bağlı olarak "Türk Fotoğraf Müzesi ve Ulusal Fotoğraf Vakfı" kurulması gereği acilleşmiştir. Bu sorunların ilk hissedileni eğitim ve malzeme olmuştur. Süregelen sosyo-ekonomik yapımız malzeme konusunda dışa bağımlı kalmamızı gerektirmektedir. Tüketimin sınırlı olması üretimin verimli bir iş kolu haline gelmesini engellemiştir. Fotoğraf sanatına gönül koyanların, harcamalarını çoğu kez başka kanallardan elde ettikleri gelirden parçalar kopararak karşıladıkları bir gerçektir. Fotoğraf eğitimi ise okullarımızın "Bölüm" yoksa "Kol" çalışmaları yanısıra gönüllü kuruluşların açtıkları kurslar seviyesinde yürütülmektedir. Her alanda her gün daha çok fotoğrafa gereksinim duyulduğu halde kurumlaşamamış, sorunlarını aşamayan, ne zaman aşacağı da belli olmayan bir çarpıklık yaşanmaktadır."

— Türk fotoğraf sanatının günümüzdeki durumu hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?

— "Sorunların gölgesinde bireysel özverilerle elde edilen başarıların soluğu sınırlı olmaktadır. Ortaya başarılı işler koymuş, kendinden bahsettirmiş biri aniden ortadan kaybolmaktadır. Fotoğraf derneklerine kaydolan yüzlerce kişiden beş yıllık bir dönem sonunda bir iki kişi kalmaktadır. Buna rağmen ortak sergilerdeki kalite beş yıl öncesine oranla çok yükselmiştir. Fotoğrafımızda yeni yeni belirli bir seviyenin üzerinde estetik kaygı duyan güzeli arama yolunda kendini inatla yetiştirmeye çalışan bir kitle oluşmaktadır. Her şeye rağmen bir gün geçici heveslerin, hobi arayışlarının yerini kendi kendini yetiştiren çok sayıda fotoğraf ozanına bırakacağını umuyorum."

— Sergilerinizle varmak istediğiniz nokta nedir?

— "Sergileme, kabaca eserlerin halka ulaş-

Seyit Ali Ak'ın objektifinden Şahap Balcıoğlu

pazarlarına benzetilmiştir. Fotoğrafta durum farklıdır. Klasiklerimiz belirlenmemiştir. Sanatçılarımız sergilerinde sattıkları fotoğraflarla değil yan uğraşlarıyla geçimlerini temin etmektedirler. Kişisel fotoğraf albümlerinin satışı çok azdır. Zaten kaç tane yayınlandı ki? Bu çerçeve içinde sergileme olayı ile varılabilecek nokta, serginizi gezen sayılı bir gruba verebildiklerinizdir."

— Türkiye'de ilk kez fotoğraf yayınlarımızla ilgili katalog yayınlamış biri olarak sizden bu konuda genel bir değerlendirme yapmanızı istesek..

— "Fotoğraf yayınlarımızı, teknik ve estetik genel bilgi veren kitaplar, ekipman tanıtıcı kataloglar, dergiler ve albümler tasnifine tabi tutabiliriz. Yurdumuzda fotoğrafla ilgili ilk eserin 1841'de yayınlandığını biliyoruz. Bu tarihten günümüze değin 40 kadarı eski yazı olmak üzere 60 küsür kitap yayınlandı. Ne yazık ki genelde yüzeysel değinmeler olarak kaldılar. Örneğin, 19. yüzyılın sonlarında Paris'te yayınlanan "Photographie Par Emulsion Sensible/1880", "Inventeur De La Photographie/1885", "La Photographie Artistique/1883" gibi kitapların, tek konu üzerine yazılmış çeşitliliği ve inceleme derinliğine henüz erişememiştir bizde yayınlananlar. Dergilerimizin yaşam süresi grafiği 2 ila 45 sayı arasında değişmektedir. Tek, tek büyük bir özveri ürünü övünülecek çalışmalar olmakla beraber daha soluklu ve yayın periyotlarını aksatmayan, her bakımdan güçlü dergilere gereksinim duyulmaktadır."

— Bu serginizden sonra ne yapmayı düşünüyorsunuz?

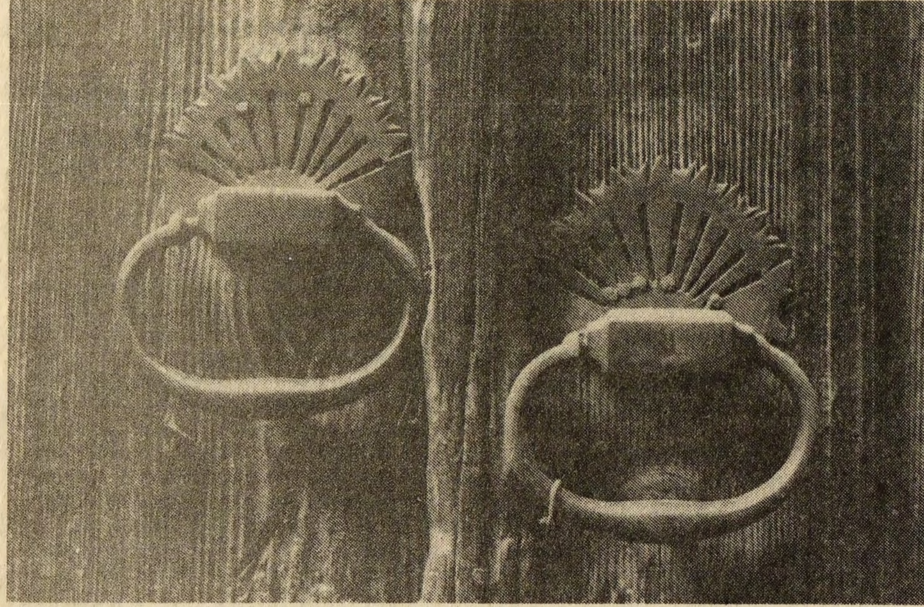
— "Sanatçı fotoğrafları 8. sergim. Biliyorsunuz ünlü ressamlarımızdan İbrahim Safi 100. sergisini açtığı hafta öldü. Böylece, kendine karşı yarışı sona ermiş oldu. Fotoğrafını çekememiştim. Peyman'ı yarattığı masklarla çekmek isterdim. Bunlar üzüntüm. Sanatçı fotoğrafları çalışması bitmez. Fakat her gün biraz daha ağırlaşan koşullar sergi açmamı engelliyor. Kısa vadede, Türk Fotoğraf Tarihi'ni araştırma gayretimi yoğunlaştırmayı ve 1982'de basılmış olan "Türkçe Fotoğraf Yayınları" kataloğuma yeni gelişmelerin ışığında ek yapmayı planlıyorum."

bir nebze almak gerekir. Galeriler faaliyetleri ve soruna özel yaklaşım açıları yönünden önemli hamleler içine girdiler ve bazı yenileri açıldı. Şüphesiz işe en çağdaş nitelikli bir disiplinle yaklaşanı da Urart'dır. Ancak Maçka Sanat Avant-Garde önemini korumaya kararlı görünüyor. Baraz'sa giderek bulunduğu sanat sorunsalı ile karşı karşıya kalabilir. Sanırım profesyonelce yaklaşımlarını uygarca sürdüren ve kendilerini banal ticari ölçülerin dışında tutabilenler, reklam amaçlı banka ve benzeri sanat galerilerinin çok basit nitelikli ya da iddialı, ama her an rutin kılıgına bürünebilir faaliyetlerini sözü edilmez bir hale getireceklerdir.

Onemli bir piyasa olgusu yaratma sorumluluğunu üstlenen galerilere bir tavsiye, Amerika'daki Art Dealer Association gibi bir birlik oluşturmaları ve amatörce çapsız ya da kurum reklamı gibi amaçları bulunanlardan kendilerini ayırmalarıdır. Özel galeriler sanat eğitimi yapan yüksek okulların sanat bayramı ve diğerleri gibi faaliyetlerine direkt olarak katılmamalı; kurum içi sanatçılardan işbirliğine gidilmesi gerekenleri dikkatle seçmelidirler. Bu bakımdan şanslıdırlar, çünkü herkes hekim profesörleri ya da diğer alanlardan profesör hocaları önemser de, hiç kimse profesör ressam ya da heykeltraşı önemsemez. Bu aşamada sanat alanındaki profesörler, üzülerek söylemeliyim en vasat sanatçı tipleri haline gelmişlerdir. Buna karşılık genç hocalar,resim alanında önemli bir varlık göstermeyi sürdürmektedirler. Bugün Akademik piramidin doruğunda olan sanatçı da Neşe Erdok'tur kuşkusuz. Yeni açılan Edpa Sanat Galerisi'ndeki sergisinde bir Burhan Uygur (yani Burhan Uygur'un bir tek resmi) vasat profesör hocalardan dört beş tanesinin pek çok resmine duman attırır doğrusu. Burhan Uygur karnıbahar değil karnıgüneştir; hatta resimleri karnıyarık değil imambayıldı bile olsa.

Galeriler arası ilişkiler sorununa karşı en duyarlı olanın Etiler'deki Tanak Sanat Galerisi olduğu ve bu galerinin uzakça ama geniş kültürlü yeni bir semtten diğer galerilerle ilişki kurma çabaları içinde aktif bir varlık gösterdiği fark edilmektedir.

yazko
somut
HAFTALIK SANAT VE KÜLTÜR GAZETESİ

Lemi Ceyhun

İFSAK ayın fotoğrafını belirledi

İFSAK'ın ocak ayındaki yarışmalarında **Muzaffer Sütlüoğlu** ve **Lemi Ceyhun** başarılı oldular.

Muzaffer Sütlüoğlu, **Ayın Saydamı** yarışmasında birinci olurken, **Orhan Karaalioğlu** ikinci, **İlyas Göçmen** üçüncü oldu. **Yaşar Asil Akarca, Aramis Kalay** ve **Faruk Eczacıbaşı**'nın saydamları da sergilenmeye alındı.

Siyah-beyaz ve renkli fotoğrafların katıldığı **Ayın Fotoğrafı** yarışmasında ise **Lemi Ceyhun** birinci, **Oral Gönenç** ikinci, **Aramis Kalay** üçüncü oldu. **Cengiz Büyükünsal, Aramis Kalay, Enis Akçan** ve **Alev M. Özgül**'ün yapıtları da dernek panosunda sergilenmek üzere seçildi.

"TEMEL FOTOĞRAF KURSU"

Öte yandan, İFSAK'ın geleneksel **Temel Fotoğraf Kursu**, 25 Şubat 1984 Cumartesi günü başlıyor. Sekiz haftalık kursda şu bilgiler yer alıyor:

Işık - Renk - Görüntünün Oluşması, Fotoğraf Makinası, Yardımcı Araçlar, Karanlık Oda Tekniği, Kompozisyon ve Ustalardan Örnekler.

Cumartesi günleri yapılacak kurslar konusunda ayrıntılı bilgi aşağıdaki adresten alınıyor:
İFSAK, P.K. 272 BEYOĞLU — İSTANBUL

Ulusal Kısa Film Yarışması'nda büyük ödül "Voli" filmine verildi

İFSAK (İstanbul Fotoğraf ve Sinema Amatörleri Derneği)'ın düzenlediği **5. Ulusal Kısa Film Yarışması**'nda **Büyük Ödülü**;yapım ve yönetmenliğini **Ömer Sabuncuoğlu, Korkut Akın, Rıza Baloğlu**'nun yaptığı **"VOLİ"** filmi aldı.

Sinan Çetin, Atilla Dorsay, Hilmi Etikan, Rekin Teksoy, ve **Gani Turanlı**'dan oluşan geçici kurul öteki ödülleri şöyle dağıttı:

Özendirme Ödülü: The End ya da **Son**/Oğuz Makal/16 mm.

Özendirme Ödülü: Kadırga Yaylasına Çıkış/M. Reşat Sümerkan/8 mm.

Seçici Kurul Özel Ödülü: Adsız/Ümit Ünal/8 mm.

Soru/Ümit Ünal/8 mm.

Emek Ödülü: Yaşam Bağı/Vural Çavuşoğlu/8 mm.

Yarışmaya toplam 13 film katıldı. Yarışmanın toplu gösterisi 9Şubat'ta Atatürk Kültür Merkezi'nde yapılacak ve 10 Şubat'ta yine AKM'de **"Türkiye'de Kısa Film"** konulu bir toplantı düzenlenecek.

ANKARA'NIN TAŞI

Yangından mal kaçırma

İktidarın bu denli hızlı gitmesi kendisine çok uzun ömür biçmediğini göstermektedir. Bu düşünce içinde çabukluk asıl olmaktadır. Yerel seçimlerin kış aylarına alınması bile bu durumu doğrulamaktadır.

Bütün Türk halkı Kıbrıslı olduk. Neden mi? Hepimizin ağzında tek söz var. "Anavatan Anavatan". Eskiden Kıbrıslı yurttaşlarımız kullanıyordu bu sözcüğü, hele Rauf Denktaş'ın ağzından düşürmediği sözcük bu idi. Son günlerin hızlı operasyonları ise, hepimizi sanki bu sözcüğe mahkum etti. Herhalde Özal, partisinin ismini düşünürken radyoda Rauf Denktaş'ın bir konuşmasını dinledi ve ondan sonra kararını verdi. İşte Türkiye'nin gündeminde birinci alana yükselen sözcük galiba bu yoldan kamuoyunun önüne geldi. Bizler şimdiye değin yavru vatanı düşünürken, artık anavatanı düşünmek zorunda kalıyoruz. Var mı yok mu Anavatan. Anavatan hem bizim ülkemiz hem de Özal'ın partisi ama bizim kastettiğimiz daha çok ikinci anlamı.

Sürprizleri çok seven yeni başbakanımız siyasal gündemi olduğukadar ekonomik gündemi de canlı tutuyor. Gün geçmiyor ki bakıyorsunuz gazete manşetlerinde yeni bir olay var. Bir siyasal iktidar için sürekli olarak gazete manşetlerinden inmemek iyi güzel de insan ister istemez bu kadar hız karşısında sarsılıp ya sonrası diye düşünmekten kendini alakoyamıyor. Fazla süratin felaket olduğunu trafikte benimsiyoruz ama siyasal alanda da bu doğru değil mi? Çok hızla işe girerek kısa zamanda tükenen nice yönetimlere dünya siyasal arenası tanık değil midir? Siyasal tarih kitaplarında bunların değişik örneklerini görmez miyiz? Siyaset biliminin birazcık derinine girildiğinde bu tür davranışlardan çok değişik derslerin çıkarılması mümkün değil mi?

"TESADÜF İKTİDARI"

Yerel seçimlere girme hakkını ele geçiren bir sağ partimizin ileri sürdüğü gibi "Bazı yasakların ortaya çıkardığı tesadüf iktidarı" ile mi karşı karşıyayız yoksa siyasal ve ekonomik konjonktürün doğal sonucu olarak ortaya çıkan gerçek bir iktidar ile mi? Mayıs ayı içinde Özal partisini kurduktan sonra düzenlediği basın toplantısında ekonomik ve siyasal konjonktürden kendisinin çıkacağını resmen açıklamıştır. Bu açıklamaya başkent gazetecilerinin çoğu tanıktır. Herkes Sunalp olayı ile uğraşırken ve bu olayın muhtemel iktidarını beklerken, Özal kendisine son derece güvenerek bu denli kesin açıklamalar yapabiliyordu. Nitekim, Sunalp ve partisinin çeşitli davetlerine sırt çevirerek kendi bildiği yolda çalışmalarını yürütmesi bu durumun açık bir kanıtıdır. Parlamentonun daha demokratik olması için üçüncü bir parti olarak kendisine seçime girme hakkı tanınırken, mecliste ikibuçuk parti olacağı buçukuncu partinin hangisi olacağı gazete başyazılarında tartışılıyordu. Buçukuncu parti olmayı hiç benimsemeyen Özal kimin buçuk,olduğunu seçimden sonra göreceğiz derken, gene kendisine olan güvenini ortaya koyuyordu. Nitekim, seçim sonucu ve ortaya çıkan tablo gözler önündedir ve genel beklentilerin dışında bir görünüm vermektedir.

Şurası büyük bir gerçektir ki, bugünkü iktidar geniş hazırlıklarla işbaşına gelmiştir. Özal'ın akıllı politikasının yanı sıra her alanda detaylı hazırlıkların yapıldığı ve iktidara gelindikten sonra kısa zamanda bunların uygulamaya aktarıldığı görülmektedir. Dünya Bankası ve özel sektör deneyimlerinin yanı sıra, Mess başkanlığı, DPT müsteşarlığı ve orada oluşturulan geniş kadro, daha sonra başbakanlık müsteşarlığı ve aynı kadro ile daha yaygın bir çalışma ve en son olarak tam yetki ile 12 Eylül döneminde başbakan yardımcılığı ile hükümet olma. Bütün bu yıllar boyunca gerek bürokrasi ile gerekse de politika ile içiçe yaşama bu hazırlıklara kaynaklık yapmıştır. Özal'ın daha da ileri giderek kendinden önceki başbakanların özel yaşamlarını, çalışma biçimlerini ve yaşadıkları sorunları bile incelediği Ankara kulislerinde söylenmektedir. Daha önce yanında çalıştığı politikacılardan çok şey öğrendiği artık açıkça beliginlik kazanmaktadır. Yalnız Türkiye'nin geçmişi ve sorunları değil, yabancı dil bilen bir kadro ile dünyanın içinde bulunduğu sorunlar ve bu tür sorunlara batı ülkelerinde ne gibi çözümler getirildiği de raporlarla belirlenmiş gibi görünmektedir. Yeni bakanların basın toplantılarında bazı örnekleri açıkça ortaya koymaları bu kanımızı doğrular niteliktedir.

ÖZAL'IN MİSYONU

Türkiye'de ilk kez bu kadar çok yabancı dili bilen Türkiye ve dış dünyayı tanıyan bir kadro yıllarca beraber çalıştıktan sonra iktidar olmuştur. Şimdiye kadar yapılan çalışmalar bu iktidarın ne için geldiğini ve ne yapmak istediğini açıkça ortaya koymaktadır. Bu denli profesyonel bir tutum bilimsel bilgi birikiminden de yararlanmaktadır. Özellikle bilim deyince ve hatta politika denince öncelikle ekonomiyi anımsayan bu kadro ekonomik alanda ileri derecede iddia sahibidir. Hatta her şeyi ekonomiye bağladığı için bir parti liderimiz tarafından marksistlikle de suçlanmışlardır. Ne var ki çağımızda yalnız marksizmin değil kapitalizmin temelinde de ekonomi yatıyor. Hele Reagan-Thatcher çizgisindeki neo-kapitalistler için ekonomi yaşamsal bir öneme sahip bulunuyor. Bu çizginin tarihsel misyonu batı dünyasında çöküntü geçiren ekonomiyi yeniden canlandırmak olarak ortaya çıktı. Avrupa'nın bir çok ülkesi bu ekonomik sarsıntıyı sosyalist iktidarlarla atlatmaya çalışırken, Falkland savaşı Thatcher'ı, Ortadoğu savaşı da Reagan'ı kurtardı. Dünyadaki gelişmeler bu çizgide ilerlerken, ülkemizde gündeme gelen Özal çizgisini ve bu çizginin tarihsel misyonunu nereye oturtacağız? Türk halkının ve seçmeninin öncelikle yanıtlaması gereken soru buymuş gibi görünüyor. Bu sorunun yanıtlanmasından sonra bazı gerçekler daha çok aydınlanacak ve gün ışığına çıkacak ve biz de neler olup bittiğini daha net çizgilerde anlayabileceğiz. Türkiye'yi nasıl ki dünyadan soyutlamak olanaksızsa, ülkemizdeki gelişmeleri de dış politikadaki gelişmelerin dışında düşünebilmek o kadar olanaksızdır. Batının bize bakışı olduğu kadar, Ortadoğu ülkelerinin yaklaşımları da ağırlık taşımaktadır.

ORTA DİREK EDEBİYATI

Olayların kesişme noktasında iktidara ge-

lem alan ve yeni kararları uygulamaya koyan bir hükümet için, acaba yangından mal mı kaçırılıyor diye düşünebiliriz. İktidarın bu denli hızlı gitmesi kendisine çok uzun ömür biçmediğini göstermektedir. Bu düşünce içinde çabukluk asıl olmaktadır. Yerel seçimlerin kış aylarına alınması bile bu durumu doğrulamaktadır. Doğu Anadolu'da kar yolların üzerinde iken, köylerde yaşayan vatandaşların nasıl oy kullanacakları acaba düşünülmüş müdür, yoksa önemsenmemekte midir?

Evet iktidarımız çok profesyoneldir. Türkiye'de politikanın düzeyini yükseltmiştir. Yetişmiş iyi bir kadroya ve bilgi birikimine sahiptir ama, politikanın da kendi iç dinamiği vardır. Bu dinamik çalışmaya başladı mı, kendi kurallarını yaşama geçirir. O zaman tüm hazırlıkların yetersiz kaldığı anlar bile gündeme gelebilir. Yangından mal kaçırılarak zarar azaltılabilir ama yangın söndürülemez.

★ ★

Hisarlı Ahmet'i yitirdik

Halk müziğimizin ünlü ve değerli sanatçılarından saz ve ses ustası Hisarlı Ahmet (Ahmet Hisarlı)' yı geçtiğimiz hafta yitirdik.Hisarlı, uzun yıl-

"Şarkılarla A.Kadir"

20 Ocak 1984 günü Enis Fosforoğlu Sanat Merkezi'nde Metin Özüklü'nün "Şarkılarla A.Kadir" isimli konseri sunulacak.

Saat 18.00'de başlayacak olan konserden önce Rıfat Ilgaz, Kemal Sülker, Tanju Cılızoğlu ve Nail Güreli ile "Kırk Kuşağı Üzerine" yapılacak söyleşiler yer alacak.

Bilindiği gibi, bir süre önce Metin Özülkü'nün "A.Kadir"in, "Bir Beşiktaş Tramvayı" adlı şiirinin adlandırdığı uzunçaları piyasaya çıkmıştı.

Grafikerler Meslek Kuruluşu'nun Genel Kurulu yapıldı

Grafikerler Meslek Kuruluşu'nun 6. Genel Kurulu yapıldı. Geçtiğimiz hafta İstanbul Tabipler Odası salonlarında yapılan genel kurulda yeni dönemde görev yapacak olan yeni çalışma grupları belirlendi.

"Zeybekler" — İbrahim Çallı, 153 × 183 cm, yağlı boya tuvai.

lar halk müziğine hizmet etmiş folklor derlemeleriyle kısa sürede ülke çapında üne erişmiş ve kendi yöresinden derlediği halk türküleriyle folklorumuzun değerlerinden biri olmuştur. 1908 Kütahya doğumludur. Baba mesleği olan yemenicilik-kunduracılık mesleğine girdi. Delikanlılık çağında müziğe olan tutkusu ve sesinin güzelliği onu zamanın foklor ustalarının yanına itti. Bir kile buğday ücreti karşılığı aldığı ilk üç telli bağlama babası tarafından kırıldı. Ondaki müzik aşkı babasının istememesine karşın ilerledi ve onu devrin ustaları arasına kattı. "Dülgerin Hüseyin Ağa". "Kambur Celal". "Ethem Efendi" "Arabacı İbrahim Ağa"- birlikte oldukları, meşk ettikleri ustalardır-hepsi amatör- Sesindeki güzellik ve kıvraklık onu diğer ustalardan daha öne itti. Diğerlerinin vefatlarıyla bu konuda Kütahya ve yöresinde hemen hemen tek isim oldu. Radyo ile ilk teması 1940-42'de o zaman her il'e ayrılan yerel saatlerdeki bir programda Muzafer Sarısözen ile tanışmakla başladı. Fincanın dibi noktalı, Hisardan inmem diyor vs. bu sıralarda radyo repertuarına girdi. Daha sonraları diğer sanatçıların zaman zaman onu ziyaretleri veya onun radyoya gelmesiyle elliyi aşkın Kütahya ve yöresinin -türkülerini THM repartuarına kazandırmış oldu-buaradaHicaz'a gidip geldi. Müzik aletleri satışı yaptığı bir dükkânı vardı.

Dini inaçlarıyle sazının sözünün bir arada olmayacağını ima edenlere karşı insanı ve inanışlarını savunurdu. Çok iyi ezan okur ve selâ verirdi. Bu konuda tutucu olanlara softalara kızar "Ah siz de benim gibi olabilseniz" derdi. Alkol almadığı halde, herkes nedendir bilinmez onu içkici bilirdi.

Kütahya ve yöresinde elinde sazı olan herkese emeği geçmiştir. Her yaşta, her kültürde insanla sohbet eder. Kendisinden saz çalıp söylemesi istendiğinde kızardı. Müziğin ısmarlama değil, içten geldiğinde olacağına inanırdı. Onun için en büyük mutluluk kendisinden derlenen türkülerin radyoda ve televizyonda söylenmesiydi.

Şehir Tiyatroları "Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler"i sahneliyor

Şehir Tiyatroları'nda bir süredir çalışmaları sürdürülen, **"Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler"** adlı çocuk oyunu, Harbiye Muhsin Ertuğrul Tiyatrosu'nda sahnelenmeye başladı.

Turgut Arseven'in yönettiği oyun **Necdet Mahfi Ayral**'ca derlendi. Dekorlarını **Mete Yılmaz**'ın, giysilerini **Zepür**'ün hazırladığı "Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler"in müziğini **Nevzat Karagöz** düzenledi. Oyunda yer alan dansların koreografilerini de **Zehra Tarım** yaptı. Oyunda belli başlı rolleri; **Hakan Civan, Togan Önay, Temel Köybulan, Cevdet Monay, Selim Yeniçeri, Gencer Üzümlü, Serdar Kocaman, Turgut Arseven, Canan Büyükkonakçı** ve **Pınar Özekit** paylaşıyorlar.

"Duygu Eğitimi Gösterileri"

Üsküdar Bizim Tiyatro'da **Haluk Şevket**'in yönettiği **"Duygu Eğitimi Gösterileri"** başladı. İlki 27 Aralık akşamı yapılan gösteriler, her Pazartesi günü saat 18.00'de yinelenecek. **Cem-Şadi-Öner** üçlüsünün gitar konserleriyle başlayan gösteriler, çağrılı olarak katılan bir sanatçının, sanatı ve sanatçılığı konusunda izleyicilerle yaptığı söyleşiyle sürüyor. Gösterilerin son bölümünde ise, ozan **Kemal Özer**'in **"Kimlikleriniz Lütfen"** adlı şiir kitabındaki şiirlerden Haluk Şevket'in dramatize ettiği **"Şiir-Drama"** gösterisi yer alıvor.

len Anavatan Partisi, kendisini konjonktürden çıkardığına göre, bu konjonktürün içinde ne gibi bir rol oynayacaktır? Özal iktidarının tarihsel misyonu nedir? Kulağımıza Güney Kore gibi sözlerin geldiğini duyar gibi oluyoruz. Ama son paketlerden çıkanlar bize daha çok Hong Kong'u anımsatır gibi. Bu kadar serbestlik ancak serbest bölgelerde söz konusu olabilir. Türkiye'nin neresini serbest bölge yapalım diye düşünürken galiba her tarafını serbest bölge yapmaya karar verdik. Artık bavullarla Kıbrıs'a veya Avrupa ülkelerine gitmeye gerek kalmayacak, aradığımız her şeyi bakkallarda bile bulabileceğiz. Neo-kapitalist ekonomi adına bu kadar serbestlik getirilirken, ister istemez aklımıza serbest güreşin bile bazı kurallara sahip olduğu geliyor.

Orta sınıf ile uzaktan yakından ilgisi olmayan böylesine bir politika "Orta direk edebiyatı" ile götürülürken yan direkler, alt direkler ve üst direkler acaba düşünülüyor mu? Yalnızca orta direk bütün yapıyı tek başına kaldırabilir mi? Tüm yapının ayakta durabilmesi için daha sağlıklı ve adil yollara gerek yok mu? Orta direk edebiyatının yanı sıra getirilen serbestlik düzeninde acaba orta tabakalar ve alt kesimler nasıl dayanacaklar? Kıran kırana rekabet ortamı serbestlik önlemleri ile getirilirken, tekellerin kırılacağı söyleniyor. Kapitalizmin tarihine baktığımız zaman ise, böylesine bir serbestliğin ancak kapitalizmin vahşi döneminde var olduğunu anlıyoruz. Burada bir çelişki var gibi görünüyor bize ama en doğrusunu **Vehbi Koç** geçen hafta söyledi **"Tekellerin kaldırılması nasıl olacak"** diye. Hem neo-kapitalist moneter bir politika uygulayacaksın, hem tekelleri kaldıracaksın, hem orta direği güçlendireceksin, hem de bunları serbestlik rejimi içinde yapacaksın? Galiba Türkiye'deki bu deneyden sonra ekonomi kitapları yeniden yazılacak ve böylece ekonomi biliminin gelişimine katkıda bulunacağız.

YANGINDAN MAL MI KAÇIRILIYOR?

İktidarının ilk günlerinde bu kadar çok ön-

üyeliklerine; Mengü Ertel (başkan), İlhan Bilge (2. başkan), Burhan Taştan (genel yazman), Selahattin Sönmez (sayman), Mahmut Tarhan, Atilla Demiriz ve Tekin Güreken getirildiler.

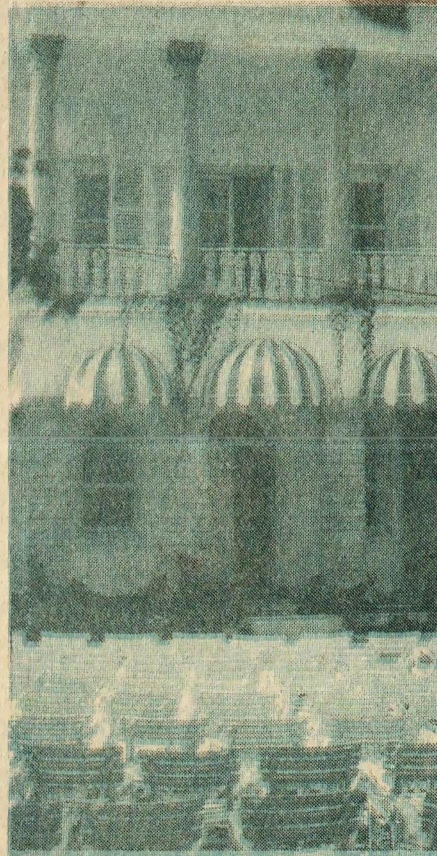

Hasan Kavruk sergideki eserleri önünde

"Selçuk Kitabevi ve Sanat Galerisi" açıldı.

Bahariye'de yeni açılan "Selçuk Kitabevi ve Sanat Galerisi"nde Hasan Kavruk da resim sergisi açtı.

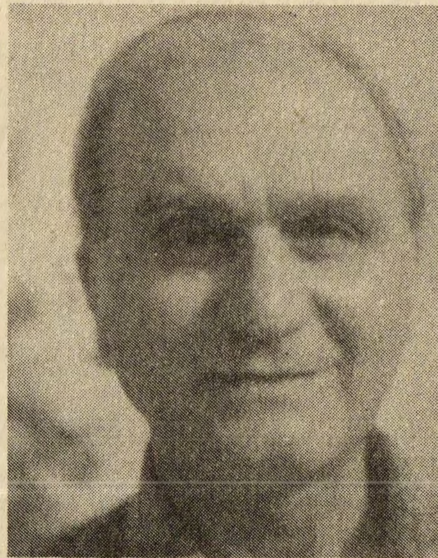
YAZKO Yayınları'nın da bulunabileceği Selçuk Kitabevi'nde ayrıca, yine Hasan Kavruk'un yönetiminde çeşitli düzeylerde resim kursları da düzenlendi. Kurslarda; desen ve renk bilgileriyle yağlı boya, sulu boya, pastel, guvaj ve kara kalem tekniklerinde çalışmalara yer verilecek.

BEYAZ KÖŞK

Emirgân'daki büyük korulukta yer alan Beyaz Köşk, "neo-klasik" tarzında yapılmış ahşap bir yapı. 19. yüzyılda, Mısır Hidivi İsmail Paşa'nın deniz kıyısındaki sarayının bahçesini oluşturulan koruluğa yine İsmail Paşa tarafından yaptırılmış.

Turing ve Otomobil Kurumu'nca restore edilen Beyaz Köşk, **Çelik Gülersoy**'un gerçekleştirdiği bir düzenlemeyle beyaz ve mavi renklerin hakim olduğu bir döşemeye kavuşturularak "Müzik Sarayı" olarak hizmete açıldı. Müzik Sarayı'nda, klasik müzik konserlerinin izlenebildiği bir salon ve çeşitli odalardan başka, bir müzik ve tiyatro kitaplığı, bir toplantı salonu ve bir sinema salonu bulunuyor.

Ömer Faruk Toprak

"Toprak Şiir Ödülü" 1985'te verilecek

20 Ağustos 1979'da yitirdiğimiz Ozan-Yazar Ömer Faruk Toprak'ın anısını yaşatmak için kurulan ve 4 yıldır sürdürülen "Toprak Şiir Ödülü", kurucu üye Füruzan Toprak'ın önerisi ve M.Başaran, A.Kabacalı, T.Sönmez, S.Sezer'den oluşan Seçiciler Kurulu üyelerinin de onayıyla bundan böyle tek'li yıllarda verilecek. Son olarak 1983'te verilen ödül, alınan bu karar gereğince 1985'te verilecek.

Resim ve grafik sanatçısı Güner Ener, dördüncü kişisel sergisini 16 Ocak'ta Etiler, Tanak Sanat Galerisi'nde açıyor. Sergi 4 Şubat'a dek açık kalacak.

Güner Ener, 1979'dan beri BIB'de (Uluslararası Bratislava Resimleme Bienali) Türkiye'yi temsil ediyor. 1983'te ise, BIB'de "Uluslararası Komite"ye seçildi.